

Anmälan av tekniska regler

- Boverkets förslag till föreskrifter om krav
på tomter m.m.

Titel: Anmälan av tekniska regler – Boverkets förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m.

Utgivare: Boverket, juni, 2024

Processnummer: 3.2.1

Diarienummer: 3295/2022

Sammanfattning

Boverket föreslår nya föreskrifter om krav på tomter och vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

De föreslagna föreskrifterna preciserar krav i 8 kap. 9 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, för obebyggda tomter som ska bebyggas när det gäller tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga, framkomlighet för utryckningsfordon och skydd mot olyckor. De föreslagna föreskrifterna preciserar även krav i 3 kap. 10 § plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, om säkerhet vid användning för uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter och kraven på projektering, utförande och kontroll i 10 kap. 5 § PBL när det gäller dessa anläggningar.

De nya föreskrifterna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Samtidigt upphävs motsvarande regler om tomter och vissa anläggningar i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR. Under en övergångstid på ett år, fram till 1 juli 2026 kommer det vara möjligt att välja att tillämpa de gamla byggreglerna.

Kapitel 1 i den nya författningen innehåller övergripande bestämmelser om tillämpningsområdet, möjligheterna till mindre avvikelser, definitioner och byggprodukter samt om projektering, utförande och kontroll.

Kapitel 2 innehåller bestämmelser om tillgänglighet och användbarhet på tomter.

Kapitel 3 innehåller bestämmelser om framkomlighet för räddningsfordon på tomter.

Kapitel 4 innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor på tomter.

Kapitel 5 innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor för vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

Målet för Boverkets generella regelarbete är att författningsförslaget ska ha en tydlig struktur där krav ställs på funktion och där allmänna råd ska finnas endast undantagsvis. Författningsförslaget formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav. När föreskrifterna uttrycks som funktionskrav, utan den begränsning som de allmänna rådets normerande roll kan innebära, tydliggörs det att byggherrar får frihet att föreslå egna lösningar som uppfyller föreskrifterna. Därigenom främjas kostnadseffektiva lösningar

och nytänkande som på längre sikt kan bidra till att förbättra produktiviteten och pressa produktionskostnaderna.

Boverket bedömer att författningsförslaget kommer att få begränsade direkta konsekvenser för tillämpningen jämfört med hur motsvarande regler tillämpas idag. Direkta kostnadsmässiga konsekvenser för berörda aktörer uppstår framför allt till följd av insatser för inläring, anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling. Boverket har inte identifierat någon ökning av produktionskostnader som direkt konsekvens av författningsförslaget.

Handböcker, standarder, branschstandarder och branschöverenskommelser kommer tillsammans med Boverkets vägledning att få en viktig roll vid tolkning av reglerna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	3
1 Författningsförslag.....	8
Förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m.....	8
2 Inledning.....	13
2.1 Läsanvisningar.....	13
2.1.1 Förkortningar.....	15
2.2 Problembeskrivning.....	15
2.2.1 Allmänna råd har tillämpats som de vore föreskrifter.....	15
2.2.2 Innovation och nytänkande begränsas.....	16
2.3 Syften och mål med författningsförslaget.....	16
2.4 Motiv till att reglera krav på tomt och vissa andra anläggningar än byggnader på tomt.....	17
2.4.1 FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.....	18
2.5 Nollalternativ.....	19
2.6 Alternativa lösningar.....	19
2.7 Arbetsmetod och samråd.....	19
2.8 Avgränsningar.....	19
2.9 Författningskommentarer.....	20
3 Rättsliga förutsättningar.....	22
3.1 Boverkets bemyndigande.....	22
3.2 Anmälan av tekniska regler.....	22
3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet.....	23
3.4 Regeringens medgivande.....	23
4 Beskrivning av gällande regler.....	24
4.1 Plan- och bygglagen.....	24
4.2 Plan- och byggförordningen.....	24
4.3 Boverkets byggregler.....	25
4.3.1 Avsnitt 1 BBR – Inledning.....	25
4.3.2 Avsnitt 2 BBR – Allmänna regler.....	25
4.3.3 BBR 3:12 Tillgänglighet och användbarhet på tomter.....	26
4.3.4 BBR 5:72 Åtkomlighet för räddningsinsatser.....	27
4.3.5 BBR 8:9 Skydd mot olyckor på tomter.....	29
4.4 Andra regler som berör tomter.....	30
5 Beskrivning av förslaget.....	32
5.1 Författningsförslagets utformning.....	32
5.2 Övergripande bestämmelser.....	34
5.2.1 Portalparagrafen.....	34
5.2.2 Mindre avvikelser.....	35
5.2.3 Byggprodukter.....	36
5.2.4 Termen fackmässigt.....	37
5.2.5 Krav på projekteringen.....	39
5.2.6 Byggherrens kontroller.....	40
5.2.7 Dokumentation från projekteringen.....	41
5.2.8 Regler om livslängd.....	41
5.2.9 Regler om aktsamhet regleras i en annan föfattning.....	41
5.3 Tillgänglighet och användbarhet på tomter.....	41
5.3.1 Nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.....	43
5.3.2 Huvudsakliga förändringar.....	43
5.3.3 Dimensionerande mått.....	44
5.3.4 Förflyttning på tomter.....	45
5.3.5 Angöringsplatser och parkeringsplatser.....	47
5.4 Framkomlighet för räddningsfordon på tomter.....	48
5.4.1 Huvudsakliga förändringar.....	49
5.5 Skydd mot olyckor på tomter.....	51
5.5.1 Huvudsakliga förändringar.....	52

5.5.2	Gångvägar.....	52
5.5.3	Öppningar i mark.....	54
5.6	Skydd mot olyckor vid andra anläggningar än byggnader.....	56
5.6.1	Huvudsakliga förändringar.....	56
5.6.2	Öppningar i avfallsanordningar.....	59
5.6.3	Fasta lekredskap och andra fasta anordningar.....	60
5.6.4	Fasta bassänger på tomter avsedda för bad eller simning.....	62
5.6.5	Öppningar för utlopp i fasta bassänger på tomter avsedda för bad eller simning	64
5.6.6	Dammar, fasta brunnar och fasta behållare på tomter som inte är slutna och där vätska förvaras.....	65
6	Ikraftträdande och informationsinsatser.....	67
6.1	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	67
6.2	Informationsinsatser.....	67
7	Konsekvenser.....	68
7.1	Övergripande konsekvenser.....	68
7.1.1	Renodlade regler underlättar förståelsen.....	69
7.1.2	Minskad detaljering ger en ökad flexibilitet.....	69
7.1.3	Författningen blir mindre omfattande.....	70
7.1.4	Kunskap och vägledning behöver ges på andra sätt.....	70
7.2	Företag.....	70
7.2.1	Byggherrar.....	71
7.2.2	Byggentreprenörer och installatörer.....	76
7.2.3	Projektörer och kontrollansvariga.....	78
7.2.4	Byggmaterialtillverkare och småhustillverkare.....	79
7.2.5	Försäkringsbolag.....	81
7.2.6	Andra kostnadsförändringar.....	82
7.2.7	Konkurrensförhållanden.....	82
7.2.8	Annan påverkan på företag.....	83
7.2.9	Särskild hänsyn till små företag.....	84
7.3	Staten.....	84
7.3.1	Överklagade beslut i byggprocessen.....	85
7.3.2	Länsstyrelsernas tillsynsvägledning.....	85
7.3.3	Konsekvenser för Boverket.....	85
7.3.4	Konsekvenser för andra myndigheter.....	86
7.4	Kommuner.....	87
7.4.1	Övergripande konsekvenser.....	87
7.4.2	Nulägesbeskrivning.....	88
7.4.3	Konsekvenser för byggnadsnämndernas handläggning.....	88
7.4.4	Konsekvenser för handläggning av bostadsanpassningsbidrag.....	92
7.5	Europeiska unionen.....	93
7.6	Miljö och klimat.....	93
7.6.1	Cirkulärt byggande.....	94
7.7	Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö.....	95
7.8	Social hållbarhet.....	96
7.8.1	Hushåll och enskilda.....	96
7.8.2	Barn och unga.....	96
7.8.3	Äldre.....	97
7.8.4	Jämställdhet.....	97
7.8.5	Personer med nedsatt funktionsförmåga.....	98
7.8.6	Folkhälsa.....	98
7.8.7	Integration och boendesegregation.....	98
8	Säkerställande av att förslaget inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt.....	99
8.1	Bakgrund.....	99
8.2	Bedömning av förslagets påverkan.....	99
9	Utvärdering.....	100
10	Författningskommentarer.....	101
	Förslag till Boverkets föreskrifter om krav på tomter m.m.....	101
	1 kap. Övergripande bestämmelser.....	101
	2 kap. Tillgänglighet och användbarhet.....	108

3 kap. Framkomlighet för räddningsfordon.....	113
4 kap. Skydd mot olyckor.....	116
5 kap. Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader.....	118
11 Källförteckning.....	124
11.1 Tryckta källor.....	124
Författningar och andra rättsakter.....	125
11.2 Webb-källor.....	125
Bilaga 1 – Jämförelsetabeller.....	127
Förkortningar.....	127
Jämförelsetabeller mellan krav på tomter m.m. och BBR.....	127
Jämförelsetabeller mellan BBR och krav på tomter m.m.....	129

1 Författningsförslag

Förslag till föreskrifter om krav på tomter m.m.

Boverket föreskriver¹ följande med stöd av 10 kap. 3 § 4, 9 § och 24 § 1 plan- och byggförordningen (2011:338).

1 kap. Övergripande bestämmelser

Allmänt

1 § Denna författning innehåller föreskrifter till

1. 8 kap. 9 § första stycket 3, 5 och 6 plan- och bygglagen (2010:900) om krav på obebyggda tomter som ska bebyggas, och

2. 3 kap. 10 § plan- och byggförordningen (2011:338) om tekniska egenskapskrav avseende säkerhet vid användning.

Författningen innehåller också föreskrifter till 10 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900) om kontroll.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 § Föreskrifterna i 4–7 §§ och 2–4 kap. gäller för obebyggda tomter som ska bebyggas.

Föreskrifterna i 3–14 §§ och 5 kap. gäller för uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 § Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i 6–14 §§ och 5 kap. i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. anläggningen ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

Om mindre avvikelse enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta dokumenteras i samband med den projektering som regleras i 8 §.

Definitioner

4 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

5 § I denna författning avses med

angreppspunkt: byggnaders entréer eller andra ingångar som är avsedda att användas av räddningstjänsten.

angöringsplats: en plats för kortare tillfällig uppställning av bil eller annat fordon för på- och avstigning eller i- och urlastning.

avfallsanordning: fast anordning för hantering av avfall, och

tillgänglig och användbar: tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

6 § Med byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper avses i denna författning produkter som tillverkats för att permanent ingå i byggnadsverk och som antingen

1. är CE-märkta,
2. är typgodkända eller tillverkningskontrollerade enligt bestämmelserna i 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900),
3. har certifierats av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93², eller
4. har tillverkats i en fabrik vars tillverkning och produktionskontroll och utfallet därav för byggprodukten fortlöpande övervakas, bedöms och godkänns av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt förordning (EG) nr 765/2008.

Såsom bedömning i enlighet med alternativ 3 eller 4 godtas även en bedömning utfärdad av ett organ inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet om organet på annat sätt än genom ackreditering för uppgiften enligt förordning (EG) nr 765/2008, erbjuder motsvarande garantier i fråga om teknisk och yrkesmässig kompetens samt garantier om oberoende.

Byggprodukter och material

7 § Byggprodukter och material ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som har betydelse för byggnadsverkets förmåga att uppfylla kraven i denna författning.

Byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska anses ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som de är förhandsbedömda.

Egenskaper hos andra byggprodukter än byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska provas eller bedömas genom annan vedertagen metod. Inom Europeiska unionen vedertagen metod ska användas där sådan finns.

Projektering och utförande

8 § Sådana anläggningar som avses i 5 kap. ska projekteras

1. på ett fackmässigt sätt,
 2. så att arbetet kan utföras på ett sådant sätt att kraven i denna författning uppfylls, och
 3. så att förutsatt underhåll kan ske.
- Projekteringen ska dokumenteras.
Första och andra styckena gäller inte om det är obehövligt.

9 § Sådana anläggningar som avses i 5 kap. ska utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt gällande handlingar.

Kontroll

10 § Kontroll av att kraven i 5 kap. uppfylls ska göras

1. under projektering och utförande enligt 11–13 §§,
 2. i den färdiga anläggningen enligt 14 §, eller
 3. med en kombination av punkt 1 och 2.
- Kontroll ska utföras fackmässigt.
Resultatet av kontrollen ska dokumenteras.

² EUT L 218, 13.8.2008, s.30, Celex 32008R0765.

11 § Vid kontroll under projektering ska det kontrolleras att dimensionerande förutsättningar, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

12 § Vid kontroll under utförande ska det kontrolleras att arbetet utförs enligt gällande handlingar.

13 § Byggprodukter och material ska kontrolleras när de tas emot på byggarbetsplatsen. Kontroll ska göras av att byggprodukter och material har förutsatta egenskaper.

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper kan kontrollen inskränkas till identifiering, kontroll av märkning och granskning av dokumentationen av de förhandsbedömda egenskaperna.

14 § Vid kontroll av den färdiga anläggningen ska kontroll göras genom provning, mätning eller besiktning.

2 kap. Tillgänglighet och användbarhet

1 § När det i detta kapitel ställs krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelseförmåga är följande mått dimensionerande:

1. planmåttet för en rullstol 0,70 x 1,30 meter,
2. vändmåttet av en cirkel med diametern 1,50 meter, och
3. öppningsmåttet för fri passage minst 0,90 meter.

2 § En tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska ha gångvägar mellan tillgängliga och användbara entréer till byggnader på tomten och andra tillgängliga och användbara målpunkter på eller i direkt anslutning till tomten.

3 § Gångvägar som avses i 2 § ska

1. utformas med hänsyn till den avsedda användningen,
2. vara jämna och fasta,
3. luta högst 1:12, och
4. vara lätta att upptäcka och följa.

4 § När gångvägar som avses i 3 § har vilplan för att vara tillgängliga och användbara ska vilplanets längd minst medge plats för en rullstol som manövreras av en hjälpare.

5 § På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det finnas minst en angöringsplats för fordon inom 25 meters gångavstånd från en tillgänglig och användbar entré.

Angöringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda angöringsplatsen.

6 § På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det kunna ordnas minst en tillgänglig och användbar parkeringsplats för fordon.

Parkeringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att självständigt använda parkeringsplatsen.

3 kap. Framkomlighet för räddningsfordon

1 § Avståndet från uppställningsplats för räddningsfordon till en byggnads angreppspunkter ska vara längst 50 meter.

Om särskilda skäl föreligger får ett längre avstånd än 50 meter tillämpas. Med särskilda skäl avses skäl som beror på behovet av räddningsinsats utifrån byggnadens ändamål eller svårigheter att komma fram till byggnaden på tomten med räddningsfordon utifrån de geografiska förutsättningarna.

2 § En räddningsväg ska anordnas om ett avstånd på längst 50 meter enligt 1 § första stycket inte är möjligt att uppnå genom uppställningsplats för räddningsfordon inom gatunätet eller motsvarande.

Om ett längre avstånd än 50 meter tillämpas enligt 1 § andra stycket, ska vid behov en räddningsväg anordnas om avståndet inte är möjligt att uppnå genom uppställningsplats för räddningsfordon inom gatunätet eller motsvarande.

3 § Räddningsväg enligt 2 §, inklusive in- och utfart och uppställningsplats för räddningsfordon, ska utformas och dimensioneras så att god framkomlighet uppnås.

4 kap. Skydd mot olyckor

1 § Gångvägar mellan entré till byggnad och parkerings- och angöringsplatser ska utformas och dimensioneras för den avsedda användningen så att det går att använda dem på ett säkert sätt.

2 § Trappor och ramper på en tomt ska ha balansstöd i form av ledstång, om det behövs för att skydda mot fall.

3 § Öppningar i mark på en tomt ska ha hållfasta anordningar som skyddar mot fall. På en tomt där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att yngre barn vistas utan ständig tillsyn av vuxna, ska anordningarna utformas så att yngre barn inte kan öppna, lyfta eller på annat sätt ta sig förbi dem.

5 kap. Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader

1 § Öppningar i avfallsanordningar på en tomt ska ha skyddsanordningar. På en tomt där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att yngre barn vistas utan ständig tillsyn av vuxna, ska skyddsanordningarna utformas så att yngre barn inte kan ta sig förbi dem.

2 § Fasta lekredskap på en tomt ska utformas och placeras så att risken för personskador begränsas.

Underlaget till fasta lekredskap som kan innebära risk för fall ska vara stötdämpande och i övrigt så utformat att risken för personskador begränsas.

3 § Fasta bassänger, avsedda för bad eller simning, på en tomt ska ha skydd mot drunkning. Skydden ska utformas så att yngre barn inte kan ta sig förbi dem.

4 § Öppningar för utlopp i fasta bassänger, avsedda för bad eller simning, på en tomt ska utformas så att risken för personskador begränsas.

5 § Dammar, fasta brunnar och fasta behållare på en tomt, som inte är slutna och där vätska förvaras, ska ha skydd som begränsar risken för drunkning. Skydden ska utformas så att de begränsar risken att yngre barn drunknar.

6 § Skydd i form av lock och galler på brunnar och fasta behållare ska

1. ha betryggande hållfasthet, och

2. utformas så att de begränsar risken för olyckor för yngre barn.

-
1. Denna författning träder i kraft den 1 juli 2025.
 2. Äldre bestämmelser i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd får dock tillämpas i den utsträckning som framgår av punkten 2 i övergångsbestämmelserna till Boverkets föreskrifter (2024:xx) om ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

2 Inledning

I denna konsekvensutredning redovisar Boverkets förslag till föreskrifter om krav på tomter och vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Konsekvensutredningen beskriver författningsförslaget, vad Boverket har utrett samt konsekvenserna av förslaget. I arbetet med den konsekvensutredning som skickades ut på remis har konsekvenserna beskrivits i enlighet med den gamla förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. På grund av den nya förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar som trädde i kraft den 6 maj 2024 har justeringar av konsekvensutredningen gjorts.³

Författningsförslaget ska tydliggöra rollfördelningen, som innebär att staten bestämmer kravnivåerna och att samhällsbyggnadssektorn får större möjligheter att utveckla lösningar som uppfyller kraven.

Författningsförslaget ska fortsatt utformas som funktionskrav, men bestå av färre regler. För övrigt gäller att föreskrifterna inte ska innehålla några allmänna råd och inte hänvisa till standarder eller till föreskrifter eller allmänna råd från andra myndigheter eller organisationer.

Däriigenom får samhällsbyggnadssektorn bättre förutsättningar för att kunna vara mer proaktiv och ta ansvaret för att utveckla lösningar som möter de utmaningar som sektorn står inför, exempelvis inom hållbarhet och ekonomi. Sektorn har expertisen och kan bättre identifiera vilka lösningar som behöver utvecklas, jämfört med om statens styrning är mer detaljerad och långtgående.

2.1 Läsanvisningar

Konsekvensutredningens avsnitt har följande innehåll:

- Avsnitt 1 redovisar författningsförslaget, Boverkets föreskrifter om krav på tomter med mera. Författningen preciserar kraven i 8 kap. 9 § PBL att en obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. De krav som preciseras är att tomten ska ordnas så att
 - den tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon,
 - personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om

³ Konsekvenser av förslaget beskrivs även i enlighet med förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt,
och

- o risken för olycksfall begränsas.

I författningen finns det även föreskrifter som preciserar dels kraven i 3 kap. 10 § PBF om säkerhet vid användning när det gäller vissa andra anläggningar än byggnader på tomter, dels kraven i 10 kap. 5 § PBL om projektering, utförande och kontroll för sådana anläggningar.

- Avsnitt 2 beskriver de problem som finns med de gällande reglerna, målet med författningsförslaget och Boverkets arbetsmetod.
- Avsnitt 3 redovisar de rättsliga förutsättningarna, de bemyndiganden som Boverkets beslutanderätt grundar sig på samt ställningstaganden till om författningsförslaget ska anmälas till EU som tekniska regler respektive enligt tjänstedirektivet.
- Avsnitt 4 beskriver de tillämpningsproblem som finns med dagens regelverk samt vilka förutsättningar i omvärlden och tekniska utmaningar som motiverar ändringar av reglerna. Kapitlet tar upp berörda delar av plan- och bygglagen (2010:900), PBL, plan- och byggförordningen (2011:338), PBF och Boverkets byggregler (BFS 2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR.
- Avsnitt 5 beskriver och motiverar förslagen i den nya författningens fyra avsnitt kring sakfrågorna. Kapitel 2, tillgänglighet och användbarhet, kapitel 3, framkomlighet för räddningsfordon, kapitel 4, skydd mot olyckor och kapitel 5, skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader. Här finns även ett urval av remissinstansernas synpunkter och Boverkets bedömning. I de delar paragraferna ska vara likalydande i flera föreskrifter inom Boverkets nya byggregler har även remissynpunkter som lämnats på andra föreskriftsförslag beaktats. Alla remissynpunkter finns att tillgå i sin helhet hos Boverket.
- Avsnitt 6 rör tidpunkten för ikraftträdande, övergångsbestämmelser och informationsinsatserna om författningsförslaget.
- Avsnitt 7 redovisar vilka kostnadsmässiga och övriga konsekvenser som författningsförslaget får
 - o för byggherrar, företag (byggentreprenörer, installatörer, projektörer och byggmaterialtillverkare) och byggnadsägare
 - o för stat, region och kommun
 - o i förhållande till Europeiska unionen och det nordiska samarbetet

- o för miljö och klimat, kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö samt social hållbarhet.
- Avsnitt 8 beskriver hur Boverket har tillgodosett att förslaget inte innebär mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt.
- Avsnitt 9 innehåller en beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas.
- Avsnitt 10 redovisar författningskommentarer för varje paragraf i författningsförslaget.

2.1.1 Förkortningar

BBR	Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd
EKS	Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder)
PBF	Plan- och byggförordningen (2011:338)
PBL	Plan- och bygglagen (2010:900)

2.2 Problembeskrivning

Det finns kritik mot BBR som går ut på att regleringen ofta uppfattas som oförutsägbart, omfattande och kostnadsdrivande av samhällsbyggnadsbranschen. Detta beror bland annat på hur reglerna är strukturerade och presenteras. Sammantaget kan detta vara en bidragande faktor till problemet som regeringen pekat ut, att byggandet i Sverige inte är kostnadseffektivt.⁴

Utformningen av BBR har enligt Boverket bidragit till en otydlig rollfördelning. Trots att allmänna råd är rekommendationer, tillämpar kommuner och byggherrar i praktiken många gånger allmänna råd som föreskrifter. De allmänna råden har därför i stor utsträckning blivit normerande.⁵

2.2.1 Allmänna råd har tillämpats som de vore föreskrifter

Allmänna råd är sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende.⁶ Om föreskriften är mindre precist formulerad, kan de allmänna råden komplettera

⁴ Se Regeringsbeslut 2017-02-23, *Genomgripande översyn av Boverkets byggregler m.m.*, direktiv 2017:22, s. 1, 4, 6 och 10. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

⁵ Boverket (2020) *Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler* (rapport 2020:31).

⁶ Författningssamlingsförordningen (1976:725).

föreskriften genom att ange vad man kan eller bör göra för att kravet ska uppnås.

I allmänna råd till BBR finns även utdrag ur lagar och förordningar, kunskapsspridande och vägledande information, definitioner av termer i föreskrifterna, upplysningar om när vissa krav i BBR bör tillämpas samt hänvisningar till andra föreskrifter.

I BBR:s allmänna råd hänvisas i många fall till standarder för att ge exempel på lösningar samt verifieringsmetoder såsom mätmetoder och beräkningsmetoder för hur föreskriftens krav kan uppfyllas. När ett allmänt råd hänvisar till en viss standard kan den bli normerande. Det kan vara svårt för byggherren att visa att kraven är uppfyllda om det allmänna rådet inte följs. Om standarden innehåller exempel på godkända lösningar kan incitamenten bli svaga för att tillämpa andra lösningar, eftersom det finns en risk att alternativa lösningar inte godtas.⁷

2.2.2 Innovation och nytänkande begränsas

Om byggherrar följer det allmänna rådet kan de lita på att lösningen godkänns av byggnadsnämnden. Vill byggherrar däremot pröva någon annan lösning kan de inte alltid förutse vad som kommer att krävas för att byggnadsnämnden ska godta lösningen. Det kan därför uppstå diskussioner mellan kommuner och byggherrar om hur de allmänna råden ska tillämpas eller tolkas. Olika tolkningar av hur kraven ska uppfyllas inför bygglov och startbesked kan enligt byggherrar även medföra ändringar som fördyrar ett projekt.

Genom att de allmänna rådens status ibland uppfattas som otydliga försvagas incitamenten till att utveckla nya produkter och produktionsmetoder. Därmed motverkas syftet med funktionskrav, som är att byggherren är fri att finna metoder och lösningar för att uppfylla föreskrifternas krav. Sektorn får svårare att utveckla lösningar och metoder som kan höja produktiviteten och främja kostnadseffektiva och ändamålsenliga lösningar.

2.3 Syften och mål med författningsförslaget

Författningsförslaget påverkar inte kravnivåerna enligt lag och förordning, de ligger kvar. Regelarbetet omfattar enbart Boverkets tillämpningsföreskrifter.

Förslaget ska tydliggöra rollfördelningen mellan staten, samhällsbyggnadssektorn och standardiseringen. Boverket ska i föreskrifterna precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan

⁷ Aktörer på byggherresidan har återkommande nämnt SS 914221 Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått som exempel på en standard som har blivit normerande. Branschen anser att standarden är föråldrad och inte anpassad till dagens behov av små lägenheter och flexibilitet. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

samhällsbyggnadssektorn tar fram lösningar som uppfyller kraven, med standardiseringen som alternativ.

Efter översynen ska byggreglerna

- bestå av färre regler
- vara formulerade som teknik- och materialneutrala funktionskrav
- bara innehålla föreskrifter – i princip inga allmänna råd och inga hänvisningar till standarder, regler eller allmänna råd från andra myndigheter eller organisationer.

Byggreglerna ska enligt författningsförslaget utgöras av ett förenklat, konsekvent och funktionsbaserat teknik- och materialneutralt regelverk med en likriktad struktur och rätt detaljeringsgrad i förhållande till det behov som finns inom ett regleringsområde.

Tydligare krav ökar förståelsen om kravens syften och innebörd. Därigenom kommer reglerna att möjliggöra för samhällsbyggnadssektorn att utveckla nya lösningar på ett bättre sätt och därigenom främja innovationer. Därmed skapas bättre förutsättningar för ett mer kostnadseffektivt byggande och en ökad konkurrens kan stimuleras.

2.4 Motiv till att reglera krav på tomt och vissa andra anläggningar än byggnader på tomt

Det övergripande syftet med de regler i PBL om tomt som Boverket har bemyndigande att precisera är att det inte ska uppkomma betydande olägenheter för omgivningen, att tomter blir tillgängliga och användbara för personer med rörelse- eller orienteringssvårigheter, framkomligheten för utryckningsfordon tillgodoses och att risken för olycksfall begränsas. Det sistnämnda övergripande syftet är även motivet för de regler om säkerhet vid användning som finns i PBF och som Boverket preciserar när det gäller skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomt.

Det finns inga bestämmelser i PBF som preciserar de övergripande kraven i 8 kap. 9 § PBL. Kraven på säkerhet vid användning i 8 kap. 4 § PBL preciseras endast i viss utsträckning i PBF. Utan tydliga krav och kravnivåer finns inte tillräckliga förutsättningar och drivkrafter för de som har ansvar, ytterst byggherrarna, att följa kraven och för byggnadsnämnderna att utöva sina myndighetsuppgifter i lovskedet, i PBL:s byggprocess och vid tillsyn. Det finns redan av det skälet ett behov av att i föreskrifter precisera bestämmelserna i PBL och PBF.

De som kommer att använda en tomt eller en annan anläggning än byggnad på tomt finns inte alltid representerade när tomten eller anläggningen projekteras eller utförs. De saknar därför inflytande över att de krav som ställs uppfylls. Samhället ställer därför även av det skälet krav på tomter i PBL och på andra anläggningar än byggnader på tomter i PBL och PBF.

Om det bara finns krav på lag- eller förordningsnivå blir det svårt att tolka samhällskraven, vilket kan leda till osäkerhet och ökade kostnader för tillämpningen av reglerna. Boverkets föreskrifter förtydligar samhällskraven för att göra dem praktiskt tillämpbara för byggherrar, projektörer och kommuner. Boverkets föreskrifter är en precisering av kraven i PBL och PBF och anger samhällets miniminivå i olika avseenden.

Boverkets föreskrifter om krav på tomter på obebyggda tomter som bebyggs prövas i huvudsak i bygglov. De anläggningar som finns med i Boverkets föreskrifter om vissa andra anläggningar än byggnader på tomter blir däremot sällan föremål för någon bedömning på förhand av byggnadsnämnden eftersom de i huvudsak avser åtgärder som inte är lov- eller anmälningspliktiga. Detta innebär att det bli upp till byggherren att mer på egen hand ta reda på hur de olika paragraferna ska uppfyllas.

2.4.1 FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att kunna använda byggda miljöer självständigt är en grundläggande fråga. I Sverige gäller FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sedan år 2009, vilket medför att lagar och offentlig verksamhet ska följa artiklarna i den. Det övergripande syftet är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får sina mänskliga rättigheter i likhet med alla andra samhällsmedborgare. Konventionen innehåller inga nya rättigheter, utan förtydligar vad som krävs för att personer med funktionsnedsättning fullt ut ska få sina rättigheter uppfylla som alla andra. Inför ratificeringen i Sverige gjordes bedömningen att det inte fanns några hinder mot att godkänna konventionen, och att detta kunde ske utan lagändringar⁸.

2.5 Nollalternativ

Nollalternativet, innebär att reglerna i BBR förblir oförändrade. Det innebär att samtliga problem som beskrivits med BBR:s regelstruktur kvarstår.

⁸ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Ds 2008:23.

2.6 Alternativa lösningar

Den alternativa lösningen till författningsförslaget är att reglerna om tomt och säkerhet vid användning upphävs och inte ersätts med nya föreskrifter. Det medför risker och kostnader och alternativet har därför inte valts.

Om det bara finns krav på lag- och förordningsnivå kan det vara svårt att tolka de övergripande samhällskraven i lag och förordning vilket även kan leda till höga tillämpningskostnader för till exempel byggherrar och kommuner. Myndighetsföreskrifterna förtydligar samhällskraven, uttrycker en miniminivå och gör kraven praktiskt tillämpbara för byggherrar, projektörer och kommuner.

I övrigt har Boverket för varje föreskrift och allmänt råd analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa regler i BBR inte finns i författningsförslaget och att delar ur BBR:s allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva. Analyserna redovisas i avsnitt 5.

2.7 Arbetsmetod och samråd

Boverket har haft referensgruppsmöten med branschen, akademien, kommunernas byggnadsnämnder och andra myndigheter. Boverket har också genomfört möten med representanter från Folkhälsomyndigheten, och bland annat Samhällsbyggandets regelforum för att inhämta deras perspektiv. Utöver detta har delprojektet som tagit fram förslaget om krav på tomter med mera dessutom genomfört möte med berörda aktörer och referensgrupper.

Konsekvensutredningen med författningsförslag var ute på remiss från 5 maj till 25 augusti 2023. Med anledning av inkomna remissynpunkter och nya överväganden fann Boverket anledning att justera vissa delar av förslaget. De delar som justerades var ute på en extra remiss från slutet av februari till början av april 2024. Därefter har en bearbetning av förslaget skett utifrån inkomna remissynpunkter och egna överväganden.

2.8 Avgränsningar

Författningsförslaget preciserar krav i 8 kap. 9 § första stycket 3, 5 och 6 om hur obebyggda tomter som ska bebyggas ska ordnas, krav i 3 kap. 10 § 4 PBF om säkerhet vid användning när det gäller skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter och krav i 10 kap. 5 § PBL om projektering, utförande och kontroll vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

Boverket har valt att även fortsättningsvis inte använda sig av föreskrifträtten när det gäller punkt 2 och delar av punkt 3 i 8 kap. 9 § PBL.

En utgångspunkt och avgränsning i översynen är att kravnivån, det vill säga samhällets krav på tomter och andra anläggningar än byggnader på tomter, huvudsakligen inte ska förändras.

Enbart remissynpunkter som berör utformningen av författningen och konsekvensutredningen har tagits upp här. Däremot har inte generella synpunkter på regelmodellen tagits upp eftersom Boverket inte funnit skäl att ifrågasätta det tidigare ställningstagande som gjordes i avrapportering till regeringen.⁹

2.9 Författningskommentarer

För att kunna tillämpa och fullt ut förstå innebörden i författningen räcker det inte alltid med att enbart läsa författningen. Det finns olika metoder och tekniker för att tolka författningar och bestämmelser i författningar kan i många fall vara allmänt hållna. Om en tillämpare vill få reda på syftet med en viss bestämmelse brukar ledning i första hand sökas i förarbetena.

Inför att en förvaltningsmyndighet ska besluta om föreskrifter eller allmänna råd ska en konsekvensutredning tas fram och den ska dokumenteras i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredning. Boverkets konsekvensutredningar är förarbeten och kan användas som tolkningsunderlag till Boverkets föreskrifter och allmänna råd.

I konsekvensutredningen har Boverket formulerat utförliga författningskommentarer till bestämmelserna i författningen. Därigenom kan författningskommentarerna användas som stöd för tillämpningen, rättsliga prövningar och liknande. Författningskommentarerna har därför som utgångspunkt författats

- så att syftet med föreskriften framgår
- med förklaring av hur de begrepp som används är avsedda att tolkas
- med exemplifieringar

Författningskommentarerna ligger även till grund för vägledningar som Boverket avser att utarbeta. Sådana vägledningar kan också kompletteras med ytterligare förklarande text och vid behov illustrationer, tabeller och liknande. Observera att författningskommentarer och vägledningar i sig inte har någon juridiskt bindande status utan endast utgör ett hjälpmedel för att förstå gällande regler.

⁹ Boverket (2020) Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31)

3 Rättsliga förutsättningar

Detta kapitel beskriver de rättsliga förutsättningarna för Boverkets förslag till nya föreskrifter och innehåller bland annat de uppgifter om föreskriftsbemyndiganden som avses i 11 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

3.1 Boverkets bemyndigande

Boverket har enligt 10 kap. 9 § PBF bemyndigande att meddela föreskrifter till 8 kap. 9 § 2, 3, 5 och 6 PBL. I författningsförslaget preciseras dock enbart kraven i 8 kap. 9 § 3, 5 och 6 att tomter ska ordnas så att:

- de tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon,
- personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt, och
- risken för olycksfall begränsas

Boverket har däremot av olika skäl valt att inte använda bemyndigandet i den del det avser kraven i 8 kap. 9 § 2 och delar av 3 att tomter ska ordnas så att betydande olägenheter för omgivningen eller trafiken inte uppkommer och att det finns en lämpligt belägen utfart eller annan utgång från tomten samt anordningar som medger nödvändiga transporter,

Författningsförslaget preciserar även kravet i 3 kap. 10 § PBF i fråga om säkerhet vid användning i den del det avser skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Boverket har bemyndigats att meddela sådana föreskrifter i 10 kap. 3 § 4 PBF. När det gäller kravet på säkerhet vid användning i 3 kap. 10 § PBF så är det i sin tur en precisering av ett överordnat krav i 8 kap. 4 § första stycket 4 PBL.

Författningsförslaget innehåller också regler som behövs för tillämpningen av 10 kap. 5 § PBL om projektering, utförande och kontroll av åtgärder vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Boverket har bemyndigats att meddela sådana föreskrifter i 10 kap. 24 § 1 PBF.

3.2 Anmälan av tekniska regler

Eftersom författningsförslaget innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler, kommer informationsförfarande enligt denna förordning att genomföras. Innan Boverket fattar beslut om

föreskrifterna, kommer de att anmälas till Kommerskollegium som i sin tur kommer att anmäla författningsförslaget till Europeiska Kommissionen.

3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet

Författningsförslaget reglerar inte tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet, och Boverket gör därför bedömningen att författningsförslaget inte behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv¹⁰ och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

3.4 Regeringens medgivande

Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att medgivande krävs av regeringen enligt förordningen (2014:570) om regeringens medgivande till beslut om vissa föreskrifter som gällde fram till 6 maj 2024. Motsvarande regler finns numera i förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

4 Beskrivning av gällande regler

I detta avsnitt beskrivs gällande regler om krav på tomter och skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter i PBL, PBF och BBR.

I kapitlet beskrivs även vilka tillämpningsproblem som finns samt vilka omvärldsförutsättningar och tekniska utmaningar som motiverar ändringar av reglerna.

4.1 Plan- och bygglagen

Av första stycket i 8 kap. 9 § PBL framgår att en obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Första stycket innehåller därefter sex punkter med olika krav som ska uppfyllas.

I 8 kap. 4 § PBL ställs det även krav på byggnadsverks (byggnader och andra anläggningar än byggnader) tekniska egenskaper, bland annat när det gäller säkerhet vid användning.

I 10 kap. 5 § PBL ställs det krav på projektering, utförande och kontroll.

4.2 Plan- och byggförordningen

När det gäller kraven på tomt i 8 kap. 9 § PBL, så finns det inga preciseringar i förordningen av vad de innebär.

När det gäller kravet på säkerhet vid användning i 8 kap. 4 § PBL så preciseras det i 3 kap. 10 § PBF. Ett byggnadsverk ska vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att det vid användning eller drift inte innebär en oacceptabel risk för:

- halkning
- fall
- sammanstötning
- brännskador
- elektriska stötar
- skador av explosioner
- andra olyckor.

4.3 Boverkets byggregler

Boverkets byggregler, BBR, innehåller föreskrifter och allmänna råd som preciserar tomtkraven och de tekniska egenskapskraven i PBL och PBF. Föreskrifterna och de allmänna råden i BBR för tomter gäller obebyggda tomter som ska bebyggas och dessa finns i avsnitt 3, 5 och 8 BBR och är föreskrifter till 8 kap. 9 § PBL.

När det gäller föreskrifter och allmänna råd till preciseringen av det tekniska egenskapskravet säkerhet vid användning i 3 kap. 10 § PBF, som i sin tur är en precisering av kravet i 8 kap. 4 § PBL, så finns dessa i avsnitt 8 i BBR. Föreskrifterna i BBR avser bland annat vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

I avsnitt 3, 5 och 8 BBR finns hänvisningar till andra delar av BBR eller till andra myndigheter och organisationers skrifter. Flera föreskrifter följs av en intern och/eller extern hänvisning.

4.3.1 Avsnitt 1 BBR – Inledning

Avsnitt 1 BBR innehåller anvisningar om hur föreskrifterna i BBR ska läsas och tolkas samt innehåller föreskrifter och allmänna råd om ändring av byggnad.

I avsnittet finns hänvisningar till andra myndigheter, andra föreskrifter från Boverket och EU-förordning.

Avsnitt 1:3 beskriver de allmänna råden som finns i BBR, och hur de bör tolkas. Tillämpningsproblem som följt av de allmänna råden beskrivs närmare under 2.2.1.

Avsnitt 1:6 Terminologi hänvisar till publikationen Plan-och byggtermer 1994, TNC 95. Denna publikation uppdateras inte längre med nya termer. Hänvisningen är därför inte aktuell för termer som tagits i bruk efter 1994 vilket ökar risken för olika tolkningar av begrepp.

4.3.2 Avsnitt 2 BBR – Allmänna regler

För att förenkla tillämpningen krävs en samsyn kring centrala och övergripande begrepp som används i flera delar av byggreglerna. Avsnitt 2 innehåller övergripande regler och beskrivningar som berör samtliga de egenskapskrav som regleras i BBR. Här finns till exempel stöd för vilken typ av dokumentation som en byggnadsnämnd kan begära in.

Reglerna i BBR avsnitt 2 preciserar kraven i 10 kap. 5 § PBL samt 3 kap. 8 och 9 §§ PBF. Avsnittet innehåller föreskrifter men framför allt allmänna råd för

projektering och verifiering, vad som är ett fackmässigt tillvägagångssätt vid projektering och byggherrens ansvar för att ta in erforderlig kompetens.

4.3.3 BBR 3:12 Tillgänglighet och användbarhet på tomter

Syftet med nuvarande bestämmelser om tillgänglighet och användbarhet är att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna använda byggda miljöer självständigt.

Nuvarande reglering

Regler om tillgänglighet och användbarhet på tomter finns i avsnitt 3:12 BBR. De är tillämpningsföreskrifter till 8 kap. 9 § 5 PBL, att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten. Kravet gäller om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt.

Reglerna finns i samma avsnitt i BBR som reglerna om utformning av byggnader och om tekniska egenskapskrav på byggnader.

Förutsättningar i omvärlden och tekniska utmaningar

Varje sektor i samhället ska ta ansvar för sin del genomförandet av funktionshinderspolitiken. Det är tydliggjort genom den strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031, som har beslutats av regeringen. Boverket, som en av 28 myndigheter, får ett uppföljningsansvar och ska årligen följa upp funktionshinderspolitiken utifrån det nationella målet inom sitt ansvarsområde.

I sammanhanget är också det faktum att antalet äldre i befolkningen ökar en betydelsefull förutsättning. Medellivslängden har ökat påtagligt; var femte invånare i Sverige är 65 år eller äldre, och från och med år 2020 kommer antalet invånare över 80 år att öka. Med stigande ålder kommer också nedsatta funktionsförmågor, i varierande grad. Utifrån detta är behovet av fungerande tillgängliga och användbara miljöer uppenbart.

Tillämpningsproblem med den nuvarande regleringen

Det finns alltså redan i lagen en inskränkning av kravets omfattning; om terrängens förutsättningar gör att det blir orimligt att uppfylla kravet så kan undantag göras. Denna bedömning kan vara svår att göra i tillämpningen – när blir det orimligt att uppfylla kravet? I viss omfattning ska tomtens förutsättningar bedömas redan i samband med att detaljplanen tas fram, men den mer detaljerade utformningen och prövningen görs i samband med bygglov.

I gällande regler enligt 3:12 BBR finns preciserade krav när det gäller exempelvis utformningen av gångvägar. Men även utifrån reglerna i BBR kan

det vara svårt att bedöma hur en tillgänglig och användbar utformning uppnås. Terrängen skiljer sig väldigt mycket åt, i Sverige, men även inom samma kommun. Det kan exempelvis handla om nivåskillnader och andra geografiska förutsättningar. Därför behöver reglerna ge utrymme för de unika situationerna i de enskilda fallen. Men det medför samtidigt att kraven inte kan vara så entydiga som man skulle önska för att lätt kunna tillämpas.

4.3.4 BBR 5:72 Åtkomlighet för räddningsinsatser

Avsnitt 5:72 och 5:721 BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd till kravet i 8 kap. 9 § 3 PBL att obebyggda tomter som ska bebyggas med byggnader ska ordnas så att de blir framkomliga för utryckningsfordon.

Nuvarande reglering

Reglerna i avsnitt 5:72 BBR preciserar kraven i 8 kap. 9 § 3 PBL. Avsnittet innehåller föreskrifter och allmänna råd om åtkomlighet för räddningsinsatser och räddningsväg. I föreskriften anges att:

- byggnader ska vara åtkomliga för räddningsinsatser,
- en särskild räddningsväg ska anordnas om sådan inte finns från gatunätet eller motsvarande, och att
- en räddningsväg ska vara skyltad och ha uppställningsplatser för erforderliga fordon.

I allmänna råd till föreskrifterna anges hur en räddningsväg och uppställningsplats bör utformas när det gäller exempelvis fri höjd, marklutning, bredd, svängradie och bärlast för räddningstjänstens större fordon. I de allmänna råden hänvisas till de regler om bärförmåga för bjälklag som finns i avdelning C, kap. 1.1.1, 11 § i Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder), EKS.

I de allmänna råden finns även en del angivna mått som bör iakttas. Det anges att avståndet mellan räddningsfordonens uppställningsplats och byggnadens angreppspunkt bör understiga 50 meter. Vidare anges att om utrymning förutsätts ske med maskinstege eller hävare, bör avståndet från gatan, räddningsvägen eller uppställningsplats till husväggen vara högst 9 meter. Sist hänvisas till att andra förutsättningar kan framgå av kommunens handlingsprogram och anges att marken bör vara anpassad för utrymning utanför fönster där bärbar stege är tänkt att användas.

Förutsättningar i omvärlden och tekniska utmaningar

Räddningstjänstens utrustning och rutiner för räddningsinsatser, byggnaders konstruktion och sättet att bygga, bo och leva förändras och utvecklas

kontinuerligt. Föreskrifterna om framkomlighet för räddningstjänsten måste utformas så att de så långt det är möjligt tar hänsyn till detta och inte förhindrar en lämplig sådan förändring och utveckling eller behöver ändras alltför ofta. Av det skälet bör nya föreskrifter i så stor utsträckning som möjligt inte vara alltför detaljerade eller innehålla konkreta lösningar eller mått.

Tillämpningsproblem med den nuvarande regleringen

Föreskrifterna om åtkomlighet för räddningstjänsten i avsnitt 5:72 BBR har såvitt Boverket känner till inte innehållsmässigt varit mer problematiska att tillämpa än andra föreskrifter i BBR. Däremot har det rått en oklarhet kring frågan i vilket skede kravet på särskild räddningsväg i avsnitt 5:721 BBR ska tillämpas i PBL:s olika processer.

Reglerna om framkomlighet för räddningstjänsten i 8 kap. 9 § första stycket 3 PBL är nära förknippade med brandskyddskravet i 8 kap. 4 § första stycket 2 PBL och 3 kap. 8 § 4 PBF på att personer ska kunna lämna byggnadsverk eller räddas på annat sätt vid (händelse av) brand genom utrymning via fönster eller balkong. Kravet, som preciseras i avsnitt 5:323 BBR, är ett tekniskt egenskapskrav som byggnadsnämnden inte ska pröva i bygglov. Nämnden ska i stället först senare i samband med startbesked bedöma om kravet kan antas komma att uppfyllas. Anledningen till att kravet ska bedömas först inför startbesked är bland annat att byggnaden invändigt kan utformas på olika sätt för att uppfylla kraven på utrymning. Exempelvis kan särskilt utformade trapphus användas (Tr1, Tr2) som innebär att utrymning med steg inte behövs. Beroende på om lägenheterna har genomgående planlösning eller inte, kan uppställningsplats för steg enbart behövas på ena sidan av byggnaden och inte mot en innergård och så vidare. Denna typ av projekteringsförutsättningar för brandskyddets tekniska utformning ingår inte i bygglovsprövningen. Eftersom utrymningsstrategin normalt är känd i ett tidigt skede och är väsentlig för möjligheten att senare få startbesked är det dock inget som hindrar att byggnadsnämnden upplyser om och diskuterar dessa frågor med byggherren i samband med bygglov.

Mark- och miljööverdomstolen har nyligen i ett avgörande bekräftat Boverkets tolkning av hur kraven i BBR på särskild räddningsväg ska hanteras i PBL:s olika processer (MÖD 2023-03-08, mål nr. P 12528–21). Om det i samband med ansökan om bygglov framkommer att alternativ utrymning är tänkt att ske från fönster med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon och räddningstjänsten inte har den förmågan så är detta därför inte skäl till att neka bygglov. Byggnadsnämnden bör ändå meddela byggherren om att ett startbesked eventuellt inte kan medges för den valda utformningen. Om det i bygglovsansökan däremot framkommer att byggnaden överhuvudtaget inte kommer att bli tillgänglig för utryckningsfordon är det ett skäl att neka

bygglov. Boverket har beskrivit detta närmare i vägledning på PBL kunskapsbanken.

4.3.5 BBR 8:9 Skydd mot olyckor på tomter

Syftet med nuvarande bestämmelser om skydd mot olyckor i BBR är att begränsa förekomsten och utkomsten av såväl personskador som barnolycksfall.

Nuvarande reglering

Den nuvarande regleringen av skydd mot olyckor på tomter finns i avsnitt 8:9 BBR. Avsnitt 8:9 är indelat i olika delavsnitt utifrån olycksrisk:

- 8:91 Skydd mot fall på tomter
- 8:92 Skydd av öppningar i marken och av inkast
- 8:93 Skydd mot olyckor vid fasta lekredskap på tomter
- 8:94 Skydd mot olyckor vid rörliga anordningar på tomter
- 8:95 Skydd mot drunkning på tomter

Reglerna i avsnittet handlar om skydd mot olycksfall och att personskador ska begränsas. I vissa fall syftar reglerna specifikt på skydd mot barnolycksfall, antingen utanför byggnader där barn yngre än sex år kan vistas eller kopplat till andra anläggningar än byggnader.

En relativt stor andel av innehållet i avsnitt 8:9 är allmänna råd. De allmänna råden innehåller i flera avseenden detaljer, mått och värden som definierar en säkerhetsnivå – eller exempel på skyddsanordningar – och konkretiserar själva funktionskravet. Exempel på detta är bestämmelserna om trappor, räcken och ledstänger för skydd mot fall (avsnitt 8:91 BBR) och exempel på lämpliga skyddsanordningar för bassänger (avsnitt 8:951). Hänvisningar till standarder som ett sätt att uppfylla föreskrifternas krav förekommer avseende skydd mot olyckor vid fasta lekredskap på tomter (avsnitt 8:93 BBR) och skydd mot olyckor vid rörliga anordningar på tomter (avsnitt 8:94).

Förutsättningar i omvärlden och tekniska utmaningar

Fall- och drunkningsolyckor svarar årligen för en relativt hög samhällskostnad. Samhällets kostnader inom den specialiserade vården, samt för vård och omsorg i kommunerna, för fallolyckor var mer än 10 miljarder kronor år 2014. För drunkningsolyckor är motsvarande kostnad drygt 300 miljoner kronor årligen, utifrån beräkningar avseende år 2020¹¹. Utöver detta tillkommer produktionsbortfall hos den skadade individen, liksom fysiskt och psykiskt lidande.

¹¹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022): Samhällets kostnader för drunkningsolyckor år 2020, sid 14.

Dessutom ökar antalet äldre i befolkningen; var femte invånare är 65 år eller äldre. Från år 2020 har andelen invånare över 80 år ökat. Med stigande ålder kommer också nedsatta funktionsförmågor, bland annat en ökad risk för fallolyckor. Även om det utifrån statistiken inte med säkerhet går att sluta sig till det totala antalet fall- eller drunkningsolyckor som inträffar utomhus på tomter, framstår som att behovet av skydd mot olyckor i vart fall inte kommer att minska.

Tillämpningsproblem med den nuvarande regleringen

Boverket har tidigare konstaterat att reglerna i sin nuvarande form, med föreskrifter och allmänna råd, hämmar användningen av alternativa lösningar, och därmed utveckling och innovation. I avsnitt 8:9 BBR förekommer exemplifieringar och uppräkningslistor i såväl föreskrift som allmänna råd, vilket kan verka begränsande både i vad en föreskrift ska avse och hur byggherren kan tillmötesgå kraven.

Vidare förekommer en sammanblandning av de krav som ska prövas i lov och de krav som ska bedömas först inför startbesked. Medan avsnitt 8:9 BBR är tydligt rubricerat till att avse skydd mot olyckor på tomter, ägnas större delen av avsnittet åt vad som i själva verket är krav på säkerhet vid användning av andra anläggningar än byggnader på tomter, exempelvis lekplatser och fasta bassänger. De senare kraven är till skillnad mot övriga krav på skydd mot olyckor på tomt att betrakta som tekniska egenskapskrav.

I avsnitt 8:9 BBR finns även föreskrifter om skydd mot olyckor som gäller rörliga anordningar på tomter. Sådana anordningar omfattas av maskindirektivets säkerhetskrav som införlivats i svensk rätt genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner samt allmänna råd om tillämpning av föreskrifterna (AFS 2008:3). Föreskrifterna i BBR innebär således en dubbelreglering.

4.4 Andra regler som berör tomter

Här beskrivs annan relevant reglering på området tillgänglighet och användbarhet på tomter. Denna inriktning är vald eftersom det av remissynpunkterna har framgått att beskrivningen behövs som stöd för att förstå sammanhanget inom sakområdet tillgänglighet och användbarhet.

Andra regler om tillgänglighet

Krav på tillgänglighet för arbetsplatser finns i Arbetsmiljöverkets författning om arbetsplatsens utformning¹². Kraven gäller i och i anslutning till byggnadsverk, det vill säga även för tomter. I en del fall gäller både Boverkets

¹² Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om arbetsplatsens utformning (AFS 2020:1)

byggregler och Arbetsmiljöverkets föreskrifter samtidigt, och båda ska uppfyllas.

För att anpassa sin bostad kan personer med funktionsnedsättning få bidrag, enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag (2018:222). Bidraget är till för att enskilda ska kunna anpassa sin bostad och området närmast omkring den med sådana åtgärder som är nödvändiga på grund av funktionsnedsättningen. Bidraget är ett komplement till bygglagstiftningens generella krav på tillgänglighet och användbarhet.

Enligt diskrimineringslagen (2008:567) är bristande tillgänglighet en av sex former av diskriminering. Bristande tillgänglighet är när en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att en verksamhet inom något av de samhällsområden som omfattas av diskrimineringslagen inte genomfört skäliga tillgänglighetsåtgärder för att en person ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning. Utgångspunkten för vad som i ett enskilt fall är en skälig åtgärd är de krav på tillgänglighet som kan finnas i lag och annan författning för den aktuella verksamheten. Vid bedömningen kan det exempelvis handla om att ta hänsyn till exempelvis de regler om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga som finns i PBL. Diskrimineringslagens förbud mot bristande tillgänglighet gäller dock inte exempelvis bostäder.

5 Beskrivning av förslaget

I detta avsnitt finns en allmän redogörelse av förslaget till nya föreskrifter om krav på tomter med mera, de överväganden som gjorts och vilka förändringar som skett i förhållande till reglerna i BBR. Avsnittet inleds med en övergripande beskrivning av hur den nya regelmodellen har tillämpats och därefter redogörs för bestämmelserna i författningens fem kapitel. Ett urval av remissinstansernas synpunkter samt Boverkets bedömning redovisas under respektive underrubrik.

Komplement till denna redogörelse finns i avsnitt 10, med författningskommentarer till varje paragraf i författningsförslaget. I bilaga 1 finns två olika typer av jämförelsetabeller i vilka läsaren kan se vilket eller vilka avsnitt i BBR som motsvarar vilken paragraf i Boverkets förslag till nya föreskrifter om krav på tomter m.m.

5.1 Författningsförslagets utformning

Boverket har analyserat varje föreskrift och varje allmänt råd i BBR som reglerar tomter och andra anläggningar än byggnader på tomter och tagit ställning till vilka regler som ska finnas med i den nya författningen.

Författningsförslaget har fem kapitel:

- Kapitel 1 Övergripande bestämmelser
- Kapitel 2 Tillgänglighet och användbarhet
- Kapitel 3 Framkomlighet för räddningsfordon
- Kapitel 4 Skydd mot olyckor
- Kapitel 5 Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader

I kapitel 1 finns förslag till föreskrifter om projektering, kontroll och dokumentation, som motsvarar allmänna råd i BBR. Författningsförslaget är allmänt hållet och innehåller inga detaljkrav om hur projektering och kontroll ska gå till.

I kapitel 2–5 finns funktionskrav som tillåter olika lösningar. Kraven är teknik-, metod- och materialneutrala. Flera av de allmänna råden i BBR kan upplevas som detaljreglerande och finns inte med i författningsförslaget.

Författningsförslaget kan i vissa situationer innebära att kravvärdet justeras upp eller ner i förhållande till BBR, men den sammantagna bedömningen är att

kravnivån totalt sett inte förändras. Boverket bedömer att författningsförslaget håller sig inom de kravnivåer som beslutats av riksdagen och regeringen.

Att förslag till specifika lösningar, som finns i allmänna råd i BBR, inte finns i författningsförslaget, ska inte tolkas som en sänkning av kravnivån.

Vissa andra anläggningar än byggnader på tomter ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt, enligt kapitel 1. Det innebär att byggherrar behöver kunna visa, till exempel i handlingarna från projekteringen, vilka tekniska lösningar som har valts för att motverka de risker som pekas ut i författningsförslaget 1 kap. 8 och 9 §§. De lösningar och arbetsmetoder som tillämpas av byggsektorn i dag och som uppfyller dagens krav ska fortsatt kunna tillämpas. Författningsförslaget tydliggör dock att även andra lösningar kan godtas.

Tre preciseringsnivåer

Enligt den nya regelmodellen kan bestämmelserna ha tre olika preciseringsnivåer: A, B eller C.¹³ Olika bestämmelser inom samma område kan formuleras med olika preciseringsnivåer.

Boverket har formulerat krav med den lägre preciseringsnivån, där Boverket bedömer att det finns möjlighet samt vilja och initiativ hos branschen att utarbeta egna lösningar och verifieringsmetoder.¹⁴

Flera av bestämmelserna i berörda delar av avsnitt 3, 5 och 8 BBR får redan i dag anses vara rent kvalitativa (preciseringsnivå A). De ger uttryck för vilka egenskaper som ska beaktas och vad som ska uppnås utan att ange mått eller andra storheter. I många bestämmelser anges dock mått eller värden, i föreskrift eller allmänt råd, för att i olika avseenden ge en precisering av vad kravet innebär. Boverket bedömer att de flesta mått och värden i allmänna råd inte ska finnas i författningsförslaget. Ett kvantitativt krav kan bli för skarpt styrande för den enskilda situationen med sina unika förutsättningar.¹⁵ I en annan situation kan ett kvantitativt minimikrav riskera bli otillräckligt för den enskilda situationen. För att kravnivån ska kunna bli så ändamålsenlig som möjligt är den kvalitativa preciseringsnivån att föredra eftersom den möjliggör en anpassning i varje enskilt fall.

I vissa fall har Boverket emellertid bedömt att det finns ett fortsatt behov av måttsättningar i författningsförslaget (preciseringsnivå C). Ett sådant exempel

¹³ Boverkets rapport 2020:31, Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler, s 25 ff.

¹⁴ Ibid, s. 26.

¹⁵ Exempelvis de allmänna råden till avsnitt 8:232 BBR, med mått för minsta stegdjup i trappa (0,25 meter) och mått för minsta trappbredd för att säkert kunna transportera en sjukbår (1,20 meter), har bedömts vara olämpliga att lägga i föreskrift för alla typer av trappor i alla miljöer, inomhus som på tomter.

är avståndet mellan räddningsfordonens uppställningsplats och byggnadens angreppspunkt och lutningen på en gångväg.

Enligt regelmodellen kan en lägre preciseringsnivå i de nya reglerna väljas om det finns en vilja och möjlighet hos branschen att utarbeta verktyg med lösningar och verifieringsmetoder.¹⁶ SIS har som ett led i förändringsarbetet startat upp ett arbete kring utveckling av nya nationella standarder när det gäller trappor, inklusive trappräcken och ledstänger samt ramper samt skyddsanordningar för pooler.

Genom branschens initiativ inom dessa områden bedömer Boverket att regleringen i dessa avseenden kan formuleras med en lägre grad av precisering.

Kriterier för verifiering

Boverket har arbetat ur flera perspektiv för att säkerställa att kraven ska vara verifierbara. Boverket har också gjort en generell kontroll av att det är möjligt att verifiera varje funktionskrav. Eftersom branschen ska stå för hur verifiering ska gå till i detalj, har Boverket dock inte gjort någon djupare analys av vilka utvecklingsbehov som författningsförslaget medför för att uppnå en fullt fungerande verifiering.

5.2 Övergripande bestämmelser

5.2.1 Portalparagrafen

Boverket vill knyta de föreslagna föreskrifterna till kravet på tomter i 8 kap. 9 § PBL, det tekniska egenskapskravet avseende säkerhet vid användning i 3 kap. 10 § PBF i den del den avser andra anläggningar än byggnader på tomter och kravet på projektering, utförande och kontroll i 10 kap. 5 § PBL.

När det gäller kravet på tomter så gäller att obebyggda tomter som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska även ordnas utifrån vissa förutsättningar som preciseras i punkterna 1–6. Boverket skriver föreskrifterna i förslaget utifrån punkterna 3, 5 och 6. I föreskrifterna tydliggör Boverket dessas koppling till kravet i lagen. Begreppet tomt är definierat i 1 kap. 4 § PBL. Boverket har även bemyndigande att skriva föreskrifter till punkt 2, betydande olägenheter för omgivningen eller trafiken inte uppkommer, men valt att i nuläget inte använda den delen av föreskriftsrätten.

När det gäller det tekniska egenskapskravet för andra anläggningar än byggnader på tomter så preciseras det i PBF för att uppfylla kravet i 8 kap. 4 §

¹⁶ Boverkets rapport 2020:31, Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler, s.26

första stycket 4 PBL, att ett byggnadsverk vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att det vid användning eller drift inte innebär en oacceptabel risk för halkning, fall, sammanstötning, brännskador, elektriska stötar, skador av explosioner eller andra olyckor. I förslaget har Boverket valt att föreskriva om krav på skydd mot olyckor enbart när det gäller vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Föreskrifter om krav på skydd mot olyckor vid uppförande och ändring av byggnader regleras i Boverkets författning Säkerhet vid användning av byggnader. Boverket vill med denna hänvisning tydliggöra föreskrifternas koppling till det preciserade kravet i förordningen.

5.2.2 Mindre avvikelse

Här beskrivs hur bestämmelsen om mindre avvikelse bör hanteras i förhållande till övriga bestämmelser. Vidare beskrivs hur behovet av en regel om mindre avvikelse förändras av att författningen har några allmänna råd.

Regler om mindre avvikelse finns i BBR 1:21 och avser endast avvikelse från de föreskrifterna. Enligt denna regel är det byggnadsnämnden som kan medge en mindre avvikelse. Formuleringen i BBR skulle kunna ge intryck av att byggnadsnämnden kan befria byggherren från det fulla ansvaret för att uppfylla de tekniska egenskapskraven i 8 kap. 4 § PBL. Att byggnadsnämnden skulle kunna göra så har inte stöd i PBL.

Den tillskriver dessutom byggnadsnämnden en roll utöver den som ges i PBL. I stället kan nämnden, i den övergripande bedömningen av om byggnaden kan antas komma att uppfylla 8 kap. 4 § 5 PBL, inkludera en bedömning av om byggherren har tillämpat bestämmelsen om mindre avvikelse på ett korrekt sätt. Därför har bestämmelsen om mindre avvikelse formulerats om, jämfört med formuleringen i BBR 1:21, även om syftet är detsamma.

Ändringen tydliggör att det är byggherren som har ansvaret för att en åtgärd uppfyller alla krav i författningen. Samtidigt är det Boverkets bedömning att det är byggherren som i sin projektering, på ett ansvarsfullt sätt, ska avgöra om det finns skäl att göra en mindre avvikelse från en föreskrift i 1 kap. 6–14 §§ och i 5 kap. Det är därför lämpligt att även införa ett krav på att mindre avvikelser ska dokumenteras i samband med projekteringen. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel ske genom en tydlig notering på en relevant handling. Kravet bedöms inte bli en betungande uppgift för byggherren utan snarare en förenkling.

Det är sedan byggnadsnämndens uppgift att inför start- eller slutbesked eller i ett tillsynsärende bedöma om byggherren har tillämpat de tekniska egenskapskraven och möjligheten att göra mindre avvikelse på ett korrekt sätt.

Eftersom författningsförslaget bara innehåller föreskrifter och inga allmänna råd kan föreskrifterna också bli mer rigida. Därför kan behovet komma att öka, av att göra mindre avvikelser från föreskrifterna. Möjligheten finns, under förutsättning att lösningen gör att föreskrifternas syfte uppnås, trots att den formellt strider mot ordalydelsen.

Remissinstansernas synpunkter

Många remissinstanser ifrågasätter fortfarande att byggnadsnämnden inte längre ska fatta ett särskilt beslut om mindre avvikelse. Det framgår av flera remissynpunkter att de anser att det är oklart hur byggnadsnämnden ska hantera byggherrens mindre avvikelser från de nya byggreglerna.

Flera remissinstanser tycker att det är positivt med ett dokumentationskrav när mindre avvikelser görs. Några remissinstanser anser dock att det borde vara ett tydligare formkrav på dokumentationen.

En remissinstans påpekar att kravet på tillgänglighet och användbarhet på tomter endast gäller om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt, och efterfrågar en möjlighet till avvikelse från föreskrifterna i detta avseende. Några övriga remissinstanser efterfrågar att det bör finnas en skrivning som möjliggör byggnation även på tomter med större topografiska utmaningar i syfte att öka tillgången på byggbar mark.

Boverkets bedömning

Det framgår av beskrivningen av bestämmelsen om mindre avvikelse att byggnadsnämnden ska bedöma om byggherren har gjort korrekta avvikelser från byggreglerna. Boverkets bedömning är att det inte är nödvändigt med några författningsändringar med anledning av remissinstansernas synpunkter när det gäller särskilt beslut och krav på dokumentationen.

Vad gäller synpunkter om terrängen och topografiska förhållanden på tomter vill Boverket tydliggöra att det undantag som finns i 8 kap. 9 § första stycket 5 PBL alltid gäller, oavsett vad Boverket reglerar i de enskilda paragraferna. Det behöver därför inte införas något uttryckligt undantag i det avseendet också i de föreslagna föreskrifterna eller införas en möjlighet till mindre avvikelse. Detta innebär att om Byggnadsnämnden anser att om det i det enskilda fallet, med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är rimligt, då gäller inte kapitel 2 i författningen över huvud taget.

5.2.3 Byggprodukter

Begreppet ”byggprodukter med bedömda egenskaper” ändras till ”byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper”. Det blir tydligare att de regler som särskilt handlar om förhandsbedömda egenskaper gäller just sådana som omfattas av definitionen i 1 kap. 6 § författningsförslaget. Byggprodukter ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som det har betydelse för att uppfylla kraven i författningen enligt 1 kap. 7 §

författningsförslaget. Detta behövs för att byggherren ska kunna bedöma att produkterna är lämpliga att infogas i byggnadsverket. När det gäller specifikt byggprodukter med koppling till tomt så kan det exempelvis handla om fristående ramper och trappor och olika typer av markbeläggning. När det gäller anläggningar på tomt, så kan det exempelvis röra sig om bassänger, lekredskap och avfallsanordningar.

Vid återanvändning eller återbruk kan produkter ha fått förändrade egenskaper via ålder, slitage eller annan påverkan. Frågeställningar kring cirkulärt byggande har visat på behov av att branschen utvecklar standardiserade verifieringsmetoder för produkter som ska återbrukas eller återanvändas.

Läs mer om konsekvenser för cirkulärt byggande i 7.6.1

5.2.4 Termen fackmässigt

I bestämmelserna om projektering, utförande och kontroll finns krav på fackmässighet i projektering och utförande för att säkerställa att den färdiga anläggningen kan antas uppfylla kraven i författningsförslaget.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på sakområdet och åtgärdens komplexitet. Fackmässighet kopplas inte till någon formell utbildning eller certifiering, även om man kan förvänta sig att de personer som anlitas har motsvarande kompetens. Om byggherren inte själv besitter de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna projektera eller utföra arbetet på ett fackmässigt sätt, ansvarar byggherren för att sådan kompetens finns i organisationen.

Fackmässighet relateras här till förmågan att projektera, utföra och kontrollera åtgärder i förhållande till att uppfylla kraven i författningen. Byggherren är den som är ansvarig för kraven på fackmässighet. Detta gäller oavsett vem inom byggherrens organisation som rent faktiskt utför arbetena. Kraven på fackmässighet gentemot det allmänna kan inte förhandlas bort i den meningen att någon annan kan överta ansvaret.

Byggherren kan även i civilrättsliga avtal ha anspråk på den som ska utföra arbeten. Sådana anspråk regleras i avtalen parterna emellan och omfattas inte av kraven på fackmässighet enligt denna författning

Fackmässighet kan uppnås till exempel genom att använda vetenskapligt baserade metoder, lämpliga branschstandarder, branschregler eller andra accepterade metoder för att utföra arbetsmoment på ett professionellt sätt. Metoder ska vara tillförlitliga. Den som vill frångå en standard behöver visa att

kraven i författningsförslaget ändå kan antas uppfyllas. Detta gör att det krävs transparens och spårbarhet.

Fackmässighet vid projektering kan avse att man kan bedöma vilka beräkningsmetoder som är relevanta och kunna tillämpa dem.

Fackmässighet vid utförande kan exempelvis avse att gångvägar får rätt lutning.

Fackmässighet vid kontroll kan avse att kunna hantera den typen av instrument som krävs, exempelvis ett avvägningsinstrument.

Den som projekterar på ett fackmässigt sätt tar fram underlag och utför arbete som gör att andra fackmän kan bilda sig en uppfattning om innehållet, till exempel genom användningen av vedertagna begrepp och enheter samt genom upplägg och struktur.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära tydligare handlingar eller avvisa projektering och utförande som inte är tillräckligt kvalificerade för att den aktuella åtgärden ska kunna antas uppfylla de tekniska egenskapskraven vid färdigställandet och över tid. Bestämmelsen förstärker således byggnadsnämndens mandat att begära de handlingar som krävs för en sådan bedömning. Att ställa krav på fackmässighet bidrar därmed också till att tydliggöra rollfördelningen i samhällsbyggnadssektorn.

Begreppet fackmässig finns i EKS och det finns även i äldre byggregler. Samhällsbyggnadssektorn har därmed lång erfarenhet av att hantera författningskrav på fackmässighet.

Vad som är fackmässigt ändras i takt med ny kunskap. Det måste alltid till en bedömning i det enskilda fallet vilka kunskaper och färdigheter som krävs för att uppfylla kravet på fackmässighet.

Boverket bedömer att kravet på fackmässighet, det vill säga ett uttalat krav på kompetens, kommer att få små ekonomiska konsekvenser i fråga om tillämpning.

Tillförlitliga metoder

En förutsättning för fackmässighet i projektering och utförande, är att de metoder som används är tillförlitliga, så att en byggnad kan antas uppfylla de tekniska egenskapskraven vid färdigställandet och över tid. Sådana metoder bygger på kunskap och erfarenhet, och kan till exempel vara utvecklade inom forskning eller inom industrin. Vilken metod och hur den har tillämpats ska framgå av de handlingar som upprättas.

Författningsförslaget pekar inte på någon särskild metod. Till skillnad från BBR hänvisar författningsförslaget inte heller till någon standard från SIS¹⁷, SEK¹⁸ eller någon branschsammanlutning. Den organisation som har utvecklat en standard, handbok eller liknande stöddokument, ansvarar som vanligt för innehållet och hur det förhåller sig till byggreglerna. Ansvaret för att ett byggnadsverk uppfyller tomtkraven och de tekniska egenskapskraven vilar på byggherren.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser har uttryckt att det finns en oklarhet kring begreppet fackmässighet. Någon remissinstans påpekar att det kan bli svårt att bedöma fackmässighet när det gäller nya och innovativa lösningar som inte bygger på tidigare accepterade metoder.

Boverkets bedömning

Boverket har utvecklat texten i avsnitt 5.2.4. Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.2.5 Krav på projekteringen

Avsnitt 2 i BBR innehåller allmänna råd om projektering, förundersökning och utförande. I författningsförslaget är motsvarande regler i stället krav på att vissa andra anläggningar än byggnader på tomter ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt. Detta medför att när projekteringen innefattar moment där dimensionering görs genom beräkningar, provningar eller mätningar ska denna dimensionering baseras på tillförlitliga metoder. Likväl ska de kontroller som utförs med hjälp av provning, mätning eller besiktning i den färdiga anläggningen baseras på tillförlitliga metoder. Projekteringen ska dokumenteras om det inte är obehövligt.

Huvudsakliga synpunkter från remissinstanserna

Flera remissinstanser tycker att det är positivt att kriteriet för undantag från projekteringskravet har ändrats från uppenbart obehövligt till obehövligt. Dock anser en majoritet att det fortfarande är otydligt och att innebörden av obehövligt behöver exemplifieras.

Boverkets bedömning

Boverket har utvecklat texten i avsnitt 5.2.5. Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

5.2.6 Byggherrens kontroller

För att kvalitetssäkra byggprocessen införs bestämmelser om att kontroller ska genomföras, att resultatet ska dokumenteras, hur kontrollerna ska utföras beroende på när i byggprocessen de genomförs samt hur olika typer av

¹⁷ Svenska institutet för standarder (SIS).

¹⁸ SEK Svensk Elstandard.

kontroller kan kombineras för att säkerställa att kraven uppfylls. Krav på kontroll gäller oberoende av de kontroller som tas upp i kontrollplan enligt 10 kap. 6 § PBL.

Kontroller kan genomföras i tre olika skeden: under projekteringen, under utförandet och i den färdiga anläggningen. Det kan vara tillräckligt att göra kontroller under projektering och utförande eller endast i den färdiga anläggningen. I vilket skede det är lämpligt att utföra kontroller behöver bedömas i varje enskilt fall. Enligt Boverkets uppfattning ingår det i en fackmässig bedömning att avgöra när kontroller ska ske. Det bör fortsatt gå att välja när kontroller ska ske för att passa olika situationer.

Kontroll under projekteringen ska säkerställa att dimensionerande förutsättningar, exempelvis vilka laster anläggningen har dimensionerats för, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

Kontroll under utförandet ska säkerställa att arbetet utförs enligt handlingarna från projekteringen. Syftet är bland annat att säkerställa att rätt byggprodukter används och att rätt arbetsmoment genomförs på rätt plats och vid rätt tidpunkt, för att den projekterade lösningen ska kunna utföras.

De kontroller som utförs med hjälp av provning, mätning eller besiktning i den färdiga byggnaden och tomten ska baseras på tillförlitliga metoder.

De kontroller som regleras här ska göras av byggherren oavsett vilka kontroller som regleras i kontrollplanen.

Utöver de kontroller som nämnts ovan finns det en rad kontroller av varierande slag som byggherren och byggherrens entreprenörer behöver göra för att klargöra att kvalitén, omfattningen, utförandet, funktionen med mera är uppfyllt enligt avtalet mellan parterna. Sistnämnda kontroller omfattas inte av PBL, PBF eller författningsförslaget utan styrs oftast av civilrättsliga avtal mellan parter.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser anser att det inte bör vara möjligt att välja bort kontroll av den färdiga byggnaden. En anledning anses vara att det i flera fall inte är tillräckligt att kontroll enbart utförs under projektering och utförande och inte i den färdiga byggnaden.

Några remissinstanser anser att det råder en oklarhet kring begreppet fackmässighet och det påverkar i sin tur de kontroller som ska utföras.

Boverkets bedömning

Boverket har utvecklat texten i avsnitt 5.2.6. Boverket bedömer att det inte är nödvändigt med några justeringar av författningsförslaget.

Begreppet fackmässighet behandlas närmare under avsnitt 5.2.4.

5.2.7 Dokumentation från projekteringen

Byggherren ska inför uppförandet ta fram en dokumentation av projekteringen av anläggningen. Dokumentationen ska redovisa anläggningens förutsättningar och utformning med hänsyn till behovet av skydd mot olyckor i de olika avseenden som reglerna behandlar. Den ska innehålla

1. Beskrivning av anläggningens avsedda användning
2. Vilka krav på skydd mot olyckor som erfordras utifrån den avsedda användningen

5.2.8 Regler om livslängd

I 8 kap. 5 § PBL anges att kraven på byggnaden ska kunna upprätthållas med normalt underhåll under en ekonomiskt rimlig livslängd och i de allmänna råden i avsnitt 2:2 BBR förtydligas vad som menas med ekonomiskt rimlig livslängd.

Författningsförslaget innehåller inga motsvarande bestämmelser som preciserar dessa krav. Därmed överläts det åt byggherren att avgöra vad som innefattas i begreppen normalt underhåll och ekonomiskt rimlig livslängd.

5.2.9 Regler om aktsamhet regleras i en annan författning

I avsnitt 2 BBR finns regler om aktsamhet vid bygg-, rivnings- och markarbeten. Motsvarande regler kommer att framgå av en särskild författning.

5.3 Tillgänglighet och användbarhet på tomter

Avsnittet beskriver författningsförslagets kapitel 2. Det innehåller bestämmelser som är tillämpningsföreskrifter till kravet enligt 8 kap. 9 § 5 PBL, att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten. Kravet gäller om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt.

Terrängen och förhållandena i övrigt

Redan av lagtexten i 8 kap. 9 § 5 PBL framgår att kravet på tillgänglighet och användbarhet på tomter gäller endast om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt. Det innebär att kraven i 2 kap. i denna

författning inte behöver uppfyllas över huvud taget om terrängen och förhållandena gör att det inte är möjligt inom rimlighetens gränser. Det kan exempelvis vara om det finns stora naturliga nivåskillnader eller andra naturförutsättningar som exempelvis inte är lämpliga att anpassa.

Vid framtagandet av detaljplan prövas lämpligheten av ett markområde, och vilken eller vilka användningar som kan vara möjliga. Även om tomtkravet i sig inte bedöms inom ramen för planläggning, så möjliggör planprocessen och i slutändan planen att tomtkravet ska kunna uppfyllas på den enskilda tomten i en lovprövning. Detta genom exempelvis planbestämmelser om markhöjder och in- och utfarter. Vid prövningen av lov inom detaljplaner som är äldre, kan det ibland uppstå svårigheter vid tillämpningen eftersom vad som prövas i planprocessen har varierat över tid.

Kraven i kapitel 2 i författningen gäller inte heller för tomter till byggnader som enligt 8 kap. 6 § PBL är undantagna från krav på tillgänglighet och användbarhet.

Reglerna om krav på tomter skiljs från regler om byggnader

Regler om tillgänglighet och användbarhet på tomter finns i avsnitt 3:12 i BBR. De utgör en del av ett avsnitt som även innehåller krav på tillgänglighet och användbarhet av byggnader, som utformningskrav och tekniska egenskapskrav. Det har en viss påverkan på hur de föreslagna reglerna har strukturerats och formulerats, där förutsättningar som gäller för byggnader delvis har applicerats även på reglerna om tomter. De föreslagna nya reglerna om tillgänglighet och användbarhet på tomter finns i en författning som gäller enbart för tomter och andra anläggningar än byggnader på tomter, där alltså regler om byggnader inte ingår. Detta innebär att förutsättningarna för just tomters tillgänglighet och användbarhet har kunnat regleras mer samlat och konsekvent i förslaget.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser anser att det är svårt att tolka vilka tomter som omfattas av kraven. Projekteringsföretag, några länsstyrelser, kommuner och en statlig myndighet kommenterar detta. Några anser att det är oklart hur föreskrifterna förhåller sig till undantaget enligt PBL, om tomters terräng och förhållanden i övrigt. Några av dessa remissinstanser har inte uppfattat att de ändrade byggreglerna inte påverkar det undantag som finns i PBL.

Boverkets bedömning

Vägledning från Boverket kan tydliggöra bestämmelserna, även de som finns i PBL. De oklarheter som kan finnas om hur undantaget enligt PBL gäller kan också förtydligas.

5.3.1 Nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga

Kravet på tillgänglighet och användbarhet innefattar personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Begreppen har samma innebörd som beskrivs i allmänt råd till 3:112 BBR. För att tydliggöra vad som avses med ”tillgänglig och användbar” införs en definition i 1 kap. 5 §.

Med begreppet nedsatt rörelseförmåga avses exempelvis nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan vara användare av till exempel rullstol, rollator eller käpp.

Med begreppet nedsatt orienteringsförmåga avses exempelvis nedsatt syn, hörsel eller kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada).

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser, en organisation och ett byggföretag, anser att det saknas tydlighet i de begrepp som används. Man efterfrågar främst mer förklarande definitioner av begreppen ”tillgänglig och användbar” och ”nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga”.

Boverkets bedömning

Boverket bedömer att ytterligare förklaringar av begrepp lämpar sig att göra i kommande vägledning, några mer förklarande definitioner eller ytterligare definitioner i kapitel 1 införs inte.

5.3.2 Huvudsakliga förändringar

De huvudsakliga förändringarna i den föreslagna författningen är att reglerna inte är uppdelade efter tomtens olika delar, som de är i avsnitt 3:12 BBR. Bestämmelserna utgår ifrån funktionen, och det medger olika utformningar med hänsyn till förutsättningarna i den aktuella situationen, så länge den funktion som krävs kan uppnås. Vidare har de föreslagna bestämmelserna formulerats med hänsyn till att det är regler som ska prövas i bygglovet och som inte tas upp i byggprocessen.

De föreslagna bestämmelserna innehåller specifika bestämmelser om följande delar:

- dimensionerande mått,
- gångvägar,
- vilplan,
- angöringsplatser, och
- parkeringsplatser.

Några avsedda ändringar i sak föreligger inte i förslaget.

Regler i BBR som inte införs:

- utformning av belysning och av skyltar (3:1224 och 3:1225).

Bestämmelser i BBR med måttangivelser och detaljregler som inte införs och det blir därför fler bedömningar i det enskilda fallet för byggherren:

- tillgängliga och användbara gångvägar (del av 3:122 BBR),
- utformning av lutande gångvägar (Ramper på tomter, 3:1222 BBR).
- maximalt avstånd till parkeringsplats (del av 3:122).

Regler om ramper

I BBR anges maximal lutning specifikt för ramper, medan lutningen i en gångväg regleras genom ett krav på att en nivåskillnad som inte kan undvikas ska utjämnas med en ramp. I reglerna i BBR framgår det inte tydligt när en lutande gångväg övergår till att behöva vara en ramp. De föreslagna bestämmelserna innehåller inte några specifika regler om utformning av ramper, utan de innefattas av funktionskravet på gångvägars utformning. Gångvägar behandlas vidare i avsnitt 5.3.4.

Regler om skyltar och om belysning

Bestämmelserna i 3:1224, Belysning för orientering på tomter, och 3:1225, Orienterande skyltar på tomter, BBR, är inte krav på **att** det ska finnas belysning respektive skyltar. Kraven ställs på att belysning och skyltar ska uppfylla vissa krav, där de finns. Men behovet av orienterande skyltar är oftast inte utrett redan inför bygglov, och motsvarande gäller för belysningen. Det är därför inte ändamålsenligt att dessa delar prövas i bygglov för byggnaden. Förslaget till författning innehåller därför inte några bestämmelser som specifikt tar upp krav på belysningen eller skyltarna. Vid tillämpningen av förslagens funktionskrav på att tomter, som ska vara tillgängliga och användbara, ska utformas med hänsyn till hur de ska användas och till användningens omfattning, kan ingå att bedöma om orienterande belysning och orienterande skyltar behövs.

5.3.3 Dimensionerande mått

Som förutsättning för att uppfylla de föreslagna funktionskraven på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelseförmåga anges dimensionerande mått enligt 2 §. De dimensionerande måtten ersätter de i allmänna råd i BBR angivna måtten för vissa utformningar. Genom att ange dimensioneringen som förutsättning, i stället för att ange mått för vissa situationer, medger de föreslagna reglerna att utformningar anpassas till det enskilda fallet.

De mått som utgör dimensioneringen hänför sig till en mindre utomhusrullstol, som även i BBR anges som dimensionerande för tomter. Måtten avser rullstolens utbredning angivet som ett planmått, arean för vändning 360° och fritt mått för en kort passage, exempelvis genom en öppning. Utformning med tillämpning av dessa mått utgör krav.

Remissinstansernas synpunkter

Ett fåtal remissinstanser, en organisation och någon kommun, kommenterar bestämmelsen som anger dimensionerande mått. De är positiva till att det finns mått i bindande regel, men det framgår att det finns en viss osäkerhet om hur de ska användas i tillämpningen.

Boverkets bedömning

Boverket bedömer att de mått som anges är relevanta för att kunna reglera funktionsmässigt vilken miniminivå av tillgänglighet som gäller för tomter. I författningskommentarer och vägledning kan utvecklas hur bestämmelsen är avsedd att tillämpas. Bestämmelsens formulering justeras för att tydliggöra kravet ställs utifrån användaren av en rullstol, inte själva rullstolen.

5.3.4 Förflyttning på tomter

Tillgänglig och användbar förflyttning på tomten regleras genom ett funktionskrav på att det ska finnas gångvägar mellan tillgängliga och användbara entréer till byggnader på tomten och andra tillgängliga och användbara målpunkter på eller i direkt anslutning till tomten. Personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna förflytta sig självständigt på dessa gångvägar. En tomt kan även ha andra gångvägar, och sådana andra gångvägar får utformas utan krav på tillgänglighet och användbarhet. Det kan exempelvis vara om tomtens topografi är sådan att gångvägarna blir brantare än den maximal tillåtna lutningen för en tillgänglig och användbar gångväg.

I Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för byggnader finns krav på att huvudentréer till byggnader ska vara tillgängliga och användbara. Om det är nödvändigt för att uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet på tomter kan även andra entréer omfattas av kravet på tillgänglighet och användbarhet. Det kan exempelvis vara fallet om kravet på angoringsplats inom 25 meters gångavstånd inte kan uppfyllas till huvudentrén. Då behöver den entré som finns inom avståndet vara tillgänglig och användbar.

Förslaget har också en bestämmelse med preciserade krav på gångvägars utformning. Gångvägar innefattar de markytor eller andra ytor som man förflyttar sig på som gående. En gångväg kan bestå av exempelvis hårdgjorda ytor av olika slag, trappor och lutande ytor. Lutningar i gångriktningen försvårar tillgängligheten och användbarheten, vilket innebär att om man

tillskapar lutningar så kan det försämrast framför allt för personer med nedsatt rörelseförmåga. Långa lutande gångvägar behöver ha vilplan för att vara tillgängliga och användbara. Vilplanets längd ska vara tillräcklig för att få plats med en rullstol och en person som hjälper till bakom.

Den lutande delen av en gångväg kan utgöra en ramp. Lutningen på en gångväg får vara som brantast 1:12, och det gäller oavsett om lutningen är en del av exempelvis en hårdgjord yta eller om den är utförd som en ramp. Om det finns en trappa så behöver det även finnas en alternativ väg utan trappa, med högst den maximala lutningen. Det kan dock vara svårt för en del personer att gå på ett lutande plan, så om det finns både trappa och lutande gångväg/ramp blir gångvägen mer tillgänglig och användbar.

Gångvägarna ska också vara jämna och fasta. Det är nödvändigt för att personer som använder rullstol eller rollator ska kunna förflytta sig självständigt. Det har dessutom påverkan på om en gångväg är säker att använda, men detta regleras i 4 kap. i författningsförslaget.

Även personer med nedsatt orienteringsförmåga ska kunna använda gångvägar självständigt. Det medför att gångvägar behöver vara tydliga i sin disposition och utformning. Med stöd av visuella och taktila kontraster kan gångvägarna upptäckas och följas. En visuell kontrast kan vara att olika markbeläggningar har skillnad i ljushet (mörka eller ljusa plattor exempelvis), och en taktil kontrast kan vara skillnaden mellan ett hårt material och omgivande mjukare beläggning, till exempel en hårdgjord gångväg med omgivande gräsytor.

Remissinstansernas synpunkter

Flertalet av de remissinstanser som har kommenterat 2 kap. anser att det generellt är otydligt vilka krav som ställs på tomters utformning.

Funktionskraven anses vara för oprecisa. Man framför också synpunkter på bestämmelserna som reglerar tillgänglig och användbar förflyttning på tomter. Även dessa uppfattas svåra att tillämpa. Det är projekteringsföretag, sakkunniga TIL, några länsstyrelser, kommuner och Arbetsmiljöverket som kommenterar detta.

Flera remissinstanser har synpunkter på att preciseringar av ramp saknas i förslaget. Några anser även att den maximalt tillåtna lutningen är för brant.

Många tar upp att begränsning av gångvägars längd saknas, och detta kopplas till reglering av vilplan. Flera av dessa anser att krav ska ställas på när det krävs vilplan.

Boverkets bedömning

Boverket bedömer att ett övergripande krav på tomters utformning inte ska ställas i en bestämmelse, och därmed utgår remissversionens inledande paragraf. De övriga bestämmelser i kapitlet som reglerar tomters utformning mer preciserat bedömer Boverket vara ändamålsenliga. För att hantera även det som remissversionens övergripande bestämmelsen innefattade, omformuleras vissa av de övriga bestämmelserna.

Vidare bedömer Boverket att det finns behov av att tydliggöra att vilplan kan vara nödvändigt för att en lutande gångväg ska vara tillgänglig och användbar. En bestämmelse läggs till, som även ställer funktionskrav på utformningen av ett vilplan. Men krav på att vilplan ska finnas i vissa angivna situationer bedöms inte vara ändamålsenligt.

Någon bestämmelse med preciseringar särskilt om ramper införs inte. Detta eftersom Boverket bedömer att preciseringsnivån är ändamålsenlig som krav på utformning av en tomt. Den maximalt tillåtna lutningen, 1:12, är samma som finns i BBR och ändras inte.

5.3.5 Angöringsplatser och parkeringsplatser

För att personer med nedsatt funktionsförmåga ska kunna ta sig till en byggnad på ett tillgängligt och användbart sätt behöver det vara möjligt att komma tillräckligt nära, det vill säga angöra, med en bil. För att en angöringsplats ska kunna fylla sin funktion är det avgörande att avståndet för förflyttningen till en byggnads entré inte är för långt. Boverket har bedömt att risken är stor att avståndet blir för långt vid tillämpningen av reglerna, och att angöringsplatsen därmed inte fyller sin funktion. Därför innehåller förslaget ett krav med ett precist angivet mått för maximalt gångavstånd. Det är avgörande, framför allt för personer med nedsatt rörelseförmåga, för att kunna förflytta sig självständigt. Måttet, 25 meter, är detsamma som finns i BBR. För att tydliggöra vad som avses med ”angöringsplats” införs en definition i 1 kap. 5 §.

I BBR gäller även samma maximala mått för gångavstånd till parkeringsplatser från en tillgänglig och användbar entré till publika lokaler, arbetslokaler och bostadshus, som ska kunna ordnas efter behov. I författningsförslaget finns inte något angivet maximalt mått för parkeringsplatser, utan det innefattas av funktionskravet på självständig förflyttning på tomten 2 §. Det är betydelsefullt att avståndet inte är för stort, framför allt för att personer med nedsatt rörelseförmåga ska kunna förflytta sig självständigt. Men genom att inte ange ett specifikt maximalt avståndsmått medges att tomtens utformning kan anpassas till den aktuella situationen, där hänsyn kan tas till tomtens beskaffenhet sammantaget. Då kan exempelvis även nivåskillnader påverka

dispositionen, så länge funktionskravet fortfarande uppnås. Om en gångväg med bara små nivåskillnader blir något längre än en väg med större nivåskillnader, så kan den flackare vägen vara bättre sett till tillgängligheten och användbarheten. När måttet för maximalt avstånd till en parkeringsplats ersätts av ett funktionskrav kan det alltså medföra att avståndet i vissa fall blir något längre. Men för att uppfylla kravet är det avgörande att funktionen uppnås, det vill säga att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga **självständigt** ska kunna förflytta sig.

Remissinstansernas synpunkter

Flera remissinstanser anser att det fortsatt finns ett behov av ett precist angivet mått för maximalt gångavstånd även i förhållande till tillgängliga och användbara parkeringsplatser. Det är kommuner, någon länsstyrelse, brukarorganisation och något projekteringsföretag som har framfört den synpunkten. Det handlar både om att man ser svårigheter vad gäller bedömningen vid tillämpningen och om att man ser en risk för att en bestämmelse med enbart ett funktionskrav kan leda till för långa gångavstånd.

Ett projekteringsföretag har påpekat att begreppet ”i direkt anslutning” i bestämmelserna bör modifieras för att möjliggöra lite ytterligare flexibilitet vid tillämpningen förutsatt att kraven ändå uppfylls.

Boverkets bedömning

Boverket har valt att inte göra någon förändring avseende införande av ett maximalt mått i förhållande även till parkeringsplatser. Bedömningen är fortsatt att det viktigaste vid en tillämpning av bestämmelsen är att funktionskravet att självständigt kunna förflytta sig ska uppnås.

Boverket har i övrigt valt att bearbeta paragraferna språkligt. Begreppet ”i direkt anslutning” har ersatts av ”i nära anslutning” och singularform av ordet ”tomt” har genomgående valts. Bedömningen är att detta inte innebär någon skärpning i förhållande till BBR.

5.4 Framkomlighet för räddningsfordon på tomter

Kapitlet beskriver författningsförslagets kapitel 3. Det innehåller bestämmelser som är tillämpningsföreskrifter till kravet i 8 kap. 9 § 3 PBL.

I 8 kap. 9 § 3 PBL anges att obebyggda tomter som ska bebyggas ska ordnas så att det finns anordningar som tillgodoser kravet på framkomlighet för utryckningsfordon. I 3 kapitlet i författningsförslaget preciseras vad som krävs av projektering och utförande för att uppfylla kravet. I författningsförslaget ställs krav på avstånd mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och

angreppspunkter till byggnader på tomter, samt på räddningsvägar på tomter. Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 5:721 BBR.

Utgångspunkten i förslaget är att de nya reglerna inte ska innebära någon skärpning eller lättnad i kravnivån jämfört med vad som gäller i BBR. Reglerna i BBR representerar en kunskap och erfarenhet kring olika aspekter när det gäller behoven av framkomlighet för utryckningsfordon på tomter. Reglerna har funnits under många år med syftet att säkerställa god framkomlighet vid räddningsinsatser.

5.4.1 Huvudsakliga förändringar

Syftet med de nya föreskrifterna är att precisera minimiavstånd mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och möjligheterna att anpassa kravet på avstånd, om det finns särskilda skäl. Ett annat syfte är att uttrycka kravet på räddningsväg och utformningen av dessa som renodlade funktionskrav.

De föreslagna föreskrifterna skiljer sig på flera olika sätt från motsvarande regler i avsnitt 5:721 BBR. Innehållet delas upp på tre olika bestämmelser och meteravståndet i det tidigare allmänna rådet blir föreskrift. Övriga allmänna råd har inte införts i den föreslagna författningen då de antingen bedömts vara allt för styrande för att göras till föreskrift eller på grund av att de anses utgöra en del av det tekniska egenskapskravet för säkerhet i händelse av brand och i stället regleras i den författningen. Det är allmänna råd om:

- utformning av räddningsväg och uppställningsplats när det gäller fri höjd, marklutning, svängradie och bärighet,
- tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder) i EKS,
- avstånd vid utrymning med maskinstege eller hävare,
- hänvisning till kommunala handlingsprogram, och
- anpassning av mark för utrymning utanför fönster där stegen är tänkt att användas.

En skärpning i författningsförslaget är att det allmänna rådet i BBR om minsta avstånd mellan en uppställningsplats för räddningsfordon och de angreppspunkter som ska nås från uppställningsplatsen blir föreskrift. För att tydliggöra vad som avses med ”angreppspunkt” införs en definition i 1 kap. 5 §. Eftersom avståndsregeln blir bindande, och eftersom den nuvarande möjligheten att göra mindre avvikelser i 1 kap. 3 § i förslaget inte kommer att gälla för utformningskrav på tomt, införs en möjlighet att göra anpassning från avståndskravet om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till byggnadens ändamål eller geografiska förutsättningar.

Fördelningen över tre bestämmelser syftar till att ställa krav på uppställningsplats, krav på när en räddningsväg måste anläggas och – slutligen – krav på räddningsvägs utformning och dimensionering.

Kravet på skyltning av räddningsväg i avsnitt 5:721 BBR finns inte med i de föreslagna föreskrifterna. Det beror på att det är ett tekniskt egenskapskrav som inte ska provas i bygglov. Kravet finns i stället med i Boverkets förslag till föreskrifter och allmänna råd om säkerhet i händelse av brand i byggnader.

Remissinstansernas synpunkter

Ett par remissinstanser tar upp otydlighet och problem kring i vilken del av lov- och byggprocessen som de olika kraven avseende framkomlighet för utryckningsfordon ska uppfyllas, det vill säga vilka som ska hanteras i samband med prövningen av bygglovet och vilka som hanteras i samband med startbesked. En länsstyrelse menar att alla krav vad gäller framkomlighet för räddningsfordon bör provas i bygglovet, eftersom kraven hänger samman och därför inte bör delas upp i utformningskrav och egenskapskrav. Länsstyrelsen anser således att utformningskrav bör gälla även för framkomlighet för de räddningsfordon som behövs för att uppfylla det tekniska egenskapskravet för utrymning genom fönster.

Några remissinstanser har synpunkter på att det finns behov av förtydliganden kring möjligheten att om särskilda skäl föreligger göra avsteg. Det efterfrågas mer utvecklade resonemang om vad det är som ska känneteckna byggnader när det står ”med hänsyn till byggnadens ändamål”. En länsstyrelse anser att möjligheten till avsteg vid särskilda skäl är ologisk, eftersom om ett byggnadsverk lokaliseras på en plats dit räddningsfordon inte kommer närmare än 50 meter på grund av de geografiska förutsättningarna, så är nybyggnaden kanske snarare inte lämplig och att bygglov då inte bör ges.

Ett par remissinstanser anser att kravet på skyltning av särskild räddningsväg bör vara med i föreskrifterna. En kommun tar upp att man bör kunna anse att skyltning av räddningsväg är ett utformningskrav och att om det anses vara ett egenskapskrav som ställs på byggnader så kan det tolkas som att det inte gäller på tomter. Några olika remissinstanser kommenterar även att det behöver vara angivet i föreskrifterna vilka specifika krav som särskild räddningsväg, ska uppfylla när det gäller utformningen av dessa, till exempel avseende fri höjd, marklutning, svängradie och bärighet med mera.

Boverkets bedömning

Boverket bedömer att den befintliga uppdelningen som finns över vad som provas i lovet och vilka krav som ska kunna antas vara uppfyllda vid startbeskedet avseende framkomlighet för räddningsfordon bör vara kvar i

respektive författning. Detsamma gäller även för kravet på skyltning av särskild räddningsväg.

Vad gäller möjligheten till avsteg från kraven i de fall det föreligger särskilda skäl bedömer Boverket i likhet med vissa av remissinstanserna att det finns behov av att utveckla resonemangen kring skäl som beror på byggnadens ändamål. I författningskommentaren och vägledning kan det förtydligas hur bestämmelsen är avsedd att tillämpas vid den här bedömningen och gränsdragningen om vilka byggnader som omfattas.

Boverket bedömer även fortsatt att detaljerna kring utformningen av särskild räddningsväg inte bör vara med som krav utsatta i bestämmelsen om god framkomlighet, då det innehållet från tidigare allmänna råd i BBR bedöms som alltför styrande.

För att förtydliga hur tillämpningen ska gå till har paragraferna om framkomlighet för utryckningsfordon bearbetats språkligt och redaktionellt, för att på ett bättre sätt försöka framhäva skillnaden på de situationer där huvudreglerna ska följas och de situationer där det finns särskilda skäl att tillämpa ett längre avstånd, och tydliggöra att det vid dessa senare situationer endast vid behov ska anordnas en särskild räddningsväg.

5.5 Skydd mot olyckor på tomter

Avsnittet beskriver författningsförslagets kapitel 4. Det innehåller tillämpningsföreskrifter till kravet enligt 8 kap. 9 § 6 PBL, att tomten ska ordnas så att risken för olycksfall begränsas.

Regler om skydd mot olyckor på tomter finns i avsnitt 8:9 i BBR. De utgör en del av ett avsnitt som även innehåller regler för skydd mot olyckor i byggnader och skydd mot olyckor när det gäller vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Det har en viss påverkan på hur reglerna har strukturerats och formulerats, där förutsättningar som gäller för byggnader och andra anläggningar än byggnader delvis har applicerats även på reglerna om tomter. De föreslagna nya reglerna om skydd mot olyckor på tomter införs i en författning som gäller enbart för tomter och vissa andra anläggningar än byggnader på tomter, där alltså regler om byggnader inte ingår. Vidare sker en uppdelning mellan skydd mot olyckor på tomter och skydd mot olyckor när det gäller uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Bestämmelserna införs i förslagets fjärde respektive femte kapitel.

5.5.1 Huvudsakliga förändringar

Föreskrifterna till 8 kap. 9 § PBL om skydd mot olyckor på tomter införs i författningsförslaget till skillnad mot i BBR i ett eget kapitel som inte

innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor när det gäller uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Nytt är också att bestämmelserna utgår ifrån funktionen, vilket medger olika utformningar utifrån förutsättningarna i den aktuella situationen, så länge den funktion som krävs kan uppnås. Det införs även ett nytt begrepp i relevant paragraf, ”yngre barn” men med samma betydelse som tidigare regler. Nämligen att det enbart rör sig om barn yngre än sex år när det gäller utformningen av vissa skyddsanordningar. Vidare har de föreslagna bestämmelserna formulerats utifrån att kraven ska uppfyllas vid prövning av ansökan om bygglov och därmed inte tas upp för bedömning inför startbesked.

Förslaget innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor avseende gångvägar på tomter och öppningar i mark på tomter.

Följande regler i BBR om skydd mot olyckor på tomter motsvaras av regler i kapitel 5 i författningsförslaget.

- skydd av inkast,
- skydd vid fasta lekredskap, och
- skydd mot drunkning.

Följande allmänna råd i BBR blir i förslaget till föreskrift.

- krav på balansstöd i form av ledstång om det behövs för att skydda mot fall.

Följande regler i BBR med vissa detaljregler finns inte med i förslaget.

- exemplifieringen av skyddsanordningarna för öppningar i mark,
- utformning av belysning och av skyltar (3:1224 och 3:1225).

5.5.2 Gångvägar

Tillgänglig och användbar förflyttning på tomten regleras genom ett funktionskrav i 2 kap. 2–3 §§ i den föreslagna författningen och beskrivs närmare i avsnitt 5.3.4. Förutom kraven på tillgänglighet och användbarhet ställs i 4 kap. krav på att dessa gångvägar ska utformas och dimensioneras så att de kan användas på ett säkert sätt. Den föreslagna bestämmelsen har även krav på att gångvägar ska ha balansstöd i form av ledstång om det behövs för att skydda mot fall.

Allmänna råd om ledstänger i trappor på tomt finns i BBR i avsnitt 8:91. De syftar till att öka säkerheten och de förbättrar även tillgängligheten för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. I den föreslagna författningen införs ett uttryckligt krav på ledstång som gäller inte bara för trappor och

ramper utan för alla gångvägar som ska vara tillgängliga och användbara på tomter.

Sammantaget innebär 4 kap. 1 § punkt 2 i den föreslagna författningen en skärpning av bestämmelsen, jämfört med lydelsen i avsnitt 8:91 BBR. Jämfört med övriga delar av det allmänna rådet i avsnitt 8:91 BBR har den föreslagna bestämmelsen dock en lägre detaljeringsgrad. Exempelvis föreslås inte någon detaljreglering av förhållandet mellan steghöjd och stegdjup i en trappa.

Införandet av ett uttryckligt krav på ledstång är motiverat med hänsyn till kostnaden för ledstång i förhållande till samhällets kostnader för fallolyckor. Boverkets bedömning är också att kravet i 8:91 BBR i många fall har tillämpats så som det allmänna rådet anger, varför införandet av kravet i den föreslagna författningen i praktiken inte bedöms få några omfattande kostnadsmässiga konsekvenser. Detta ska jämföras med samhällets kostnader för fallolyckor som inom den specialiserade vården, samt för vård och omsorg i kommunerna, var mer än 10 miljarder kronor år 2014.¹⁹ Även om det utifrån statistiken inte går att härleda hur många fallolyckor som sker inom- respektive utomhus, eller i vilken utsträckning ledstänger förhindrar fallolyckor, framstår kostnaden för kravet på ledstång som försvarbar ur ett samhällsperspektiv.

Remissinstansernas synpunkter

Ett flertal remissinstanser menar att det borde finnas krav på skydd mot fall vid stora nivåskillnader och tomter med hög fallrisk. Många efterfrågar även krav på kontrastmarkering i trappor som är del av gångvägar. Det finns även några synpunkter på att det är otydligt när det finns risk för fall och hur en säker utformning ser ut. Det framförs även att mer detaljerade krav på utformningen av trappor och ramper borde finnas.

Boverkets bedömning

Boverket bedömer att paragrafen har tolkats så att det kan ställas krav på ledstång längs med en hel gångväg. Det var inte Boverkets avsikt att utvidga kravets omfattning utan, likt regleringen i BBR, att ledstång ska uppföras vid delar av en gångväg där det finns trappor och ramper, där behovet av balansstöd är störst. Viss redigering av paragrafen har därför gjorts för att den ska ha samma betydelse som tidigare.

Boverket bedömer även att ytterligare, mer detaljerade krav på trappor och ramper inte ska införas. Detta eftersom Boverket bedömer att preciseringsnivån är ändamålsenlig som krav på utformning av en tomt.

Remissynpunkter på vilplan tas upp i 5.3.4.

¹⁹ Socialstyrelsen. Öppna jämförelser 2017: *En god vård?* Övergripande uppföljning utifrån sex frågor om hälso- och sjukvårdens resultat. Stockholm: Socialstyrelsen; 2018. Hämtad 2023-03-07.

5.5.3 Öppningar i mark

Bestämmelsen om öppningar i mark återfinns i avsnitt 8:92 BBR och har i den föreslagna författningen en ny lydelse som inte omfattar inkast. Det beror på att inkast i första hand syftar på öppningar i avfallsanordningar. Sådana anordningar omfattats i stället av skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomt. Bestämmelsen om inkast har därför införts i kapitel 5 i författningsförslaget.

I BBR framgår att öppningar ska vara täckta av luckor, galler, trallar eller andra lämpliga skyddsanordningar. Öppningarna kan enligt BBR också avgränsas med skyddsräcken eller liknande. I den föreslagna bestämmelsen är listan med exempel i BBR ersatt av begreppet hållfasta anordningar. Syftet är inte att innebörden av funktionskravet ska ändras i sak, utan att undvika den alltför snäva tillämpning som kan följa av att uppräknningen av skyddsanordningar uppfattas som en uttömmande lista. Med att anordningar används som begrepp avses att det sannolikt behövs någon form av skyddsanordning motsvarande de som räknas upp i motsvarande bestämmelse i BBR. Med att dessa ska vara hållfasta avses att de ska tåla dynamisk påfrestning av en människa. Det ska noteras att denna del av funktionskravet inte är begränsat endast till yngre barn yngre än sex år, utan avser alla människor, barn som vuxna.

På tomter där det med hänsyn till användningen förväntas att barn kan vistas ska anordningarna enligt den föreslagna bestämmelsen utformas så att yngre barn inte kan öppna, lyfta eller ta sig förbi dem. Motsvarande bestämmelse är i BBR utformad på ett något annorlunda sätt. I BBR anges att utanför byggnader där barn kan vistas ska luckor, galler, trallar och liknande utformas så att de inte kan lyftas eller öppnas av barn och så att risken för personskador begränsas. Den föreslagna lydelsen syftar inte till att ändra innebörden i sak, utan till att förenkla och förtydliga funktionskravet i bestämmelsen.

Att det i den föreslagna bestämmelsen anges att den gäller på tomter, där det med hänsyn till den avsedda användningen förväntas att barn kan vistas, ska ses som huvudsakligen semantisk och ett förtydligande av att bestämmelsen i den föreslagna författningen endast avser tomter där det normalt kan förekomma barn. Till sådana tomter hör exempelvis tomter för bostäder, förskola, skola och vårdinrättningar, men också tomter med centrumändamål; det vill säga tomter i stadskvarter där det kan förekomma både handel, kontor och bostäder med vaga eller inga gränsdragningar mellan de olika användningarna. Att barn tidvis eller stundtals normalt inte uppehåller sig på en tomt, exempelvis om tomten ägs eller används av personer som inte bor med eller känner några barn, saknar betydelse så länge den avsedda användningen medför att barn kan förväntas vistas på tomten.

Tomter där man kan utgå från att barn inte vistas där kan vara industritomter och tomter för liknande verksamheter. Ytterligare tomter där det med hänsyn till användningen inte kan förväntas att barn kan vistas är till exempel vissa verksamheter med tyngre maskiner eller farliga verksamheter, exempelvis den godsterminaler i hamnar och på flygplatser. De delar av tomt som hör till passagerarterminaler på flygplatser eller i hamnar ska dock betraktas som att barn kan vistas där.

Begränsningen till yngre barn ska ses mot bakgrund av dels olycksstatistik, dels svårigheten att för äldre barn skriva verkningfulla regler som inte också begränsar vuxna personer.

Remissinstansernas synpunkter

Ett par kommuner och något projekteringsföretag har framfört synpunkten att bestämmelsen saknar ett krav på skydd mot fall vid nivåskillnader på kuperade tomter. Det kan handla om nivåskillnader intill gångvägar, uteplatser, parkeringsplatser eller vid annan utevistelse på tomten.

En kommun har kommenterat att ordet ”öppning” skapar en oklarhet kring vad för typer av öppningar det är på en tomt som omfattas och om det även gäller naturligt förekommande sådana i terrängen.

Ett projekteringsföretag anser att formuleringen ”på tomter där det med hänsyn till användningen förväntas att barn kan vistas utan ständig tillsyn av vuxna” bör förtydligas, eftersom den är svårtolkad avseende vilka tomter som omfattas bestämmelsen.

Boverkets bedömning

Boverket har inte för avsikt att ordet ”öppningar” ska tolkas och tillämpas på något annat sätt eller omfatta mer än vad som gjorts vid tillämpningen av samma ord i BBR. Det har således valts att inte göra någon utvidgning eller skärpning av kraven i bestämmelsen. Boverket bedömer inte att innebörden har blivit mer svårtolkad än tidigare avseende vilka fall som omfattas av bestämmelsen. I motsvarande bestämmelse i BBR används endast begreppet ”utanför byggnader där barn kan vistas”. Paragrafen har därför bearbetats språkligt och konkretiserats för att öka tydligheten i förhållande till den tidigare lydelsen. Ytterligare tydliggöranden gällande vilka situationer som omfattas kan göras i kommande vägledning från Boverket.

5.6 Skydd mot olyckor vid andra anläggningar än byggnader

Avsnittet beskriver författningsförslagets kapitel 5. Det innehåller bestämmelser som är tillämpningsföreskrifter till kravet enligt 8 kap. 4 § 4

PBL, säkerhet vid användning. Bestämmelserna gäller endast skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

Nuvarande regler om skydd mot olyckor på tomter finns i avsnitt 8:9 BBR. I förslaget finns dessa bestämmelser dels i detta kapitel, dels i kapitel 4 som handlar om skydd mot olyckor på tomter.

Regler om skydd mot olyckor i och i anslutning till byggnader regleras i en annan författning, Boverkets föreskrifter om Säkerhet vid användning av byggnader.

5.6.1 Huvudsakliga förändringar

De huvudsakliga förändringarna är att reglerna i avsnitt 8:9 BBR i förslaget delas upp i två kapitel. Det införs även ett nytt begrepp, ”yngre barn” i relevanta paragrafer, men med samma betydelse som tidigare regler där ordet barn använts. Nämligen att det enbart rör sig om barn yngre än sex år när det gäller utformningen av vissa skyddsanordningar. Kapitel 4 innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor som gäller på själva tomten som sådan. Det är utformningskrav som provas i lov. Kapitel 5 innehåller bestämmelser om skydd mot olyckor som gäller för vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Det är tekniska egenskapskrav som inte provas i lov. Bestämmelserna i kapitel 5 riktar sig i första hand till de som uppför exempelvis, en pool, damm, lekredskap, brunn med mera. Det är åtgärder som generellt är varken lov- eller anmälningspliktiga och därför inte bedöms av byggnadsnämnden annat än i samband med eventuell tillsyn. Vissa bestämmelser ställer krav på särskild utformning av skyddsanordningar när det gäller tomter där det med hänsyn till användningen kan förväntas att yngre barn kan vistas.

Bestämmelserna i sig utgår ifrån funktionen, och det medger olika utformningar utifrån förutsättningarna i den aktuella situationen, så länge den funktion som krävs kan uppnås.

Författningsförslaget innehåller föreskrifter om följande anläggningar.

- öppningar i avfallsanordningar.
- fasta lekredskap och dess underlag
- fasta bassänger avsedda för bad eller simning
- öppningar för utlopp i fasta bassänger
- dammar, fasta brunnar och fasta behållare på tomter som inte är slutna och där vätska förvaras, och
- lock och galler på brunnar och fasta behållare.

Regler i BBR som inte införs:

- Bestämmelsen i avsnitt 8:94 BBR om skydd mot olyckor vid rörliga anordningar på tomter.

Följande formuleringar och ord i motsvarande regler i BBR har förändrats eller inte införts.

- begreppet fast plaskdamm har tagits bort,
- regler om bassängernas utloppsöppningar har införts som en egen bestämmelse, och
- uppräkningslistan av exempel på skydd vid öppningar har tagits bort.

Följande allmänna råd i BBR lyfts i förslaget till föreskriftsnivå.

- De allmänna råden om utformning av skydd avseende barnolycksfall på dammar, fasta brunnar och fasta behållare.

Drunkningsrisk för barn

I arbetet med att se över paragrafen med om skyddsanordningar mot drunkning när det gäller fast bassäng så Boverket har tagit del av Socialstyrelsens statistik över dödsfall till följd av drunkning i åldrarna 0–14 år. En jämförelse har gjorts mellan två olika femårsperioder; dels 2008–2012, dels 2018–2022.²⁰ Statistiken spänner över tre statistiska åldersgrupper: 0–4 år, 5–9 år och 10–14 år och korrelerar med slutsatserna i de tidigare nämnda studierna. Ett urval har också gjorts, där datapunkterna har begränsats till statistik koderna W67-W68 respektive W73-W74. Det innebär att urvalet omfattar drunkning och drunkningstillbud i simbassäng, drunkning och drunkningstillbud efter fall ned i simbassäng, annan specificerad drunkning och annat specificerat drunkningstillbud, samt ospecificerad drunkning och drunkningstillbud. Drunkning och drunkningstillbud i sjö och hav är inte inkluderat; dels eftersom det inte lika säkert går att göra antagandet att sådana olyckor eller tillbud sker på en tomt, dels för att de datapunkterna inte avser sådana andra anläggningar än byggnader som Boverket har bemyndigande att skriva föreskrifter om.

Av statistiken framgår att från den första mätperioden till den andra har antalet dödsfall till följd av drunkning i åldrarna 0–4 år ökat från i snitt två gånger per år till tre gånger per år. I åldersgruppen 5–9 år har dödsfall till följd av drunkning varit oförändrat och ligger i snitt på ett fall årligen. Och i åldersgruppen 10–14 år har skett en minskning av dödsfall till följd av drunkning från ett dödsfall per år till färre än ett fall årligen. Det ska sägas att variationen från år till år är stor.

²⁰ [Socialstyrelsens statistikdatabas: Dödsorsaksstatistik, Antal döda, W65-W74 Drunkning och drunkningstillbud genom olyckshändelse, Riket, Ålder: 0-14, Båda könen](#). Hämtad 2023-11-14.

Eftersom statistiken är indelad i åldersgrupper har antalet dödsfall till och med 6 års ålder interpolerats till 3,55 dödsfall årligen. Vid motsvarande interpolation till och med 12 års ålder stiger antalet till 4,51 dödsfall årligen. Om de föreslagna bestämmelserna skulle inbegripa barn upp till och med 12 års ålder, skulle det således finnas en statistisk potential att årligen skydda ytterligare 0,96 barn från drunkning.

Det går inte att säga i vilken utsträckning den potentialen är säkerställd; dels eftersom de faktiska antalet dödsfall är relativt få och fluktuerar kraftigt från år till år, dels eftersom det inte nödvändigtvis finns någon korrelation mellan Boverkets föreskrifter och antalet förhindrade dödsfall. I sammanhanget ska ändå nämnas att reglerna har varit i stort sett oförändrade under de båda mätperioderna.

Om bestämmelser som avser att skydda barn exempelvis skulle omfatta personer upp till och med 12 års ålder, skulle det också ställas större och mer långtgående krav på vilka skyddsanordningar som krävs. En grind eller ett staket som inte kan öppnas eller klättras av en sexåring, forceras enkelt av en tolvåring. På samma sätt skulle en tolvåring relativt enkelt kunna manövrera, lyfta eller plocka bort ett poolskydd, medan en sexåring i de flesta fall inte har den styrka eller förmåga som krävs. Högre upp i åldrarna blir det därför också en fråga om vad bestämmelserna egentligen syftar till att skydda mot. Det är stor skillnad på att begränsa det yngre barnets oförsiktighet jämfört med att begränsa det äldre barnets vårdslöshet.

Boverket menar att bestämmelserna syftar till att begränsa olyckor i första hand utifrån yngre barns oförsiktighet. Boverket har tagit del av remissinstansernas synpunkter, intervjuat berörda myndigheter och ovan refererad statistik från Socialstyrelsen och kommit fram att åldern på barn när det gäller skydd mot drunkning inte ska höjas. Det är begreppet ”yngre barn” som används i författningen och med yngre barn avses i detta sammanhang barn som är yngre än sex år.

Föreskrift om motordrivna anläggningar tas bort

Reglerna i avsnitt 8:94 BBR om motordrivna anordningar, dörrar, portar med mera som öppnas eller stängs med motorkraft finns inte med i författningsförslaget. Sådana anordningar omfattas av maskindirektivets²¹ säkerhetskrav som införlivats i svensk rätt genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner samt allmänna råd om tillämpning av föreskrifterna (AFS 2008:3) och behöver därför inte regleras ytterligare. Den sista delen av bestämmelsen i BBR omfattar även manuella vipportar och dessa omfattas inte av maskindirektivet. Boverket har valt att inte precisera kraven för sådana

²¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG.

anläggningar. Det beror på dels att det är mycket ovanligt att det finns fristående manuella vipportar på en tomt, dels att det inte finns tillräckliga skäl att detaljreglera just dessa anläggningar i jämförelse med många andra anläggningar som inte regleras i Boverkets föreskrifter. De omfattas dessutom av de övergripande kraven i PBL och PBF.

Ofta är de en del av en byggnad och de omfattas då av säkerhetskrav som är kopplat till byggnaden. De är dock en anordning som kan orsaka stora personskador och skulle en situation uppstå när det krävs skydd vid användning i ett enskilt fall, så finns det fortfarande stöd att ställa sådana krav utifrån preciseringen i 3 kap. 10 § PBF, att ett byggnadsverk ska vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att det vid användning eller drift inte innebär oacceptabel risk för olyckor genom till exempel klämning eller andra olyckor. Boverket har även övervägt om det är lämpligt att vidga kravet ifrån manuella vipportar, till ett funktionsbaserat krav som gäller för alla fast förankrade rörliga anordningar i stället. Detta anser dock Boverket inte är lämpligt eftersom det är svårt att förutse vilka slags anordningar som kravet skulle träffa och inte något som Boverket har utrett närmare.

5.6.2 Öppningar i avfallsanordningar

I avsnitt 8:92 BBR finns regler om att öppningar och inkast ska vara täckta eller skyddas av andra lämpliga skyddsanordningar. De delas i författningsförslaget upp i två separata bestämmelser. Öppningar i mark regleras i kapitel 4 medan öppningar och inkast i avfallsanordningar regleras i kapitel 5.

Bestämmelsen i 5 kapitlet innebär ingen ändring i sak och syftet är detsamma som i BBR, att hindra att barn fastnar eller faller ner i en avfallsöppning. Det allmänna rådet i 8:92 BBR innehåller inga lösningar på hur föreskriften ska uppfyllas, utan i stället anges det att skydden kan vara i form av luckor, galler, trallar eller liknande. I förslaget tas denna exempeluppräknings inte med utan bestämmelsen utformas i stället som ett renodlat funktionskrav. För att tydliggöra vad som avses med ”avfallsanordning” införs en definition i 1 kap. 5 §.

Den föreslagna bestämmelsen om när skyddsanordningar ska finnas gäller anläggningar på tomter där det med hänsyn till användningen förväntas att yngre barn kan vistas. Denna formulering har valts med avsikt att förtydliga att användningssättet har avgörande betydelse för bestämmelsens giltighet.

Med formuleringen ”på tomter där det med hänsyn till användningen förväntas att barn kan vistas” avser Boverket att man i bedömningen bör utgå ifrån att barn förväntas kan vistas på de flesta tomter som finns i vår miljö. Med yngre barn avses yngre än sex år. Detta innebär att skydden ska utformas så att barn

yngre än sex år inte kan ta sig förbi skydden. Detta innebär alltså att bestämmelsen inte omfattar alla barn upp till 18 år, utan enbart dessa yngre barn.

Tomter där man kan utgå från att barn inte vistas där kan vara industritomter och liknande verksamheter. Ytterligare tomter där det med hänsyn till användningen kan förväntas finnas barn är till exempel vissa verksamheter med tyngre maskiner eller farliga verksamheter, exempelvis godsterminaler i hamnar och på flygplatser. De delar av tomt som hör till passagerarterminaler på flygplatser eller i hamnar ska dock betraktas som att barn kan vistas där.

Remissinstansernas synpunkter

Ett projekteringsföretag anser att formuleringen ”på tomter där det med hänsyn till användningen förväntas att barn kan vistas utan ständig tillsyn av vuxna” bör förtydligas, eftersom den är svårtolkad avseende vilka tomter som omfattas av bestämmelsen.

Boverkets bedömning

I motsvarande bestämmelse i BBR används endast begreppet ”utanför byggnader där barn kan vistas”. Paragrafen har bearbetats språkligt och konkretiserats för att öka tydligheten i förhållande till den tidigare lydelsen. Boverket bedömer inte att innebörden har blivit mer svårtolkad än tidigare avseende vilka fall som omfattas av bestämmelsen. Ytterligare tydliggöranden gällande vilka situationer som omfattas kan dock göras i kommande vägledning.

5.6.3 Fasta lekredskap och andra fasta anordningar

I avsnitt 8:93 BBR finns regler om fasta lekredskap och deras utformning för att förhindra olycksfall genom bland annat krav på stötdämpande underlag. Till bestämmelsen finns ett allmänt råd med hänvisningar till olika standarder om utformning av lekredskap och om underlag och provningsmetoder för stötdämpande underlag. Syftet med bestämmelsen är att minska risken för att människor ska skada sig. Bestämmelsen är tvådelad. Den handlar både om utformningen av själva lekredskapen och om utformningen av underlaget om ett fall skulle inträffa.

Boverket anser att den nuvarande bestämmelsen är tydlig, nödvändig och väl avvägd när det gäller kravnivån och föreslår därför att den behålls. När det gäller barn är de speciellt utsatta för olycksrisker i hemmiljön och fritidssituationer då de är särskilt sårbara på grund av ofärdig motorik, högre känslighet och begränsad uppfattningsförmåga. Mer än hälften av alla barnolycksfall inträffar i hemmet eller dess närhet. För barn i åldern 4–6 år är

fall utomhus från olika lekredskap en vanlig orsak till olyckor.²² På grund av detta anser Boverket att det även i fortsättningen är motiverat med krav på lekredskap och dess underlag. Boverket gör enbart vissa mindre redaktionella ändringar av bestämmelsen och därför bedöms det inte uppstå några konsekvenser. När det gäller det allmänna rådet med hänvisningar till olika verifieringsmetoder som i förslaget tas bort, kan den enskilde byggherren som ska uppföra lekredskap behöva lägga mer tid på att verifiera att kraven uppfylls. Kravet i bestämmelsen är kopplat till att lekredskapen uppförs på en tomt och inte till vem som är ansvarig för lekredskapen. Föreskrifterna gäller på tomt och tomt definieras i 1 kap. 4 § PBL. Detta innebär att alla de lekplatser som uppförs på allmän plats, ofta i kommunal regi, inte omfattas av förslaget.

Remissinstansernas synpunkter

Några remissinstanser ställer sig frågande kring tillämpningen av paragrafen och om den även omfattar liknande anläggningar som exempelvis utegym och huruvida lekredskap ska förstås som något som enbart ska användas av barn. De anser vidare att det inte är tydligt om paragrafen enbart riktar sig till barn av en viss åldersgrupp.

Ett flertal remissinstanser ställer sig frågande till vilka krav som gäller för lekplatser på allmän plats och om det är andra krav än de på tomt och vilken otydlighet detta skulle innebära.

Boverkets bedömning

Boverket har efter remissinstansernas synpunkter och egna överväganden valt att ta bort definitionen av barn i kapitel 1 och i stället i vissa relevanta paragrafer i stället skriva ut begreppet ”yngre barn”. När Boverket använder begreppet yngre barn, så avses barn yngre än sex år. Dock är begreppet yngre barn inte tillämpligt när det gäller lekplatser eftersom det även kan röra sig om äldre barn. Boverket har förtydligat i författningskommentarer att det handlar om barn i den bredare bemärkelsen när det gäller lekplatser, eller de barn i det åldersspannet man kan förvänta sig använder lekplatser. Boverket har även, utifrån remissinstansernas frågor, förtydligat att det är en lekplats tänkt för barn med lekredskap avsedd för barn. Paragrafen är inte så vid att den ska tillämpas på andra anläggningar såsom utegym. Boverket har även i avsnitt 5.6.2 förtydligat vad som gäller för lekplatser på allmän plats.

²² Boverket (2011): Bygg barnsäkert – i byggnader, på tomter och i utemiljön, s. 16.

5.6.4 Fasta bassänger på tomter avsedda för bad eller simning

I avsnitt 8:951 BBR finns regler om att fasta bassänger och fasta plaskdammar ska ha tillfredställande skydd mot barnolycksfall om vattendjupet är 0,2 meter eller mer.

Bestämmelsen tar även upp att bassängernas utloppsöppningar ska utformas så att risken för olyckor begränsas. Till bestämmelsen finns ett allmänt råd med förslag på hur ett sådant skydd för bassänger kan utformas och även när utloppsöppningarna bör förses med skydd.

Syftet med bestämmelsen är att minska risken för att yngre barn drunknar. Boverket anser att den nuvarande bestämmelsen är tydlig och fortfarande välbehövlig. Under de senaste 100 åren har antalet barn som drunknar minskat med 90 procent.²³ Drunkning är dock den näst vanligaste dödsorsaken för barn i åldern 0–17 år och den vanligaste dödsorsaken bland barn i åldern 1–6 år.²⁴ Tjugo procent är förskolebarn som omkommit i närliggande grunda dammar, pooler eller vattendrag.²⁵ Det är alltså vanligare att förskolebarn drunknar i pooler, trädgårdsdammar och andra dammar än vid badplatser. Förklaringar till varför yngre barn drunknar är ofta bristande tillsyn från vuxna. I nästan samtliga fall har dammen eller poolen varit på en granntomt eller en plats där man varit på tillfälligt besök, och mer sällan på den egna tomten.²⁶ En metaanalys gjord på arbeten som studerat inhägnade pooler kontra icke inhägnade har visat att en inhägnad minskar risken för barndrunskningar med 75 procent.²⁷ Läs mer om drunkningsrisk för barn och Boverkets resonemang i avsnitt 5.5.1.

Det allmänna rådet i BBR kan uppfattas som att det enbart finns två möjliga skydd. Genom att den föreslagna bestämmelsen utformas som ett funktionskrav, så ger det större möjligheter och incitament för exempelvis branschen att utforma olika skydd. För tillfället finns det, vad Boverket känner till, inga standarder om specifikt utformning av poolskydd. Dock har Boverket efter möten med SIS fått reda på att de har identifierat att det finns standardiseringsbehov när det gäller skydd mot drunkning i fasta bassänger.

När det gäller utformningen av bestämmelsen gör Boverket enbart vissa mindre ändringar. Boverket har valt att ta bort begreppet fasta plaskdammar eftersom det omfattas av begreppet fasta bassänger. Det är alltså ingen ändring i sak utan en ändring för att få bestämmelsen mer funktionsbaserad. I BBR anges även att

²³ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010): Varför drunknar barn? s. 4.

²⁴ ibid, sid 8.

²⁵ ibid, sid 5.

²⁶ ibid, sid 12.

²⁷ ibid, sid 19.

bassängers utloppsöppningar ska utformas så att risken för olyckor begränsas. I författningsförslaget har denna skrivning lyfts ut och i stället blivit en egen paragraf. Genom denna uppdelning så tydliggörs de båda kraven i den nuvarande bestämmelsen. Boverket ser en stor fördel av detta förtydligande då vår uppfattning är att skrivningen kring utloppsöppningarna ofta kommer i skymundan av kravet på skydden till fasta bassänger. Ändringen innebär ingen ändring i sak.

Boverket har även övervägt om det är lämpligt att införa ett ännu mera detaljerat mått för vattendjupet genom att lägga till en ytterligare decimal. Boverket kom dock fram till att detta inte är lämpligt på grund av svårigheten med att mäta vatten och då det inte finns några andra säkerhetsmässiga tillräckligt tungt vägande skäl för att göra det.

Remissinstansernas synpunkter

Ett stort antal remissinstanser ifrågasätter och anser att Boverkets definition av barn i författningsförslaget, det vill säga att definitionen i författningen av att barn som är yngre än sex år, är för snäv. Ett stort antal remissinstanser anser att när det gäller just skyddsanordningar vid fast bassäng och skyddet har som syfte att hindra drunkning, borde dessa vara kopplade till en högre ålder än sex år. Detta eftersom ett barn i Sverige inte kan förväntas vara simkunnig förrän efter avslut av sjätte klass. En del remissinstanser anser att Boverket inte bör avvika från FN:S definition i barnkonventionen, nämligen att barn är alla människor upp till 18 år.

De flesta remissinstanser är positiva till att Boverket tar bort undantaget för skyddsanordningar på 0,2 meter.

Det är mer ändamålsenligt att den även gäller för ”fasta eller varaktigt uppställda bassänger” så att även större flyttbara pooler omfattas.

Boverkets bedömning

Boverket har fått in ett stort antal remissynpunkter kring den föreslagna definitionen av barn och drunkning. Boverket har därför valt att ta bort definitionen av barn i kapitel 1 och i stället använda skrivningen ”yngre barn” direkt i paragrafstext på de aktuella ställena. Med skrivningen yngre barn, avser Boverket dock samma ålder, dvs. barn yngre än sex år. Det är ingen ändring i sak men Boverket anser satt det blir tydligare att skriva yngre barn än att definiera barn i kapitel 1.

Trots ett stort antal synpunkter när det gäller åldern och att den borde höjas, anser Boverket att utöka definitionen av barn i författningen till att omfatta personer upp till och med 12 års ålder skulle också ställa större och mer långtgående krav på vilka skyddsanordningar som krävs och därför inte är

lämpligt. En grind, staket eller annan skyddsanordning som inte kan öppnas eller klättras av en sexåring, forceras enkelt av en tolvåring. På samma sätt skulle en tolvåring relativt enkelt kunna manövrera, lyfta eller plocka bort ett pool-skydd, medan en sexåring i de flesta fall inte har den styrka eller förmåga som krävs. Högre upp i åldrarna blir det därför också en fråga om bestämmelserna egentligen syftar till att skydda mot oförsiktighet eller mot grov vårdslöshet. Bestämmelsen syfte är att hindra en plötslig olycka, oförsiktighet, och ge tillräcklig tid för att hjälp ska kunna komma till barnet. Tvingande bestämmelser som avser att skydda äldre barn skulle dels innebära högre kostnader för att uppfylla kravnivån, dels medföra att många skydd mot barnolycksfall skulle hindra eller begränsa även vuxna från att använda en anläggning för dess avsedda funktion.

Boverket har därför sökt finna en definition av barn som bättre svarar mot vilka åldersgrupper som bäst behöver skyddet, där en skyddsbestämmelse således blir mest verkningsfull och effektiv, balanserat mot kostnaderna – både monetärt och funktionsmässigt. Läs mer om drunkningsrisk för barn och Boverkets resonemang i avsnitt 5.5.1.

5.6.5 Öppningar för utlopp i fasta bassänger på tomter avsedda för bad eller simning

I avsnitt 8:951 BBR finns regler om fasta bassänger och deras skydd samt krav på att bassängernas utloppsöppningar ska utformas så att risken för olyckor begränsas.

Till bestämmelsen finns ett allmänt råd om olika skydd för bassängerna, i fall där hastighets- och flödesdimensionering inte kan ge tillfredsställande säkerhet mot olyckor, bör utloppsöppningarna förses med galler eller dylikt. Bestämmelsen är tydlig och nödvändig för att säkerställa tillräcklig säkerhet när det gäller kravnivån och Boverket föreslår därför att kravet behålls. Att sätta in en skydd mot insugning är en försumbar kostnad, men ger en mycket förbättrad säkerhet. Boverket har valt att i författningsförslaget dela upp den motsvarande bestämmelsen i BBR i två olika paragrafer. Delen om utloppsöppningar blir således en egen paragraf. Detta genomförs främst för att med denna uppdelning så tydliggörs de båda kraven i den nuvarande bestämmelsen. Boverket ser en stor fördel med detta förtydligande då vår uppfattning är att skrivningen kring utloppsöppningarna ofta kommer i skymundan av kravet på skydden till fasta bassänger. I samband med att bestämmelsen blir en egen paragraf, gör Boverket enbart vissa mindre ändringar av bestämmelsen för att förtydliga att det är skador relaterat till människan som nyttjar bassänger som skydden är till för. Det bedöms inte uppstå några konsekvenser.

5.6.6 Dammar, fasta brunnar och fasta behållare på tomter som inte är slutna och där vätska förvaras

I avsnitt 8:952 BBR anges att dammar, fasta brunnar och fasta behållare som inte är slutna, ska ha skydd för att förhindra personskador. Det finns även specialreglering när dessa skydd ska bestå av lock eller galler. De ska då ha betygande hållfasthet och utformas så de begränsar risken för barnolycksfall. Regeln har i förslaget delats upp på två bestämmelser, där den ena avser dammar, fasta brunnar och fasta behållare som inte är slutna och den andra preciserar kraven på skydd för öppningar såsom lock eller galler. Den förstnämnda bestämmelsen har också skärpts i förhållande till motsvarande regler i BBR, då det för dammar, fasta brunnar och fasta behållare anges i det allmänna rådet att skyddet mot barnolycksfall är särskilt viktigt. Syftet med bestämmelsen är skydd mot personskador till följd av fall i vätskan.

Det allmänna rådet i BBR om utformning av skydd avseende barnolycksfall är i föreslagen bestämmelse. Detta på grund av barns risk för drunkning och att det i bestämmelsen redan i dag finns ett krav på att det ska finnas skydd. I och med att det redan finns ett krav på skydd, bör det enligt Boverkets bedömning i vart fall inte bli några större negativa konsekvenser nu när dessa skydd ska utformas så att barn inte kan ta sig förbi dem. Det är en skärpning men även en precisering av att skydden som det redan finns krav på, ska anpassas till den grupp som behöver mest i skydd i samhället, nämligen barn. Drunkning är och den vanligaste dödsorsaken bland barn i åldern 1–6 år.²⁸ Den nya skrivningen blir sådan att dessa anläggningars skydd ska utformas så att barn inte ska kunna ta sig förbi dem. Generellt är drunkningsolyckorna i samhället en stor kostnad då den totala samhällsekonomiska kostnaden för drunkningsolyckor som inträffade i Sverige under 2005 uppgick till 731 miljoner kronor i.²⁹ I dessa kostnader ligger då alla typer av drunkningsolyckor, inte enbart i dammar, brunnar och fasta behållare. Läs mer om drunkningsrisk för barn och Boverkets resonemang i avsnitt 5.5.1.

Boverket har även gjort en mindre ändring kring preciseringen av innehållet i bestämmelsen. Innan var skrivningen formulerad ”fall i vattnet eller vätskan”. Förslagen bestämmelse nämner enbart vätska eftersom vatten omfattas av denna skrivning och ingen ändring i sak avses.

Remissinstansernas synpunkter

Ett projekteringsföretag har ställt sig frågande till vad som omfattas av ordet ”dammar” och om till exempel planerade dagvattensänkor, öppna vattenmagasin och tillfälliga vattenansamlingar omfattas. Företaget anser om

²⁸ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010): Varför drunknar barn?, sid 8.

²⁹ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022): Samhällets kostnader för drunkningsolyckor år 2020, sid 14.

så är fallet att det inte är rimligt att alla dessa typer av vattenansamlingar ska behöva utformas med skydd som begränsar risken för barnolycksfall.

En länsstyrelse anser att det rimligen borde finnas en betydande risk för olycksfall även i dammar, fasta brunnar och fasta behållare på tomter som inte är slutna och som inte förvarar vätska, och att det därför kan ifrågasättas om inte rekvisitet ”där vätska förvaras” ska utgå från bestämmelsen.

Boverkets bedömning

Boverket har inte för avsikt att ordet ”dammar” ska tolkas och tillämpas på något annat sätt eller omfatta mer än vad som gjorts vid tillämpningen av samma ord i BBR. Det har således valts att inte göra någon utvidgning eller skärpning av kraven i bestämmelsen i det avseendet. Bestämmelsen i BBR tar sikte på personskador till följd av fall i vattnet eller vätskan. Boverket bedömer därför att det väsentliga är att ha krav på och utforma skydd i förhållande till risken för drunkningstillbud och konsekvenserna av dessa. Paragrafen har i övrigt endast bearbetats språkligt för att öka tydligheten.

6 Ikraftträdande och informationsinsatser

Detta avsnitt beskriver bland annat ikraftträdande och informationsinsatser, som särskilt regleras i 6 § 7 förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

6.1 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya författningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Samtidigt kommer motsvarande bestämmelser i BBR att upphävas genom en annan författning.³⁰

Den nya författningens övergångsbestämmelser hänvisar till övergångsbestämmelser i den författning som upphäver de äldre bestämmelserna. Den sistnämnda författningen föreslås ha en övergångstid om ett år, alltså till den 1 juli 2026. Under denna övergångstid kommer det att vara möjligt för byggherrar att välja om de ska tillämpa de nya bestämmelserna eller om de ska tillämpa de gamla upphävda bestämmelserna i BBR.

Hur länge dessa övergångsbestämmelser ska få tillämpas beror på om den åtgärd som utförs kräver bygglov eller anmälan. För lovpliktiga åtgärder gäller att de gamla bestämmelserna i BBR ska få tillämpas om ansökan om bygglov görs före den 1 juli 2026. För anmälningspliktiga åtgärder ska BBR få tillämpas om anmälan görs före den 1 juli 2026. För åtgärder som inte kräver vare sig bygglov eller anmälan ska BBR få tillämpas om arbetena påbörjas före den 1 juli 2026.

Ikraftträdandedatum och övergångstid motiveras av att byggherrarna och kommunerna ska få god tid på sig för att ställa om arbetet till de nya förhållandena.

6.2 Informationsinsatser

För att föreskrifterna ska få avsedd effekt vid ikraftträdandet bör informationsinsatser riktas mot reglernas tillämpare. Detta kan ske genom Boverkets ordinarie kanaler – såsom PBL kunskapsbanken och vägledningar – men även genom mer målgruppsanpassade utbildningar och seminarier.

³⁰ Se Boverkets förslag till föreskrifter om ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, dnr 6640/2022.

7 Konsekvenser

Detta avsnitt innehåller en konsekvensanalys av författningsförslaget om krav på tomt och vissa andra anläggningar än byggnader på tomt. Författningsförslaget påverkar de flesta aktörer i samhällsbyggnadssektorn som kommer i kontakt med byggregler, bland annat byggherrar, projekteringsföretag av olika slag, byggtreprenörer, arkitekter, byggprodukttillverkare, fastighetsägare, byggnadsägare, boende och användare av byggnader, andra anläggningar än byggnader och tomter samt kommuner, länsstyrelser, domstolar, och Boverket.

Avsnittet inleds med en redogörelse för konsekvenserna utifrån syftet och målet med författningsförslaget. Därefter följer en redogörelse av de konsekvenser som ska beaktas enligt 7–9 §§ konsekvensutredningsförordningen. Boverket beskriver även konsekvenser för andra aktörer som berörs av författningsförslaget samt effekter för de samhällsmål som Boverket enligt instruktionen särskilt ska beakta.³¹

7.1 Övergripande konsekvenser

Målet för Boverkets regelarbete är att författningsförslaget ska ha en tydlig struktur där krav ställs på funktion. Författningsförslaget formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav där delar av det som i dag återfinns som allmänna råd i stället kommer finnas i föreskrift. Författningsförslaget ger bättre förutsättningar för en likvärdig tillämpning eftersom det tydligare framgår vilka krav som ska uppfyllas, snarare än hur man ska eller bör göra.

När föreskrifterna uttrycks som funktionskrav, utan den begränsning som de allmänna rådens normerande roll kan innebära, tydliggörs det att byggherrar får frihet att föreslå egna lösningar som uppfyller föreskrifterna. Det underlättar för dem som vill tillämpa och introducera lösningar som många upplevt svåra att vinna gehör för eftersom de inte nämnts i de allmänna råden. Därigenom främjas kostnadseffektiva lösningar och nytänkande som på längre sikt kan bidra till att förbättra produktiviteten och pressa byggkostnaderna.

Boverket bedömer att författningsförslaget kommer att få begränsade direkta konsekvenser för tillämpningen jämfört med hur de gällande allmänna råden tillämpas i dag. Författningsförslaget utgår från en oförändrad kravnivå.

³¹ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar samt förordning (2022:208) med instruktion för Boverket.

Direkta kostnadsmässiga konsekvenser för berörda aktörer uppstår framför allt till följd av tid för inläring, anpassning och arbetssätt.

Boverket bedömer att författningsförslaget inte kommer få direkta konsekvenser för människors säkerhet. Författningsförslaget reglerar i grunden samma risksituationer som BBR och innehåller få ändringar med avseende på vilka krav som ställs på tomter och andra anläggningar än byggnader på tomter. I de fall preciseringar av krav saknas behöver byggherrar arbeta med riskanalys i enskilda situationer, något som kan kräva annan kompetens än vad som är fallet med dagens regler.

7.1.1 Renodlade regler underlättar förståelsen

Målsättningen för författningsförslaget är att göra föreskrifterna tydligare och exempelvis har nu alla föreskrifter om tomt samlats på ett ställe. Genom separata författningar för olika krav tydliggörs reglernas syfte och förståelsen underlättas. Författningsslaget kan därigenom ge byggherrar bättre incitament att följa reglerna och utveckla egna lösningar.

Förslaget innehåller endast föreskrifter vilket innebär att det blir tydligt vad som är samhällets krav. De allmänna rådens status har uppfattats som oklar. Någon har tolkat allmänna råd som bindande krav medan andra har tolkat dem som en valfri rekommendation. Denna osäkerhet försvinner. Möjligheten att kunna föreslå andra lösningar än de som finns i BBR:s allmänna råd kan ge större förståelse för samhällskraven, vilket bör bidra till bättre efterlevnad av byggreglerna.

Ett exempel på att ett allmänt råd har gjorts till en tydligt bindande regel är framkomlighet för utryckningsfordon på tomt. I BBR finns ett allmänt råd att avståndet mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och angreppspunkter bör vara högst 50 meter. Nu är det i stället en föreskrift i författningen.

7.1.2 Minskad detaljering ger en ökad flexibilitet

Några bestämmelser som kan verka begränsande har tagits bort, exempelvis hänvisning till specifika tekniska lösningar. Det skapar förutsättningar för en mer flexibel tillämpning av byggreglerna än i dag och förbättrar möjligheterna till teknikutveckling.

De allmänna råd som har tagits bort bedöms principiellt bidra till förenkling av författningen och samtidigt ökade förutsättningar för innovation, vilket är två viktiga mål med författningsförslaget. Ett allmänt råds påverkan på beteende och innovationsmöjligheter varierar med karaktären på det allmänna rådet. Till exempel kan det allmänna rådet som pekar på en viss standard få den oavsiktliga konsekvensen att den utpekade standarden blir normerande. Om standarden innehåller lösningar hämmas motiven för att tillämpa andra

lösningar i det enskilda fallet. Med nu gällande regler finns det en risk för att den alternativa lösningen inte godtas med bland annat merkostnader som följd.

Det finns flera exempel på att detaljer i allmänt råd eller föreskrift har tagits bort, vilket skapar möjlighet för mer situationsanpassade bedömningar och lösningar, se exempelvis krav på gångvägar och fasta bassänger.

7.1.3 Författningen blir mindre omfattande

När de allmänna råden tas bort minskar den totala omfattningen av regler som tillämpare behöver ta del av. Färre regler gör att regelverket blir mer överskådligt.

Hänvisningar till andra myndigheters föreskrifter, standarder och handböcker och de flesta detaljerna i allmänna råden införs inte i författningsförslaget. Även vissa föreskrifter tas bort. Till exempel kravet på skydd mot olyckor vid motordrivna anläggningar eftersom det regleras i annan lagstiftning.

7.1.4 Kunskap och vägledning behöver ges på andra sätt

De allmänna råden har haft en kunskapsöverförande funktion på så sätt att projektörer och byggherrar har fått ta del av historiska erfarenheter från felaktiga utföranden, för att förebygga byggfel. Syftet med de allmänna råden har inte bara varit att skapa förståelse för var kravnivån bör ligga utan också för att förstå ambitionsnivån. Detta sammantaget har gjort det möjligt att jämföra och värdera andra tänkbara lösningar mot varandra. Denna funktion finns inte i det nya författningsförslaget. Samhällsbyggnadssektorn behöver därför tillgodogöra sig kunskapen på annat sätt.

Handböcker, standarder, branschstandarder-, och branschöverenskommelser kommer att få en viktig roll vid tolkning av byggreglerna. Mycket av detta utvecklingsarbete och förvaltningen av befintlig kunskap förväntas kunna ske via till exempel branschorganisationer. Boverkets bedömning är att behovet av vägledning kommer att öka inledningsvis. Troligtvis kommer behovet av vägledning öka inledningsvis och Boverket kommer därför tillhandhålla vägledning om författningen.

7.2 Företag

Konsekvensutredningen ska bland annat innehålla en analys av hur förslaget påverkar företag.³²

Författningsförslaget kan beröra alla företag i samhällsbyggnadssektorn som är eller kan bli tillämpare av byggregler.

³² 7 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Olika branscher och företag har olika förutsättningar för att tolka krav, ta fram lösningar som uppfyller dessa och för att ta fram verifieringsmetoder. I detta avsnitt beskrivs hur olika kategorier av företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt kan påverkas.

7.2.1 Byggherrar

Byggherrar är ansvariga för att kraven på tomter och andra anläggningar än byggnader på tomter uppfyller byggreglernas krav. En byggherre kan vara en juridisk eller fysisk person, till exempel ett företag, en kommun, en bostadsrättsförening eller en privatperson. Konsekvensbeskrivningen i detta avsnitt har företag som utgångspunkt men konsekvenserna kan generaliseras till alla aktörer som bebygger en obebyggd tomt eller uppför en annan anläggning än byggnad på en tomt. Konsekvensernas betydelse kan dock variera beroende på organisationens storlek och professionalitet samt ett enskilt projekts förutsättningar.

Under åren 2021–2023 har byggherrar i genomsnitt genomfört cirka 11 200 byggprojekt där nya byggnader uppförts.³³ Tabell 1 ger en översikt av den totala populationen företag som kan verka som byggherre och beställare.

Tabell 1. Antal företag som kan verka som byggherre och beställare efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	76 017	90,1
1–4	6 504	7,7
5–9	849	1,0
10–19	429	0,5
20–49	314	0,4
50–99	134	0,2
100–199	66	0,1
200–499	41	0,0
500+	6	0,0
Totalsumma	84 360	100

* SCB SNI 2007. 68 100 handel med egna fastigheter, 68 201 fastighetsbolag, bostäder, 68.202 fastighetsbolag, industrilokaler, 68.203 fastighetsbolag, andra lokaler, 68.209 övriga fastighetsbolag, 68.320 fastighetsförvaltare på uppdrag.³⁴

Byggherrens ansvar betonas

Författningsförslaget medför ingen förändring av byggherrens ansvar men rollfördelningen mellan byggherren och byggnadsnämnden tydliggörs när byggherrens ansvar betonas.

³³ SCB, Statistikdatabasen, Bygglov för nybyggnad efter region, hustyp, tabellinnehåll och kvartal (hämtad 22 april 2024) Uppgifterna för bostadshus innefattar såväl flerbostadshus som småhus, dock inte fritidshus.

³⁴ SCB, Statistikdatabasen, Företagsdatabasen (FDB), Företag efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. Hämtad 2023-02-20.

När det gäller kraven på skydd mot olyckor vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter så är det definitionsmässigt frågan om tekniska egenskapskrav som inte provas i bygglov. Beroende på om de ingår i en lov- eller anmälningspliktig åtgärd så bedöms de antingen inför startbesked om de kan antas komma att uppfyllas eller i samband med en eventuell tillsynsprövning. Ansvaret för att uppfylla dessa krav har byggherren.

Författningsförslagets **Övergripande bestämmelser** tydliggör att byggherren har ansvaret för att en åtgärd uppfyller samtliga krav i författningen. Samtidigt bedömer Boverket att byggherren i sin projektering också ska avgöra om det går att göra en mindre avvikelse från en föreskrift.

Verksamhetspåverkan och produktionskostnad

Författningsförslaget tydliggör att byggherrar ska ges utrymme att föreslå andra lösningar än de som presenterats i BBR:s allmänna råd. Genom att förslaget inte pekar på någon särskild standard, ökar möjligheten för byggherrar att använda andra fackmässiga metoder och lösningar än de som förekommer i de standarder som har angivits i BBR.

Skärpning av kravet på balansstöd i form av ledstång, från allmänt råd i BBR till funktionskrav i den föreslagna föreskriften, medför i teorin en ökad produktionskostnad. Dock förefaller merparten av byggherrarna redan i dag följa det allmänna rådet som om det vore en föreskrift, varför konsekvensen av skärpningen bedöms vara försumbar. Boverket har inte heller i övrigt identifierat någon ökning av produktionskostnader som direkt konsekvens av författningsförslaget.

Omfattningen av en eventuell efterfrågeförändring avseende lösningar – och därmed kostnadsförändring – är inte möjlig att kvantifiera eftersom det inte går att förutsäga byggherrarnas framtida beställarbeteende. På kort sikt är dock bedömningen att skillnaden i efterfrågeförändring på alternativa lösningar inte blir särskilt omfattande eftersom regelförändringarna i huvudsak är att bestämmelser i allmänna råd, till exempel måttangivelser, antingen tas bort eller blir föreskrift. Det vill säga, förändringarna i sak är små. Uppskattningsvis blir det på kort sikt därför bara marginell kostnadspåverkan som effekt av förslaget.

På lång sikt är en kvalitativ bedömning att en successiv efterfrågeförändring kommer att ske som följd av att reglerna blir mindre detaljstyrande. Författningsförslaget kan därför indirekt bidra till mer innovation och nya lösningar, vilket i sin tur kan sänka produktionskostnaderna och öka kostnadseffektiviteten. Eftersom sådana effekter beror på osäkra – och frivilliga – beteendeförändringar i framtiden är de inte möjliga att beräkna.

Vissa regler i förslaget har gjorts till renodlade funktionskrav, vilket bedöms skapa större möjligheter att utforma lösningar som uppfyller kraven. Funktionsregler, särskilt om de saknar nivåställande precisering, kan dock bli otydligare vilket på kort sikt kan leda till högre kostnad för regeltillämpning eftersom tidsåtgången för tolkningsarbete blir större. Den byggherre som vill, kan som följd av funktionskrav dock lättare planera sin verksamhet och disponera sina resurser på ett sätt som bättre passar den enskilda byggherren, i stället för att styras av allmänna råd. Ekonomiskt innebär det mer effektiv resursanvändning i företagen och i förlängningen möjlighet till mer ändamålsenliga och därmed mer kostnadseffektiva lösningar, vilket även kan gynna byggherrarnas kunder och hyresgäster.

Administrativa kostnader

Enligt författningsförslagets **kapitel 1 – Övergripande bestämmelser** ska byggherren dokumentera sin projektering och sina egenkontroller, om det inte är obehövligt. Motsvarande bestämmelser i BBR preciseras i ett allmänt råd. Kravet gäller för alla tekniska egenskapskrav. Principiellt kan detta betraktas som en kravskärpning som kan leda till högre kostnader för dokumentation.

Enligt Boverkets bedömning tillämpas allmänna råd i hög utsträckning när det gäller uppförande av ny byggnad och vid större ändringar, till exempel ombyggnad. Det är svårt att vidta lov- eller anmälningspliktiga åtgärder utan dokumentation om att kraven uppfylls på något sätt, så generellt bedömer Boverket att författningsförslaget innebär små höjningar av dokumentationskostnaderna. Kunskapsnivån höjs med preciserade krav och uppmärksammar byggnadsnämnderna på att dokumentation ska lämnas in.

I de få fall det kan bli kostnadsökningar gäller det främst de företag som i dag inte dokumenterar sin projektering och resultatet av de genomförda kontrollerna. Det har inte varit möjligt att beräkna dokumentationskostnaden, bland annat för att komplexiteten i byggprojekt är mycket varierande och att kostnaden påverkas av alla egenskapskrav, inte bara för tomter och säkerhet vid användning.

Boverket bedömer att både byggherrar och byggnadsnämnder redan i dag tillämpar principen att dokumentation inte behöver upprättas ifall det är obehövligt. De ekonomiska konsekvenserna bedöms därför bli små.

Tidsåtgång för regeltillämpning

Författningsförslaget innehåller färre bestämmelser än BBR och innebär i många delar en förenkling som på sikt kan bli tidsbesparande.

På kort sikt kan det ta längre tid att arbeta med en ny regelstruktur, jämfört med den gamla som är väl inarbetad. Den information som i dag finns i allmänna

råd blir utspridd på flera källor och informationssökning kan ta längre tid inledningsvis. För professionella byggherrar och deras underleverantörer bör detta inte orsaka någon merkostnad eftersom de redan använder standarder, branschvägledningar och interna riktlinjer samt känner till kravnivåerna i PBL och PBF.

På längre sikt finns det möjlighet till tidsvinster eftersom författningsförslaget bland annat kommer innebära att; överblickbarheten ökar när onödiga regler upphävs och textmängden minskar, där de allmänna råden höjs till föreskrift tydliggörs kravnivån, tillgången till författningskommentarer kommer tillsammans med vägledning hjälpa tillämparen att snabbare förstå innehållet och tillämpa föreskrifterna, tydligare krav på dokumentation och projektering kommer bidra till kortare handläggningstider hos byggnadsnämnderna samt öka förutsättningarna för effektiv drift och underhåll.

Boverket kommer att ta fram vägledningstexter till föreskrifterna. Syftet är primärt att främja kvalitet och regelefterlevnad, men med vägledningen bör det även gå fortare och bli effektivare att använda och tolka föreskrifterna.

Det har inte varit möjligt att beräkna tidsåtgång för tillämpning av regler i faktiska tal, varken för nollalternativet - det vill säga dagens regler eller för författningsförslaget. Skälet är att det inte går att isolera tomt- och säkerhetskravens påverkan på tidsåtgång från andra faktorer som påverkar tidsåtgång, till exempel tillämning av andra krav och tekniska egenskapskrav. Tidsåtgången påverkas även av en byggnads komplexitet och kompetensen hos den som projekterar. En kvalitativ bedömning är att det sannolikt är stor variation eftersom en byggherre kan vara allt från en privatperson som använder reglerna för första gången, till en stor fastighetsutvecklare med egna eller upphandlade experter. Det är även stor skillnad i tidsåtgång beroende på om det är en mindre byggåtgärd som bara träffas av några tekniska egenskapskrav jämfört med ett större projekt som träffas av tomtkrav, utformningskrav och tekniska egenskapskrav.

Kompetensutveckling

Byggherrar kommer att behöva kompetensutveckling i hur det nya regelverket fungerar, inte enbart för föreskrifterna om tomt med mera. Kostnaden för kompetensutveckling kan inte beräknas på grund av att byggherrar är en heterogen grupp med olika behov, se tabell 1. Ett räkneexempel presenteras dock som bygger på att det behövs åtminstone en halv dags utbildning per anställd för de som jobbar med regeltillämpning.³⁵

³⁵ En årsarbetstid är ungefär 1900 timmar och en halv dags utbildning antyder att kostnaden per företag i relativa tal inte blir betungande. Kostnaden för arbetsgivaren kan dock vara högre än den faktiska lönekostnaden eftersom produktionsvärdet av en arbetstimme i normalfallet är högre än lönekostnaden. Om en anställd arkitekt som exempel kostar 500 kronor per timme för total lönekostnad men företaget kan fakturera 1 100 kronor per arbetstimme, så är företagets alternativkostnad, det vill säga utebliven

Den som vill arbeta på samma sätt som med BBR kommer att kunna göra det även med det nya författningsförslaget. De nya reglerna underlättar för de som till exempel inte vill följa en viss standard som BBR har hänvisat till. Den som vill använda andra lösningar och metoder än de som angivits i allmänna råd och standarder behöver utveckla sin kompetens.

Utöver formell kompetensutveckling blir det en period av successiv inlärn timer av de nya reglerna vilket under en begränsad period kan innebära produktivitetsförluster. Effekten kan inte beräknas eftersom den förklaras av flera okända faktorer. Boverket bedömer dock att den sammanlagda kostnaden för kompetensutveckling och inlärn timer för kollektivet byggherrar inte leder till några negativa nettokonsekvenser eftersom förslaget på sikt skapar möjligheter för företag att höja sin produktivitet på ett sätt som försvåras av nuvarande författningsmodell.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Byggherreföretag är i hög utsträckning små företag vilket framgår av tabell 1 ovan. Tabellen visar en översikt av storleken på företag som utvecklar byggprojekt och förvaltar fastigheter.

Författningsförslaget innebär tydligare och i formell mening ökade krav på att dokumentera byggprocessen och en något större administrativ pålaga för byggherrar. I små företag är det i större utsträckning samma person som ansvarar för att sköta såväl administration, som till exempel försäljning eller andra arbetsuppgifter med högre förädlingsvärde. Därför blir alternativkostnaden, för extra administrativa kostnader, relativt betraktat, större för små byggherrar,

Små byggherrar behöver i högre utsträckning förlita sig på extern kompetens – i såväl projekteringsskedet som utförandeskedet – för att genomföra och dokumentera kontroller. Boverket bedömer att den nya författningen kan medföra att fler arbetsuppgifter under projekteringen kommer behöva göras av en expert. Små företag kommer därför i högre grad än tidigare att behöva köpa in expertkompetens av exempelvis arkitekter. Detta medför i någon mån ökade kostnader för kollektivet små företag.

Privatpersoner som byggherrar

Många byggnader, framför allt småhus, uppförs av privatpersoner för egen räkning och eget bruk. I genomsnitt har cirka 3700 styckebyggda småhus uppförts 2021–2023, beräknat på antalet sökta bygglov.³⁶

intäkt, för en halv dags utbildning 4 400 kronor att jämföra med lönekostnaden på 2 000 kronor.

³⁶ Trä- och Möbelföretagen, <https://www.tmf.se/bransch-naringspolitik/branschutveckling/statistik/trahus/smahus/>, (hämtad 22 april 2024).

Privatpersoner har samma ansvar som övriga byggherrar när det gäller att uppfylla byggreglerna. Privatpersoner saknar ofta professionell kompetens och många behöver anlita professionella projektörer när de behöver projektera. Boverket bedömer att minskningen av detaljerade regler riskerar att få större konsekvenser för privatpersoner som byggherrar i jämförelse med professionella aktörer.

Bostadsrättsföreningar som byggherrar

Det finns cirka 23 000 bostadsrättsföreningar i Sverige. Konsekvenserna av författningsförslaget som beskrivs för byggherrar gäller även för bostadsrättsföreningar som byggherre.

Kommunen och regionen som byggherre

Konsekvenserna av författningsförslaget som beskrivs för byggherrar gäller även för kommunen och regionen som byggherre.

Staten som byggherre

Konsekvenserna av författningsförslaget som beskrivs för byggherrar gäller även för staten som byggherre.

7.2.2 Byggentreprenörer och installatörer

Kostnadsförändringar som kan uppstå påverkar i huvudsak byggherren.

Konsekvenserna för byggentreprenörer och installatörer styrs av byggherrarnas beteende när de nya föreskrifterna träder i kraft.

Tabell 2 nedan visar storleksfördelningen bland de företag som är verksamma inom byggentreprenad och installation.

Tabell 2. Antal företag som kan verka som byggentreprenörer eller installatörer efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag: entreprenörer och installatörer*	Fördelning %
0	49 662	59,1
1–4	23 620	28,1
5–9	5 550	6,6
10–19	3 082	3,7
20–49	1 680	2,0
50–99	341	0,4
100–199	97	0,1
200–499	43	0,1
500+	21	0,0
Totalsumma	84 096	100

*Uppgifter för 2022 SNI2007 avser 41 200 entreprenörer för bostadshus och andra byggnader, 43.210 elinstallationsfirmor, 43.221 rörfirmor, 43.222 ventilationsfirmor, 43.229 övriga vvs-firmor, 43.290 andra bygginstillationsfirmor, 43.320 firmor för byggnadssnickeriarbeten, 43.390

andra firmor för slutbehandling av byggnader, 43.911 byggnadsplåtslagerier, 43.912 andra entreprenörer för takarbeten, 43.999 diverse övriga specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer.

Det är vanligt att totalentreprenad tillämpas som entreprenadform i byggprojekt. Vid en totalentreprenad har entreprenören ansvar för att det som projekteras och utförs har den funktion som byggherren (ofta tillika beställare) och entreprenören har avtalat om. Vid totalentreprenader kan författningsförslaget därmed få konsekvenser för totalentreprenörens kostnader i fråga om val av metod, teknik, material, arbetsformer samt tidsåtgång.

I fråga om utförandeentreprenader torde det inte bli fråga om några stora skillnader för entreprenören eftersom byggherren (ofta tillika beställare) redan projekterat och tagit fram den lösning som entreprenören sedan offererar och utför.

Administrativa kostnader

I den mån byggentreprenörer får fler administrativa uppgifter är det fråga om att byggherren överlåter dem via avtal, till exempel att dokumentera kontroller. De administrativa kostnaderna kommer, precis som är fallet med BBR, att belasta byggherrarna.

Kompetensutveckling

Byggentreprenörer, i de fall de uppdras av beställaren att föreslå, utforma eller projektera nya metoder och lösningar, behöver använda arbetstid åt att sätta sig in i föreskrifterna och lära sig att tillämpa dem. Mer kompetensutveckling kan behövas om byggherrar efterfrågar nya metoder och lösningar, vilket är en indirekt konsekvens av författningsförslaget.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Tabell 2 ovan visar storleksfördelningen bland de företag som är verksamma inom byggentreprenad och installation.

Konsekvenserna för små och medelstora byggentreprenörer och installatörer bör bli begränsade jämfört med större företag. Små företag har dock sämre möjligheter att erbjuda kompetensutveckling, eftersom utbildningstid innebär ett intäktsbortfall som har större relativ betydelse för dessa företag.

7.2.3 Projektörer och kontrollansvariga

Tabell 3 nedan visar storleken på de företag som är verksamma inom byggprojektering, det vill säga utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter.

Tabell 3. Antal företag som kan verka som projektör efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Utvecklare av byggprojekt	Fördelning %	Arkitektkontor	Fördelning %	Andra projektörer *	Fördelning %
0	666	79	2 995	70	14 627	63
1–4	138	16	973	23	7 136	31
5–9	19	2	138	3	715	3
10–19	15	2	91	2	470	2
20–49	4	0	62	1	275	1
50–99	1	0	15	0	65	0
100–199	2	0	6	0	27	0
200–499	1	0	2	0	20	0
500+	0	0	1	0	13	0
Totalsumma	846	100	4 283	100	23 348	100

* 71.121 tekniska konsultbyråer inom bygg- och anläggningsteknik, 71.124 tekniska konsultbyråer inom energi-, miljö- och vvs-teknik, 71.129 övriga tekniska konsultbyråer, 71.200 tekniska provnings- och analysföretag.³⁷

Författningsförslaget leder till högre krav på kompetens och mer ansvar för byggherrar. Till exempel ökar krav på förmåga inom riskanalys. Förslaget har ett tydligt krav på byggherren att endast tillämpa fackmässiga metoder vid projektering. Det kan leda till ett ökat behov och därmed ökad efterfrågan på extern expertkompetens när det gäller tomters utformning och skyddet mot olyckor på vissa andra anläggningar än byggnader på tomter. Kontrollansvariga kan få en mera omfattande roll med att ta fram och presentera nya lösningar för byggnadsnämnden inför det tekniska samrådet i de ärenden då det krävs.

På längre sikt kommer de kontrollansvarigas arbetsmetoder att behöva anpassas till de nya förutsättningarna, givet att byggherren önskar avvika från nuvarande lösningar.

Administrativa kostnader

Boverkets bedömning är att professionella aktörer redan i dag dokumenterar på ett sådant strukturerat sätt att författningsförslaget inte förväntas medföra några ökade administrativa kostnader.

Kompetensutveckling

Projektörer och kontrollansvariga behöver sätta sig in i och lära sig att tillämpa de nya föreskrifterna. De kan också behöva kompetensutveckling om byggherrar efterfrågar nya metoder och lösningar. Se 7.2.1 för en närmare beskrivning av behovet av kompetensutveckling.

³⁷ Avser 2022, SNI 2007-koder.

Kontrollansvariga behöver gå utbildningar för att kunna certifiera sig. Kontrollansvariga som redan är certifierade kan ha behov av att utbilda sig i de nya föreskrifterna för att lättare kunna hantera de nya föreskrifterna. Utbildningsföretag kommer på kort och medellång sikt sannolikt se ökad efterfrågan på sina tjänster.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Tabell 3 visar storleken på de företag som är verksamma inom byggprojektering, det vill säga utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter.

Författningsförslaget kan medföra en ökad efterfrågan på arkitekter och tekniska konsulter, framför allt från de mindre byggherrar som inte har kompetens inom byggregler. Om det uppstår en beteendeförändring som innebär att fler vill använda metoder som frångår de som i BBR anges i allmänna råd och standarder kan det öka efterfrågan på projektörer och arkitekter som utvecklar metoder som på ett mer kostnadseffektivt sätt kan användas för att uppfylla kraven på säkerhet. Därigenom kan verksamhetsförutsättningarna förändras för ett stort antal mindre utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter.

Deltagande i standardiseringsarbete kan innebära konkurrensfördelar för ett företag. I arbetet med att ta fram och förvalta standarder har små projekteringsföretag en nackdel jämfört med stora företag. Små företag har en högre alternativkostnad för att delta i standardiseringsarbete. Därmed är kostnaden i relativa termer högre för små företag än för stora företag.

7.2.4 Byggmaterialtillverkare och småhustillverkare

Byggmaterial utgörs av ett stort antal produktmarknader, som kan vara råvaror (till exempel grus och ballast), mer förädlade råvaror (betong och cement), sammansatta produkter med viss förädlingsgrad (fönster och prefabricerade betongelement) samt mer bearbetade komponenter och byggsystem (installationsmaterial, fasadsystem och prefabricerade system).

Byggsektorn i Sverige använder ungefär 50 000 enskilda byggprodukter. Förutom att byggprodukterna är många, genererar de också stora värden.³⁸ Byggmaterial utgör enligt faktorprisindex mellan 31 och 34 procent av de totala byggkostnaderna.

Det finns cirka 4 000 företag inom byggmaterialtillverkning i Sverige. Dessa erbjuder allt från bulkprodukter (till exempel ballast) till hela

³⁸ Den totala tillförseln av byggmaterial till den svenska marknaden uppgick till cirka 225 miljarder kronor 2016 inklusive anläggningar samt underhåll och köp av byggmaterial som görs av konsumenter i byggmaterialhandeln. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2018:51), Resurseffektiv användning av byggmaterial.

konstruktionssystem (till exempel prefabricerade byggnadsdelar) och har olika produktionsförutsättningar. Byggmaterietillverkare kan vara såväl små lokala företag som stora internationella företag.

Det går inte på ett meningsfullt sätt uppskatta antalet företag som kan påverkas på olika byggmaterielmarknader. Enligt SCB:s företagsdatabas finns det dock cirka 500 företag inom kategorin monteringsfärdiga trähus varav cirka 300 inte har någon anställd. Branschorganisationen TMF har cirka 100 medlemsföretag som tillverkar bland annat små- och flerbostadshus i trä. Dessa företag har knappt 7 800 anställda.³⁹

Boverket bedömer att direkt påverkan av förslaget blir begränsad för tillverkare av byggmaterial och småhus. Anledningen är att byggnader i allt väsentligt ska uppfylla samma samhällskrav som med nuvarande regler. Påverkan sker främst indirekt om byggherrarnas efterfrågan på produkter och material förändras som effekt av författningsförslaget. Enskilda måttsättningar som finns i BBR men som inte finns i författningsförslaget kan få betydelse för hur småhustillverkare kan utforma sina produkter.

Verksamhetspåverkan och ekonomiska konsekvenser

På lång sikt kan författningsförslaget bidra till att byggherrarnas efterfrågan förändras. Tillverkare av byggprodukter behöver då möta en förändrad efterfrågan om de vill behålla eller förbättra sin marknadsposition. Efterfrågan på nya lösningar kan innebära att produkter behöver anpassas för att motsvara byggherrarnas krav. I sådant fall kan det innebära större inkomster för de produkttillverkare som förmår möta efterfrågan. Mer ändamålsenliga lösningar kan innebära mer specialiserade produkter som har högre förädlingsvärde, vilket är gynnsamt för en produkttillverkare. Ett exempel är reglerna för fasta bassänger som blir mindre detaljerade, vilket skapar större möjligheter till anpassning i det enskilda fallet. I vilken grad det kommer att ske i framtiden går inte att uppskatta och därmed inte att kvantifiera.

Kompetensutveckling

På kort sikt påverkas inte byggmaterietillverkare och småhustillverkare av behov av kompetensutveckling. På längre sikt kan behovet öka. Det beror på om byggherrarnas efterfrågan på alternativa lösningar förändras och som en följd av det efterfrågan på produkter och småhus med andra egenskaper.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Konsekvenserna av förslaget skiljer sig inte nämnvärt beroende på storleken på företaget som tillverkar byggmaterial eller småhus. I likhet med andra sektorer har dock små aktörer högre alternativkostnad än stora företag vilket kan

³⁹ Avser år 2022.

påverka konkurrensen. I den mån beställare till följd av förslaget ändrar beteende och exempelvis vill ha mer utförliga produktspecifikationer, kommer de mindre materialtillverkarna ha högre relativ kostnad för att anpassa sig.

7.2.5 Försäkringsbolag

Enligt Svensk Försäkrings statistikrapport 2023 finns det 206 skadeförsäkringsföretag i Sverige.⁴⁰ Om dessa företag försäkrar byggprojekt och byggnader med tomter så påverkas de av det som regleras i byggregler. Den direkta påverkan av att byggregler ändras innebär att företagen behöver ta del av ändringarna och förstå vad som ändras. Liksom för andra berörda aktörer tar det i ett inledningsskede viss arbetstid i anspråk men sannolikt i mindre omfattning än för till exempel projektörer som tillämpar reglerna kontinuerligt. Anställda på försäkringsbolag kan behöva delta på informationsmöten och kurser som anordnas av Boverket eller andra aktörer. Boverkets informationsträffar och utbildningar är avgiftsfria medan andra utbildningar kan ha kursavgift.

Syftet med Boverkets nya byggregler är att stimulera beteendeförändringar hos bland annat byggherrar och projektörer vilket kan leda till en större spridning i val av tekniska lösningar och hur byggnader utformas än vad som är fallet med BBR. Det kan leda till att försäkringsbolag behöver anpassa sina metoder för hur försäkringar utformas. Bland annat kan det bli påverkan på hur kostnader för skador beräknas. Beroende på omfattningen av beteendeförändringar kan även försäkringarnas utformning och kostnadsnivå påverkas vilket slutligen påverkar byggnadsägaren. Boverket bedömer att det över tid troligen blir beteendeförändringar men det går inte att bedöma om kostnader och intäkter blir högre eller lägre än med BBR eftersom det inte är möjligt att uppskatta omfattningen av framtida beteendeförändringar.

7.2.6 Andra kostnadsförändringar

De totala bygginvesteringarna i bostäder och lokaler var ca 500 miljarder kronor 2021 eller knappt 10 procent av BNP.⁴¹ Förutom Boverkets byggregler finns många faktorer som påverkar bygginvesteringar och produktionskostnader, till exempel andra samhällskrav, materialpriser, markpriser, marknadsförhållanden, och räntenivåer. Eftersom samhällsbyggnadssektorn är en väsentlig andel av ekonomin kan beteendeförändringar i sektorn som indirekt effekt av författningsförslaget få stora effekter för hur svensk ekonomi utvecklas.

Det är svårt att uppskatta om förändringar i specifika föreskrifter kan leda till ökade administrativa kostnader och en ökad tidsåtgång för företag. De

⁴⁰ Svensk försäkring, Försäkringar i Sverige 2013–2022. Hämtad 2024-05-06

⁴¹ [Byggkonjunkturen 2022:2 | Byggföretagen \(byggforetagen.se\)](#). Hämtad 2023-03-19.

långsiktiga konsekvenserna av Boverkets nya byggregler måste ses i ett större sammanhang. När reglerna och kostnaderna som de för med sig ska bedömas kan det vara svårt att rangordna eller peka ut enskilda regler som särskilt problematiska. Det kan finnas en acceptans för att enskilda kravnivåer och kravformuleringar är rimliga, men sammantaget kan regelbördan eller regelutformningen uppfattas som kostnadsdrivande och begränsande för verksamheternas förutsättningar och konkurrenskraft.

Det finns ett samhällsekonomiskt och företagsekonomiskt värde av att minimera administrativa uppgifter och kostnadsdrivande krav som saknar saklig grund, eftersom det bland annat frigör resurser till aktiviteter med högre förädlingsvärde, till exempel produktutveckling.

En indirekt effekt kan vara ökad kostnadseffektivitet på lång sikt, det vill säga att likvärdig nivå kan nås med mer kostnadseffektiva lösningar än dagens. Effekten går inte att kvantifiera, men produktivitetsutvecklingen i sektorn visar att det finns en stor potential för förbättringar.⁴² En mer produktiv sektor innebär ökat förädlingsvärde och ökad samhällsekonomisk effektivitet. Det vill säga att de resurser som krävs för att bygga används effektivare och därmed kan resurser frigöras till annan användning där de kan skapa mer nytta.

7.2.7 Konkurrensförhållanden

Författningsförslaget innebär att staten inte längre anger vilka metoder som bedöms uppfylla föreskrifterna. Därmed får samhällsbyggnadssektorn större möjligheter och starkare incitament att utveckla egna metoder och lösningar. Det kan leda till nya produkter och metoder, och mer kostnadseffektiva lösningar, med större mervärden för slutanvändarna. Det i sin tur kan bidra till bättre konkurrensförutsättningar på lång sikt.

7.2.8 Annan påverkan på företag

Utbildningsmaterial, handböcker, vägledningar etcetera som hänvisar till BBR kommer behöva ändras. Företagsinterna dokument som checklistor, underlag för egenkontroller, kvalitetssäkring med mera kommer behöva skrivas om med nya hänvisningar och nya regelformuleringar. Detta gäller även litteratur, digitala hjälpmedel för energiberäkning, upprättande av ritningar, dimensionering och dylikt. Detta bedöms vara en relativt stor insats för branschen initialt. Mycket av det nödvändiga utvecklingsarbetet och förvaltningen av genomfört utvecklingsarbete förväntas kunna ske via branschorganisationer.

⁴² Nilsson, J.E., Nyström, J., & J. Salomonsson (2019), Produktivitet i bygg- och anläggningssektorn, SBUF 13606, Byggkonkurrensutredningen (SOU 2015:105), Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

Justering och uppdatering av branschstandarder och metoder

För vissa frågor har det under arbetet inte gått att identifiera en branschorganisation som tydligt tagit ansvar för att utveckla branschstandarder. Branschen kan behöva organisera sig tydligare och se till att alla frågor får ett tydligt ägarskap.

För att tillämpningen av författningsförslaget ska fungera optimalt behöver alternativa metoder utvecklas parallellt med de behov som uppstår på grund av teknikutveckling och innovationer. Branschen förväntas därför behöva arbeta mer strukturerat framåt med att identifiera, avsätta resurser och åtgärda utvecklingsbehov av metoder och hjälpmedel.

Konsekvenser för standardiseringen

Information, och rekommendationer som finns i BBR:s allmänna råd kan i framtiden finnas i standarder om sektorn bedömer det lämpligt. Författningsförslaget kan då leda till att standardiseringen får en mer framträdande roll.

Svenska institutet för standarder (SIS) kan påverkas när de allmänna rådens hänvisningar till standarder upphör. SIS intäkter beror på efterfrågan på standarder, och det är osäkert hur företagens efterfrågan kommer att påverkas. Å ena sidan kan byggherrars efterfrågan minska, eftersom de inte längre är tvungna att köpa standarderna för att ta del av Boverkets krav och rekommendationer. Å andra sidan kan byggherrar välja att köpa standarder även i fortsättningen för att ta del av de lösningar som utvecklats gemensamt av branschen.

SIS behöver verka för att representationen i arbetsgrupper och tekniska kommittéer är bred. Deltagandet måste vara på alla företags och organisationers villkor, inte minst ekonomiskt. Om inte arbetsgrupper är representativa för branschen och allmänintresset finns det en risk för att inriktningen på en standard inte blir den önskvärda ur varken ett branshperspektiv eller ett samhällsperspektiv.

Företag kan bli mer intresserade av att delta i standardiseringen och utveckla standarder. Genom att delta i tekniska kommittéer kan de påverka vad som till exempel ska anses vara tillförlitliga metoder och lämpliga lösningar, och på så sätt få en konkurrensfördel. Små företag har generellt sämre möjligheter att delta i standardiseringsarbetet eftersom de har mindre resurser och en högre relativ kostnad.

Kommunernas efterfrågan på standarder kan minska till följd av att hänvisningar till standarder tas bort. Efterfrågan på standarder kan också öka i takt med att byggherrar i större utsträckning föreslår lösningar som är baserade

på standarder. Hur det blir, vilka hjälpmedel branschen kommer att ta fram som stöd för metodval och verifiering samt vilka konsekvenser det får för standardiseringen är svårt att förutse.

Författningsförslaget leder till ett ökat behov av standardisering på de områden där regler tas bort, till exempel för säkerhetsanordningar på tomter.

SIS har intensifierat arbetet med att engagera företag och andra intressenter så att standardiseringsarbetet framgent kan bedrivas på ett ändamålsenligt sätt.

7.2.9 Särskild hänsyn till små företag

Författningsförslaget om krav på tomter med mera kan påverka små företag särskilt, se under avsnitten om små och medelstora företag i 7.2.1–7.2.4.

Sällanbygggherrar och små företag använder byggreglerna vid få tillfällen. Byggprojekt som genomförs av små företag ska även fortsättningsvis projekteras av kompetenta projektörer. Små företag kommer därför, liksom med dagens regler, att behöva tillförlita sig på projekterade ritningar utan att behöva förstå skillnaderna mellan BBR och författningsförslaget. I de absolut enklaste fallen samt sådana åtgärder som varken kräver bygglov eller anmälan bedömer Boverket att sällanbygggherrar och små företag kommer kunna hantera förändringarna utan särskilda informationsinsatser.

7.3 Staten

Boverket får delvis en annan roll som innebär mer arbete med information och vägledning samt uppföljning av tillämpningen av reglerna. Länsstyrelser och domstolar kan påverkas om byggnadsnämndernas beslut om bygglov, startbesked, slutbesked och tillsynsingripande överklagas. Boverket och länsstyrelserna ansvarar även för att vägleda byggnadsnämnderna i deras tillsynsarbete.

7.3.1 Överklagade beslut i byggprocessen

Länsstyrelserna, mark- och miljödomstolarna och Mark- och miljööverdomstolen utgör överklagandeinstanserna. Författningsförslaget om tomt preciserar kraven på området men anger inte som nu hur kraven bör eller kan uppfyllas. Detta innebär initialt en risk för att byggnadsnämnden och byggherren gör olika tolkningar av huruvida en utformning uppfyller föreskrifterna. Detta skulle kunna innebära att fler beslut om bygglov överklagas jämfört med i dag och en ökad arbetsbelastning för överklagandeinstanserna.

Författningsförslaget om vissa andra anläggningar än byggnader på tomt preciserar kraven på området men anger inte som nu hur kraven bör eller kan

uppfyllas. Detta innebär initialt en risk för att byggnadsnämnden och byggherren gör olika tolkningar av huruvida en utformning eller en lösning uppfyller föreskrifterna. Detta skulle kunna innebära att fler beslut om start- och slutbesked och tillsynsingripande överklagas jämfört med i dag och en ökad arbetsbelastning för överklagandeinstanserna.

Det är förhållandevis få beslut, om start- och slutbesked, som beror på de tekniska egenskapskraven, som överklagas jämfört med andra byggnadsnämndsbeslut. Det innebär inte att byggnadsnämnden och byggherren alltid är överens om hur ett egenskapskrav ska tolkas. Byggherren rättar sig oftast efter vad byggnadsnämnden menar är rätt snarare än att klaga eftersom ett nekat startbesked eller slutbesked kan fördröja byggstarten eller ibruktagandet av byggnaden väsentligt.

Initialt kan det bli en högre arbetsbelastning till följd av fler överklagade ärenden, men på sikt bedömer Boverket att bygglovs- och byggprocessen kommer att fungera bättre och att effekterna blir begränsade för överklagandeinstanserna.

7.3.2 Länsstyrelsernas tillsynsvägledning

Länsstyrelserna ska vägleda byggnadsnämnderna i deras tillsynsarbete. Initialt kan byggnadsnämnderna behöva mer vägledning vid tillsyn inom sakområdet eftersom mängden information i föreskrifterna kommer att minska. Därmed kan länsstyrelsernas arbetsbelastning på kort sikt öka. På längre sikt bedöms dock behovet avta i takt med att nämnderna får mer kunskap om den nya regelstrukturen. Arbetsbelastningen kommer då att motsvara den som krävs med dagens regler.

7.3.3 Konsekvenser för Boverket

Övergången från BBR till nya föreskrifter kommer initialt att medföra ett ökat behov av informations- och utbildningsinsatser från Boverket. Dessa insatser bör rikta sig mot alla de olika aktörer som kommer i kontakt med föreskrifterna om krav på tomt med mera i sitt arbete. Syftet är att alla ska förstå föreskrifterna så att de går lättare att implementera.

Hänvisningar till handböcker och standarder försvinner, liksom hänvisningar till andra delar av byggreglerna som berörs av kraven. De har underlättat för läsare som vill fördjupa sig i ämnet och pekat på behovet av att ta hänsyn till andra egenskapskrav. De allmänna råden innehåller också en del värdefull information som behöver tas tillvara.

Informations- och utbildningsinsatser tidigt i förändringsprocessen underlättar kommunernas omställningsarbete och minskar eventuella kostnadsökningar som kan uppstå under övergångsfasen. Syftet är även att skapa förutsättningar

för effektiv och, så långt det är möjligt, en likvärdig regeltillämpning, både mellan enskilda ärenden och mellan kommuner.

Den webbaserade handboken om plan- och bygglagen, PBL kunskapsbanken, behöver arbetas om i de delar som handlar om tomt och säkerhet vid användning. Fler frågor kan förväntas och därmed riskerar arbetsbelastningen att öka initialt. Belastningen kommer dock att minska i takt med att aktörerna lär sig arbetssätt som passar den nya strukturen.

Slutligen kommer de nya föreskrifterna på sikt även påverka Boverkets resursfördelning. När de allmänna råden och hänvisningarna till standarder tas bort kan Boverket lägga mindre resurser på att övervaka och ändra reglerna i takt med att standarderna uppdateras. Med färre regler och regler som inte längre behöver ändras lika ofta kan det på lång sikt också behövas mindre stöd och vägledning kring byggregler.

Boverket kommer kontinuerligt behöva följa upp tillämpningen av föreskrifterna och vid behov se över och ändra vissa delar.⁴³ Det är ett långsiktigt arbete och resursbehovet kan därför inte bedömas.

7.3.4 Konsekvenser för andra myndigheter

Författningsförslaget förväntas inte innebära några konsekvenser för statliga centrala myndigheter, förutom Boverket.

Vid anmälan av diskriminering till Diskrimineringsombudsmannen (DO) rörande bristande tillgänglighet så tar DO först ställning till om situationen omfattas av diskrimineringslagen, och därefter om anmälan ska utredas. Om en anmälan utreds kommer DO bland annat att bedöma om skäliga tillgänglighetsåtgärder har vidtagits i den anmälda situationen. Vid en sådan bedömning ska regler som gäller för en viss verksamhet, till exempel Boverkets byggregler, beaktas inom ramen för bedömningen. När kraven i byggreglerna är mindre preciserade och inte rekommenderar några lösningar kan det uppstå situationer när det blir svårare att avgöra om en åtgärd ska vara utförd till följd av kraven på tillgänglighet och användbarhet i bygglagstiftningen.

7.4 Kommuner

Författningsförslaget påverkar kommunernas arbetsprocesser, resursanvändning och myndighetsutövning.

⁴³ Se avsnitt 9 Utvärdering.

7.4.1 Övergripande konsekvenser

Kommunernas uppdrag förändras inte, men författningsförslaget kan leda till att arbetssätt behöver ändras och kan även innebära ett ökat behov av utbildning. Av de kommentarer och remissvar som Boverket har tagit emot framgår också att tillämpningen av dagens byggregler varierar stort mellan olika kommuner och att behovet av anpassning till författningsförslaget därmed skiftar i motsvarande grad. Efter en omställningsperiod bedömer Boverket att kommunerna kommer ha bättre förutsättningar för ett effektivare arbetssätt.

Författningsförslaget leder till att högre krav ställs på byggherren. Genom kravet på fackmässighet får kommunerna ett tydligare mandat att ställa krav på att byggherrens handlingar har tillräckligt god kvalitet. På så sätt förväntas kommunernas behov av att detaljgranska handlingarna minska. Detta ska ses som en renodling av de delvis motstridiga uppgifter som idag kan uppfattas vid beaktande av förarbeten, regelverk och Boverkets vägledning; det vill säga, att det i vissa fall framstår som att kommunens tjänstepersoner ska detaljgranska handlingar och tekniska lösningar, medan det i andra fall uttrycks att kommunens arbete i byggprocessen snarare ska liknas vid en bedömning eller revision.⁴⁴

Ökat fokus på fackmässig projektering, kontroll och dokumentation kommer sannolikt underlätta byggnadsnämndernas bedömning av byggherrens kompetens och fackmässighet, exempelvis i ett tillsynsärende. Detta utan att behöva detaljgranska handlingarna. Boverket bedömer att detta över tid kommer leda till kortare handläggningstider. Det ger också bättre förutsättningar för byggherren att beräkna och hålla sin tidplan i fråga om byggstart och ibruktagande, vilket på sikt kan leda till att kostnaderna minskar för berörda parter.

7.4.2 Nulägesbeskrivning

Sveriges kommuner har under de åren 2019–2022 ⁴⁵ i genomsnitt hanterat drygt 100 000 bygglov och anmälan samt bedömt omkring 98 000 startbesked och 79 000 slutbesked årligen. Antalet startbesked ger en uppfattning om i hur många ärenden byggnadsnämnderna även fortsättningsvis kommer behöva bedöma mot de nya föreskrifterna.⁴⁶

⁴⁴ Prop. 2009/10:170 s. 315 ff.

⁴⁵ Uppgifterna från icke svarande kommuner har skattats utifrån deras invånarantal. Förklaringen till att antalet start- och slutbesked är lägre beror på att projekt inte blir av och naturlig eftersläpning när beslut om start- och slutbesked fattas i relation till bygglovet. Efter att ett lov beslutas ska ett startbesked fattas inom två år och ett slutbesked inom fem år från lovbeslutet. Vid anmälan kan beslut om startbesked fattas först när anmälan är komplett och slutbesked ska ges inom två år från startbeskedet för anmälsärendet. En ytterligare förklaring till att andelen start- och slutbesked skiljer sig åt kan vara att dessa beslut fattas samtidigt, till exempel vid uppförande av skyt, då slutbesked ska ges när man tar byggnadsverket i bruk.

⁴⁶ Boverket, <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/plan--och-byggenkaten/> Hämtad 2023-02-09.

Statistik från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar att handläggningen av ett typiskt småhusärende i genomsnitt tar 25 timmar.⁴⁷ Tidsåtgången inkluderar handläggning inför bygglov och bedömning av samtliga tekniska egenskaper. Tomtkravet är ett av flera krav som ska prövas i ett lov.

I Sveriges 290 kommuner finns olika förutsättningar i form av kompetens och resurser. Vissa kommuner saknar egna resurser för byggregeltillämpningen och har gemensamma resurser som delas mellan flera kommuner för bygglovshantering. År 2018 hade 57 kommuner (cirka 20 procent) i landets minsta kommuner, men i viss utsträckning även i Malmöregionen, mindre än tre heltidsresurser som arbetade med att handlägga PBL-ärenden.

7.4.3 Konsekvenser för byggnadsnämndernas handläggning

Författningsförslaget kan initialt innebära en viss osäkerhet om hur föreskrifterna ska tillämpas, eftersom vägledande information som tidigare har funnits i allmänna råd har tagits bort. Påverkan på byggnadsnämndernas arbete kommer att variera, men märks framför allt inom de områden där de allmänna råden har använts för att bedöma kravnivån. Den viktigaste förändringen är dock att byggherren får ett utökat ansvar att redovisa en fackmässig projektering, vilket flyttar byggnadsnämndens fokus från en – i vissa fall – självpåtaget extensiv detaljgranskning av handlingarna, till att bedöma om handlingarna håller en tillräckligt hög kvalitet. Boverket bedömer att nämndernas tjänstepersoner, efter en omställningsperiod, kommer att ha bättre förutsättningar för att skapa ett effektivare arbetssätt.

Byggnadsnämnderna behöver kompetensutveckling

Kompetensutveckling kommer behövas för handläggare, inspektörer, bygglovschefer och politiker i byggnadsnämnden. Under en övergångsperiod kan det förväntas produktivitetsminskning som följd av implementering av anpassade arbetssätt. Troligtvis blir konsekvenserna i relativa tal störst för de nämnder som har minst resurser och de med stor personalomsättning.

Boverket bedömer att kompetensutvecklingen kommer att ske gradvis över tid i takt med att bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer ställs inför de förändringar som författningsförslaget innebär. Behovet av kompetensutveckling kommer variera mellan kommunerna, till exempel om man redan idag tillämpar en metodik med bedömning av om byggherren kan antas komma att uppfylla kraven eller om nämnden rutinmässigt detaljgranskar handlingar. I det senare fallet kan tillämpningen av de nya byggreglerna

⁴⁷ SKR, <https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/planeringbyggandebostad/taxor/taxaplanochbygglov/tidsuppskattningarfranandrakommuner/tidsuppskattningarstatistik.66583.html>

Hämtad 2023-01-16. Tidsuppskattningar för större byggnader är mycket osäker och redovisas därför inte.

innebära mer av ett paradigmskifte för byggnadsnämnden, vilket medför ett större behov av kompetensutveckling.

Enligt Boverkets bedömning kan behovet av kompetensutveckling i genomsnitt antas uppgå till en arbetsdag (kursdag) per handläggare och år under de första tre åren efter ikraftträdandet. I detta bedöms ingå både kompetensutveckling internt på byggnadsnämnden, så som att ta del av Boverkets vägledning, och att delta i halv- eller heldagskurser anordnade av till exempel utbildningsföretag. Både bygglovshandläggare och byggnadsinspektörer berörs av författningsförslaget, varför också behovet av kompetensutveckling bedöms gälla båda typerna av handläggare. Även tillsynshandläggare skulle kunna tänkas beröras av förslaget, om nämnden har dedikerade sådana. Däremot bedöms inte administrativa funktioner beröras.

En årsarbetstid är ungefär 1900 timmar, varför ett behov om åtta timmars utbildning antyder att kostnaden per byggnadsnämnd i relativa tal inte blir betungande. Viss kontinuerlig kompetensutveckling kan förväntas behövas i alla verksamheter vilket fördelas och prioriteras. Det kan tillkomma kostnader för kurser som anordnas av utbildningsföretag.⁴⁸

Handläggningen kan ta längre tid i början

Boverket har intervjuat och haft dialogmöten med representanter för kommuner för att få underlag till konsekvensbedömningen. Representanter för kommunerna menar att detaljerade föreskrifter är lättare att tillämpa och kommunicera till byggherrar, jämfört med renodlade funktionskrav. Det gäller särskilt när byggherren är en privatperson, vilket är fallet i flertalet ärenden i många kommuner.

Enligt SKR tar ett typiskt småhusärende 25 timmar att handlägga vilket ger en bild av storleksordningen.⁴⁹ Tidsåtgången beror bland annat på byggnadens storlek och komplexitet. Det går inte att uppskatta hur mycket tid som kan härledas till kraven på tomt med mera.

Införandet av nya föreskrifter kan innebära merarbete vid ändring av eventuella interna stöddokument och annat underlag som har tagits fram av byggnadsnämnderna. Det kan också leda till en ökad variation av tillämpningen i landet. Detta trots att föreskrifterna i många fall inte innebär någon ändring i sak.

⁴⁸ Enligt vad Boverket erfar kan motsvarande kurser som hålls av utbildningsföretag kosta 30 000 – 40 000 kr för 6 h utbildning. Digitala utbildningar kostar ca 3 000 – 5 000 kr för en 3 h utbildning.

⁴⁹ SKR, <https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/planeringbyggandebostad/taxor/taxaplanochbygglov/tidsuppskattningarfranandrakommuner/tidsuppskattningarstatistik.66583.html>. Hämtad 2023-02-25. Bedömningen baserar sig på uppgifter från 35 kommuner. Medelvärde var 25 timmar, lägsta värdet var 16 timmar och det högsta värdet 34 timmar.

Efter en övergångsperiod antas nämndernas tjänstepersoner kunna skapa bättre förutsättningar för en effektiv administration med handläggningstider likt dem som gäller i dag. Boverkets sammantagna bedömning är att författningsförslaget kommer få små konsekvenserna, på lång sikt, i fråga om den tid det kommer ta att handlägga ett ärende.

Arbetsmetoder kan behöva förändras

På vilket sätt och hur mycket arbetsmetoden påverkas beror dels på i vilken utsträckning byggherrarna förändrar sitt beställarbeteende, dels på hur byggnadsnämnden idag utför sina arbetsuppgifter i lov- och byggprocessen. Det är främst när en byggherre väljer att avvika från väletablerade projekteringsmetoder och utförande som författningsförslaget kan påverka arbetsmetoden.

Flera remissvar visar på en stor variation i hur byggnadsnämnder arbetar med prövningen i dag. Vissa tillämpar redan idag en metodik vid prövning medan andra ägnar sig åt en mer rutinmässig detaljgranskning av handlingar. I de senare fallen kommer nämnden att behöva förändra sina arbetsmetoder i högre grad.

Interna handläggningsstöd

I många fall har byggnadsnämnden olika interna dokument som stöd vid prövning och bedömning av de förutsättningar som ska vara uppfyllda för att kunna bevilja ett lov. Boverket bedömer att författningsförslaget kan innebära ett merarbete för byggnadsnämnderna att uppdatera dessa dokument. Det kan exempelvis handla om att ändra olika hänvisningar till BBR-föreskrifter till nya författningar, att ta bort hänvisningar till upphävd föreskrifter och bedöma om exempelvis goda exempel som används fortfarande är aktuella. Även om ingen ändring behöver göras i dessa underlag, krävs dock som minimum en översyn av dessa dokument. Utöver att uppdatera befintliga dokument kan det finnas behov av att ta fram nya stöddokument i och med att ny föreskrift innebär en lägre preciseringsgrad av kraven och i några hänseenden ändring i sak.

Skillnaden mellan tomt- och utformningskrav i lovprocessen jämfört med de tekniska egenskapskraven är att tomt- och utformningskrav ska bedömas och prövas av byggnadsnämnden i lovprocessen. När det gäller de tekniska egenskapskraven sker ingen prövning utan byggnadsnämnden ska enbart bedöma om åtgärden kan antas komma att uppfylla de tekniska egenskapskraven. Vid lovprövningen ligger ansvaret på byggnadsnämnden att bedöma om förutsättningarna för lov är uppfyllda och i denna, i många fall komplexa bedömning, används ofta dessa interna stöddokument av olika slag för att skapa en enhetlighet inom kommunen.

Konsekvenser vid prövning av tomtkrav

Konsekvenserna för prövningen av tomtkrav skiljer sig från konsekvenserna för bedömningen av om åtgärden kan antas komma att uppfylla de tekniska egenskapskraven.

Prövningen av om tomtkraven är uppfyllda sker inför beslut om lov eller förhandsbesked. Enligt praxis får ett beslut om lov eller förhandsbesked negativ rättskraft; det vill säga, om den beslutade instansen har gjort fel i prövningen – till exempel genom att godkänna en åtgärd där tomtkraven inte uppfylls – så kan byggnadsnämnden inte kräva rättelse.

Detta gör att konsekvenserna riskerar att bli större för kommunerna i den prövning som avser tomtkraven. Till exempel kan byggnadsnämnderna uppleva en större osäkerhet och tolkningsmån vid prövningen. I denna mening kan införandet av de nya byggreglerna initialt försvåra byggnadsnämndernas arbete samt leda till längre handläggningstider och ökade kostnader. Boverket kommer särskilt beakta och försöka minimera sådana konsekvenser genom sitt vägledningsarbete, men det kan inte uteslutas att en korrekt tillämpning framgår först i praxis genom rättsavgöranden.

Samtidigt vill Boverket understryka att författningsförslaget inte är avsett att innebära någon förändring i kravnivå jämfört med BBR, utom i de fall som Boverket har uppgett det i konsekvensutredning. Det innebär i allt väsentligt att även om en ny bestämmelse saknar preciseringar, som exempelvis kvantitativa värden, eller allmänna råd som funnits till motsvarande bestämmelse i BBR, kan samma utformning som tidigare har accepterats i en prövning mot BBR sannolikt också accepteras enligt det nya författningsförslaget. Vid alternativa utformningar torde det ligga i byggherrens intresse att redogöra för att den föreslagna utformningen uppfyller kraven.

En sådan metodik är förenlig med den innovation som byggreglerna är utformade för att främja och bidrar till byggnadsnämndens beslutsunderlag. Genom att nämnden har rätt att kräva in de handlingar som behövs för prövningen, är det möjligt för nämnden att utröna om handlingarna håller tillräckligt hög kvalitet. Detta borde rimligen medföra att byggnadsnämnden endast i en förhållandevis liten andel av ärenden om lov eller förhandsbesked riskerar uppleva osäkerhet eller göra felaktiga tolkningar av författningsförslagets regler i större utsträckning än vad som sker redan med nu gällande regler.

Likväl ska osäkerheten vid övergången till nya regler inte förringas, i synnerhet inte när det gäller materiella krav i en prövning av ansökan om lov eller förhandsbesked. Boverket bedömer att för de handläggare som arbetar med prövning av lov och förhandsbesked – företräddesvis bygglovshandläggare –

kan det utöver tidsåtgången för kompetensutveckling behöva påräknas mertid för den osäkerhet och de tolkningssituationer som följer av tillämpningen av nya regler. Sådan mertid skulle enligt Boverkets uppskattning kunna motsvara två heldagar per handläggare under det första året efter ikraftträdandet och en heldag per handläggare under det andra året, för att därefter inte längre påverka handläggningstiden. Över tvåårsperioden från ikraftträdandet motsvarar detta tolv timmar per år, vilket med utgångspunkt i en årsarbetstid om 1900 timmar i relativa tal inte framstår som särskilt betungande.

7.4.4 Konsekvenser för handläggning av bostadsanpassningsbidrag

Behovet av bostadsanpassningsbidrag förändras inte av de nya byggreglerna. Det beror på att samhällets kravnivå på tillgänglighet och användbarhet i reglerna inte ändras. En obebyggd tomt som ska bebyggas ska fortsatt ha samma kravnivå på tillgänglighet och användbarhet. Men när kraven i byggreglerna är mindre preciserade och inte rekommenderar några lösningar kan det bli fler situationer när det är svårt att avgöra om åtgärden redan skulle varit utförd till följd av kraven på tillgänglighet och användbarhet i bygglagstiftningen, eftersom bidrag som huvudregel inte ska lämnas då. Att avgöra att en åtgärd inte kommer att strida mot några byggregelkrav kan också bli svårare. Detta kan medföra att handläggningen kräver mer utredningar och blir mer omfattande. Också att sökande får vänta längre på beslut om ifall bidrag kommer att beviljas eller inte för en åtgärd.

7.5 Europeiska unionen

Författningsförslaget stämmer överens med de skyldigheter som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär. Byggregler som preciserar tomtkravet och det tekniska egenskapskravet om säkerhet vid användning av byggnader är nationella. Inför beslut om att författningsförslaget ska träda i kraft behöver det anmälas till Kommerskollegium för vidare anmälan till Europeiska kommissionen.⁵⁰ Denna anmälningsprocedur krävs för tekniska föreskrifter och är till för att bevaka den fria rörligheten av varor på EU:s inre marknad.

7.6 Miljö och klimat

Boverkets nuvarande föreskrifter och de föreslagna föreskrifterna om tomt och säkerhet vid användning vilar på de olycksrisker och grundkrav som anges i PBL och PBF. Miljöpåverkan som följer av till exempel materialåtgång följer därför främst av grundkraven i plan- och bygglagstiftningen.

⁵⁰ 6 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler samt Kommerskollegiums föreskrifter (KFS 2020:1) om tekniska regler, som gäller verkställigheten.

I de fall föreskrifter ställer detaljerade krav eller rekommendationer som bara kan uppfyllas på ett visst sätt, till exempel att en viss produkt måste installeras, kan man härleda miljöpåverkan, från en sådan regel till föreskrifter.

Författningsförslaget innebär att flera sådana regler upphävs.

Författningsförslaget kan dock leda till indirekta miljöeffekter eftersom de nya reglerna förväntas påverka marknadsaktörernas beteende vilket kan ha betydelse för byggnadernas miljöpåverkan. Ett av syftena med förslaget är att ge mer frihet att välja och utforma lösningar, vilket gör att miljö- och klimatpolitiska styrmedel som till exempel koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter får verka friare och därmed mer effektivt. De incitament som prissättning på till exempel koldioxid skapar kan fungera bättre om det inte finns administrativa regler som styr mot vissa lösningar.

Den sammantagna bedömningen är att författningsförslaget orsakar små direkta miljöeffekter och att de indirekta miljöeffekterna beror på svårbedömda beteendeförändringar som förslaget möjliggör.

7.6.1 Cirkulärt byggande

Cirkulärt byggande kan förenklat sägas handla om att återskapa eller bibehålla värden i den byggda miljön genom att ersätta ”ta, använda, deponera” med ”förebygga, återbruka, återvinna”. Det innebär konkret ett antal strategier och principer som kan vidtas för att minska klimatpåverkan från byggande samt minska uttaget av naturresurser och uppkomsten av avfall, till exempel åtgärder för att förlänga eller förändra användningen av en byggnad efter att den tilltänka användningstiden har löpt ut.

Ett annat exempel på åtgärd som bidrar till cirkulärt byggande är när återbrukade byggprodukter används i stället för nya. De egenskapskrav som ställs på återbrukade byggprodukter är samma som för nytillverkade. Kravet enligt PBL är att byggprodukter ska ha lämpliga egenskaper för sin användning. Detta krav kompletteras i författningsförslaget med krav på att egenskaperna ska vara kända och dokumenterade. Att ha kända egenskaper är en förutsättning för att kunna bedöma produktens lämplighet.

Dokumentationskravet finns för att det ska gå att göra en bedömning av egenskaperna vid kontroll. Vad som gäller för återbrukade bärverksdelar finns beskrivet i Boverkets vägledning om återbruk av bärverksdelar.⁵¹

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper medger författningsförslaget mindre omfattande kontroller, då dessa produkters egenskaper redan är kända och dokumenterade. Återbrukade produkter har

⁵¹ Boverket, <https://www.boverket.se/sv/byggande/cirkular-ekonomi/vagledning/barverksdelar/>, hämtad 2024-02-28.

sällan förhandsbedömda egenskaper, i stället kan byggherren själv behöva bedöma och dokumentera deras egenskaper.

Det sker i dag en omfattande spontan utveckling kring implementering av återbruk och intresset i branschen är stort. Ett missförstånd om att byggprodukter måste ha förhandsbedömda egenskaper kan dock vara en faktor som hämmar utvecklingen av ett mer cirkulärt byggande.

För att motverka detta missförstånd görs det i författningsförslaget tydligt att det inte bara är byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper som uppfyller kraven utan att även andra byggprodukter kan göra det. Detta bedöms kunna underlätta omställningen till en cirkulär ekonomi. Se avsnitt 5.2.3 för mer information om byggprodukter. Förhoppningsvis kommer det även att utvecklas rutiner för hur man på ett enklare sätt ska kunna bedöma återbrukade byggprodukters egenskaper.

Att ställa krav på återbruk och cirkularitet i författningen är inte möjligt med nuvarande bemyndigande, då ett sådant krav inte har stöd i PBL. Det finns även flera skäl till att det inte är lämpligt att ställa krav på återbruk i Boverkets byggregler. I första hand bör uppkomsten av rivningsmaterial förebyggas genom att befintliga byggnader och byggnadsdelar ges en längre brukstid genom att de vid ändrad användning anpassas för nya ändamål i stället för att ersättas av nya. Vid uppförande av nya byggnader och anläggningar på tomt kan det också vara svårt att finna byggnadsmaterial lämpat för återbruk. I en sådan situation kunde ett krav på en viss andel återbrukat material bli ett incitament för rivning.

Att vid uppförandet av nya byggnader införa specialregler med sänkta tekniska egenskapskrav vid användandet av återbrukade produkter bedöms inte som skäligt. Kostnaden för att i de situationerna medge undantag från samhällets minimikrav på byggnader bedöms vara större än vinsten av ett ökat återbruk.

Vid ändring av byggnader finns det relativt stora möjligheter att anpassa de krav som gäller för nya byggnader. Minst är utrymmet när det gäller krav som ska förebygga plötslig olycka eller död. I samband med föreskriftsarbetet har reglerna om ändring av byggnad utvärderats utifrån att de inte ska innebära omotiverade hinder mot återbruk av byggnader.

7.7 Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö

Boverket ska som myndighet bedriva ett samlat arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö och ska samtidigt agera förebildligt för att genomföra politikens mål. I uppdraget ligger bland annat att Boverket ska arbeta med

främjande insatser för de som planerar, bygger och förvaltar. Detta innebär att Boverket vid exempelvis förslag till föreskrifter ska bedöma hur den gestaltade miljön påverkas av förslaget.

De grundläggande kraven på tomter och anläggningar på tomter regleras i 8 kap. 9 § PBL och i 8 kap. 4 § PBL och är samhällets miniminivå. Dessa krav är inte ändrade. Författningsförslaget innehåller bestämmelser som är uttryckta som funktionskrav och preciserar dessa krav. Detaljerade regler som anger lösningar eller förutsätter vissa lösningar har undvikits. Bestämmelserna reglerar inte vad som är en sammantaget god gestaltning, men genom att de föreslagna reglerna ger större möjligheter för att välja olika lösningar, så kan de också medge olika gestaltningar.

Sammantaget bedöms författningsförslaget inte ha negativ påverkan när det gäller möjligheter att omsorgsfullt gestalta livsmiljöer.

Kravnivån i föreskriftsförslaget när det gäller tillvaratagande av kulturvärden och övriga förutsättningar bedöms vara oförändrad jämfört med BBR och inte heller konvenser av omformuleringar från detaljerade föreskrifter till funktionsföreskrifter medför inte att författningsförslaget innebär några negativa konsekvenser.

7.8 Social hållbarhet

Författningsförslaget kan påverka hushåll och enskilda i egenskap av byggherrar, fastighetsägare, boende och användare av byggnader, tomter och anläggningar samt kommunmedborgare.

7.8.1 Hushåll och enskilda

Kostnadsmässiga och hälsomässiga konsekvenser för boende och användare är mycket begränsade eftersom förslaget som helhet inte medför någon förändring av kravnivån och därmed inte någon förändring av vilka krav som gäller.

Om förslaget får avsedd effekt, det vill säga mer innovation, bättre konkurrens och högre kostnadseffektivitet så kan det leda till tomter och anläggningar med högre kvalitet till samma eller lägre kostnad.

Privatpersoner som tillämpar byggregler omfattas av samma ansvar som alla byggherrar. Privatpersoner har sällan kompetens på professionell nivå och på grund av färre preciseringar, kommer de troligen oftare än med BBR, behöva anlita professionella personer när till exempel en åtgärd ska projekteras på ett fackmässigt sätt.

En effektivare tillämpning av byggreglerna, som nämns i avsnitt 7.4.1, i kommunerna kan innebära vinster för enskilda som kommunmedborgare.

Regelefterlevnaden och acceptansen för samhällets krav på byggnader ökar även för hushåll och enskilda i egenskap av byggherrar genom förslaget.

7.8.2 Barn och unga

Barn är speciellt utsatta för olycksrisker i byggnader och i dess närmiljö då de är särskilt sårbara på grund av sin ofärdiga motorik, högre känslighet och begränsade uppfattningsförmåga. Mer än hälften av alla barnolycksfall inträffar i hemmet eller dess närhet.⁵² I författningsförslaget fjärde och femte kapitlen finns det särskilda skrivningar vars syfte är att minska risken för barnolycksfall på olika sätt. I en av föreskrifterna, om dammar, fasta brunnar och fasta behållare har Boverket valt att lyfta skrivningen om utformning av skydd avseende barnolycksfall från allmänt råd till föreskriftsnivå. Detta eftersom drunkning är en av de vanligaste dödsorsakerna för mindre barn.⁵³ Boverkets bedömning är att förslaget medför positiva konsekvenser för barn jämfört med BBR. Anledningen är att kravnivån till viss del skärps när det gäller utformningen av skyddsanordningar för att förhindra att barn skadas i olyckor. De funktionskrav som har betydelse för barn på en tomt är i grunden desamma som i BBR.

7.8.3 Äldre

Äldre personer är generellt överrepresenterade i olycks- och skadestatistiken, utom vad beträffar drunkning och drunkningstillbud. Äldres fallolyckor leder till fler dödsfall, större antal inläggningar på sjukhus och fler besök på akutmottagningarna än någon annan typ av olyckor. Infart, parkering och promenadväg utgör tillsammans med garage de platser på tomten där flest fallskador inträffar.⁵⁴ Fallskador utomhus svarar för knappt 30% av fallskador i eller i närhet till bostaden. Förekomsten av garage – en byggnad – i samma datapunkt skapar en viss osäkerhet i underlaget.

Författningsförslaget innehåller krav på gångvägar för att motverka fall. Bland annat finns regler om balansstöd i form av ledstänger ska finnas om det behövs. Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser för äldre jämfört med BBR, även om de i allmänna råd förekommande detaljer om utformning av trappa inte införs. Kravnivån är i allt väsentligt oförändrad och funktionskraven i grunden desamma som i BBR.

Det faktum att kravet på ledstång lyfts från allmänt råd till föreskrift kan ses som en förbättring för äldre, men då det allmänna rådet i princip tillämpats som föreskrift förväntas ingen reell skillnad.

⁵² Boverket (2011): Bygg barnsäkert – i byggnader, på tomter och i utemiljön, s. 16.

⁵³ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010): Varför drunknar barn? s.8.

⁵⁴ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2014): Skador bland äldre, s. 69 och 80.

7.8.4 Jämställdhet

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv jämfört med gällande regler. Funktionskraven på de byggnader som byggs eller ändras är i allt väsentligt oförändrade. Dock kön har betydelse för utsattheten för olyckor. De flesta olyckstyper drabbar i högre grad män. Redan i ettårsåldern syns tydliga skillnader i antalet skador mellan pojkar och flickor.⁵⁵ För personer som är 65 år eller äldre är det dock betydligt fler kvinnor än män som skadas i fallolyckor. Men de förändringar som ändå föreslås är små och bedöms inte medföra konsekvenser som får olika effekter för kvinnor och män.

7.8.5 Personer med nedsatt funktionsförmåga

I författningsförslaget finns regler om tillgänglighet och användbarhet på tomter i kapitel 2. Regler om att begränsa risken för olycksfall på tomter finns i kapitel 4. Författningsförslaget, liksom avsnitt 8 BBR, innehåller vissa föreskrifter som har grund i både säkerhets- och tillgänglighetskravet i PBL och PBF. Ett exempel är ledstång vid trappor och lutande gångvägar (ramper). Det tidigare allmänna rådet har i förslaget införts som föreskrift. Det kan medföra att ledstänger uppförs i fler fall, vilket innebär en ökad säkerhet vid förflyttning. Det har särskilt betydelse för personer med nedsatt rörelseförmåga. I de fall fler ledstänger kommer uppföras leder det också till en ökad produktionskostnad. Den sammanlagda effekten bedömer dock Boverket blir negligerbara då skillnaden jämfört med innan endast torde bli marginell i praktiken.

I övrigt är kravnivån i allt väsentligt oförändrad och funktionskraven i grunden desamma som i BBR. Boverkets bedömning är att förslaget till föreskrifter om säkerhet vid användning inte medför några särskilda konsekvenser för personer med nedsatt funktionsförmåga.

7.8.6 Folkhälsa

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte påverkar folkhälsan främst för att den grundläggande kravnivån är oförändrad.

7.8.7 Integration och boendesegregation

Boverket har inte identifierat några direkta konsekvenser avseende integration och boendesegregation eftersom kravnivån i princip är oförändrad.

⁵⁵ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2019): Stärkt arbete mot hem- och fritidsolyckor, s. 9 och 37.

8 Säkerställande av att förslaget inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än nödvändigt

8.1 Bakgrund

Åtgärder och beslut som vidtas av det offentliga bör vara samhällsekonomiskt motiverade, proportionerliga och kostnadseffektiva.⁵⁶ Det innebär att Boverkets förslag om nya byggregler bör vara utformade så att de inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar för berörda aktörer än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med åtgärden i fråga.

8.2 Bedömning av förslagets påverkan

Boverket har säkerställt att förslaget inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte främst genom att utreda alternativa lösningar. För varje föreskrift och allmänt råd har Boverket analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa regler i BBR inte finns i författningsförslaget och att delar ur BBR:s allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva.

Konsekvenserna av förslaget har beskrivits i avsnitt 7. Med beaktande av de konsekvenser som framkommer där anser Boverket att förslaget inte medför mer långtgående kostnader och begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå dess syfte.

⁵⁶ Ds 2022:22 Bättre konsekvensutredningar, s. 93.

9 Utvärdering

De nya byggreglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Under en övergångstid på ett år, fram till 1 juli 2026 kommer det vara möjligt att välja att tillämpa de gamla byggreglerna. För att säkerställa att tillämpningen av de nya byggreglerna sker på ett korrekt sätt är det viktigt att följa upp och utvärdera reglerna.⁵⁷

Boverket bedömer att en utvärdering av de nya byggreglerna kan ske fortlöpande från ikraftträdandet, framför allt kopplat till byggnadsnämndens hantering. Tillämpningen av de nya byggreglerna bör öka i takt med att övergångstidens slut närmar sig. Det bör då vara möjligt att påbörja en utvärdering av tillämpningen av de nya byggreglerna. Det behöver dock gå ytterligare en tid innan det till fullo är möjligt att se effekterna och utvärdera de nya byggreglerna. Ett normalprojekt där det är möjligt att följa hela processen av tillämpningen av byggreglerna tar runt 1,5–3 år att projektera och utföra. Boverket bedömer därför att en första samlad utvärdering kan genomföras först omkring år 2028–2029.

⁵⁷ 7 § p. 5 förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

10 Författningskommentarer

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av varje paragraf i den nya författningen med angivande av motiv.

Förslag till Boverkets föreskrifter om krav på tomter m.m.

Boverket föreskriver⁵⁸ med stöd av 10 kap. 3 § 4, 9 § och 24 § 1 plan- och byggförordningen (2011:338) följande.

1 kap. Övergripande bestämmelser

Författningens innehåll

1 §

Denna författning innehåller föreskrifter till

1. 8 kap. 9 § första stycket 3, 5 och 6 plan- och bygglagen (2010:900) om krav på obebyggda tomter som ska bebyggas, och

2. 3 kap. 10 § plan- och byggförordningen (2011:338) om tekniska egenskapskrav avseende säkerhet vid användning.

Författningen innehåller också föreskrifter till 10 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900) om kontroll.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:1 och avsnitt 3, 5 och 8 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att författningen reglerar vissa av kraven på obebyggda tomter som ska bebyggas i 8 kap. 9 § PBL samt kraven på säkerhet vid användning i 3 kap. 10 § PBF och kontroll i 10 kap. 5 § PBL när det gäller uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på tomter.

Närmare överväganden finns i 5.2.1.

Kopplingen till kraven på lag- och förordningsnivå klargörs.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 §

Föreskrifterna i 4–7 §§ och 2–4 kap. gäller för en obebyggd tomt som ska bebyggas.

Föreskrifterna i 3–14 §§ och 5 kap. gäller för uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader på en tomt.

⁵⁸ Anmälan har gjorts enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:2 BBR.

Syftet är att tillämpningsområdena för de olika delarna i författningen ska tydliggöras.

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 §

Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i 6–14 §§ och 5 kap. i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. anläggningen ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

Om mindre avvikelse enligt första stycket tillämpas ska skälen för detta dokumenteras i samband med den projektering som regleras i 8 §.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:21 BBR.

Om kraven i bestämmelserna i 1 kap. 6–14 §§ och 5 kap. blir orimliga i det enskilda fallet är det möjligt avvika från dem under vissa förutsättningar. Lösningar som uppfyller syftet med kraven i bestämmelserna kan då användas, trots att de formellt strider mot bestämmelsernas ordalydelse.

Delar av allmänna råd från BBR är i författningen införda som föreskrifter. Därför kan det finnas större behov än med gällande regler att tillämpa mindre avvikelser från föreskrifterna, i de fall då byggnadens tänkta funktion eller användning gör uppfyllandet av kravet enligt den exakta ordalydelsen oskäligt.

Syftet är även att tydliggöra byggherrens och byggnadsnämndens roller som följer av PBL. Ansvaret för om en mindre avvikelse får göras faller på byggherren. Om byggherren tillämpar regeln om mindre avvikelse felaktigt kan byggnadsnämnden och ingripa genom tillsyn.-

Hanteringen av mindre avvikelse skiljer sig inte från hur reglerna i författningen i övrigt hanteras.

Byggherrens ansvar för sin anläggning tydliggörs när texten om att byggnadsnämnden ska lämna ett medgivande tas bort.

Om bestämmelsen om mindre avvikelse tillämpas ska skälen för det dokumenteras i samband med projekteringen av anläggningen. Det ställs inga formkrav på hur dokumentationen ska gå till, det kan till exempel ske genom en tydlig notering på en relevant handling.

Närmare överväganden finns i 5.2.2.

Definitioner

4 §

Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:6 BBR.

Termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse.

Bestämmelsen säkerställer att termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse.

Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har tagits bort. En anledning till det är att publikationen inte längre hålls uppdaterad. Det innebär att om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas. Men det är även möjligt att använda TNC även fortsättningsvis.

En annan anledning till hänvisning till TNC har tagits bort är att det av betydelse att definitioner som är nödvändiga i föreskrifterna hanteras direkt i sitt sammanhang. De anges i 5 §.

5 §

I denna författning avses med

angreppspunkt: byggnaders entréer eller andra ingångar som är avsedda att användas av räddningstjänsten.

angöringsplats: en plats för kortare tillfällig uppställning av bil eller annat fordon för på- och avstigning eller i- och urlastning.

avfallsanordning: fast anordning för hantering av avfall

tillgänglig och användbar: tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Motsvarande bestämmelser med definitioner finns i avsnitt 3:411 (avfallsanordning) och avsnitt 3:112 (tillgänglig och användbar) BBR. Definitionerna överensstämmer med BBR.

Exempel på ”avfallsanordning” är sopsugar och maskinellt lyftbara storbehållare, nedgrävda eller ytplacerade.

Med ”tillgänglig och användbar” avses tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Exempel på nedsatt rörelseförmåga är nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan behöva använda till exempel rullstol, rollator eller käpp. Exempel på nedsatt orienteringsförmåga är nedsatt syn, hörsel eller kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada).

Nedanstående definitioner är nya:

Med ”angreppspunkt” avses den punkt som räddningstjänsten tar sig in i en byggnad vid en räddningsinsats. Angreppspunkten är också den del av byggnaden där brandförsvarstablå, styrningar och annan information för räddningstjänsten i förekommande fall normalt är placerade. I vissa byggnader kan det krävas fler än en angreppspunkt för att uppfylla bestämmelserna i 3 kap. Definitionen behövs för att kunna bedöma om bestämmelsen i 3 kap. 1 § innehållande mått om minimiavstånd om 50 meter mellan uppställningsplats och de entréer som är avsedda att användas av räddningstjänsten är uppfyllt.

Med ”angöringsplats” avses ett utrymme på mark för fordon för på- och avstigning för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. En angöringsplats ska ligga inom 25 meters avstånd från tillgänglig och användbar entré och vara ett utrymme avsett för kort uppställning.

De termer som inte är vedertagna och som används i föreskrifterna behöver vara definierade i författningen, så att föreskrifterna tillämpas på rätt sätt och får avsedd effekt.

Författningens definitioner samlas på ett ställe.

Närmare överväganden finns i 5.3.1, 5.3.5, 5.4.1 och 5.6.2.

6 §

Med byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper avses i denna författning produkter som tillverkats för att permanent ingå i byggnadsverk och som antingen

1. är CE-märkta,
2. är typgodkända eller tillverkningskontrollerade enligt bestämmelserna i 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900),
3. har certifierats av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93, eller
4. har tillverkats i en fabrik vars tillverkning och produktionskontroll och utfallet därav för byggprodukten fortlöpande övervakas, bedöms och godkänns av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt förordningen (EG) nr 765/2008.

Såsom bedömning i enlighet med alternativ 3 eller 4 godtas även en bedömning utfärdad av ett organ inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet om organet på annat sätt än genom ackreditering för uppgiften enligt förordningen (EG) nr 765/2008, erbjuder motsvarande garantier i fråga om teknisk och yrkesmässig kompetens samt garantier om oberoende.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:4 BBR.

Som ett förtydligande har begreppet ”byggprodukter med bedömda egenskaper” som används i BBR har ersatts med ”byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper”. Byggprodukter med koppling till tomt kan

exempelvis handla om fristående ramper och trappor och olika typer av markbeläggning. När det gäller anläggningar på tomt, kan det exempelvis röra sig om bassänger, lekredskap och avfallsanordningar.

Bestämmelsen tydliggör vad som gäller för byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper.

Närmare överväganden finns i 5.2.3.

Byggprodukter och material

7 §

Byggprodukter och material ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som har betydelse för byggnadsverkets förmåga att uppfylla kraven i denna författning.

Byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska anses ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som de är förhandsbedömda.

Egenskaper hos andra byggprodukter än byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska provas eller bedömas genom annan vedertagen metod. Inom Europeiska unionen vedertagen metod ska användas där sådan finns.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 1:4 och 2:1 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper, exempelvis CE-märkta och typgodkända byggprodukter med tillhörande dokumentation, uppfyller kravet på kända och dokumenterade egenskaper. Vad som gäller när byggprodukter inte har förhandsbedömda egenskaper tydliggörs också.

Bestämmelsen behandlar inte byggprodukters eller materials lämplighet för den avsedda användningen. Det regleras i 8 kap. 19 § PBL.

Närmare överväganden finns i 5.2.3.

Projektering och utförande

8 §

Sådana anläggningar som avses i 5 kap. ska projekteras

1. på ett fackmässigt sätt,
2. så att arbetet kan utföras på ett sådant sätt att kraven i denna författning uppfylls, och
3. så att förutsatt underhåll kan ske.

Projekteringen ska dokumenteras.

Första och andra styckena gäller inte om det är obehövligt.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:31 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att byggherren även ska projektera på ett fackmässigt sätt så att den färdiga anläggningen kan uppfylla kraven i författningen och att projekteringen av anläggningen ska dokumenteras.

Närmare överväganden finns i 5.2.4, 5.2.5 och 7.2.

9 §

Sådana anläggningar som avses i 5 kap. ska utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt gällande handlingar.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:31 BBR.

Byggherrens ansvar för att en annan anläggning än en byggnad utförs på ett fackmässigt sätt och enligt gällande handlingar tydliggörs.

Närmare överväganden finns i 5.2.4 och 5.2.5.

Kontroll

10 §

Kontroll av att kraven i 5 kap. uppfylls ska göras

1. under projektering och utförande enligt 11–13 §§,
2. i den färdiga anläggningen enligt 14 §, eller
3. med en kombination av punkt 1 och 2.

Kontroll ska utföras fackmässigt.

Resultatet av kontrollen ska dokumenteras.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelsen tydliggör byggherrens ansvar att kontrollera att kraven i författningen uppfylls. Kontrollerna av anläggningarna kan genomföras i olika skeden och det går även att kombinera kontrollerna. Byggherren ska göra en bedömning av vad som är lämpligt för respektive krav för att avgöra hur kontrollerna ska göras.

Närmare överväganden finns i 5.2.4 och 5.2.5.

11 §

Vid kontroll under projektering ska det kontrolleras att dimensionerande förutsättningar, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelsen tydliggör vad som ska tas med i kontroll av projekteringen av anläggningen. Syftet med kontrollen är att minska risken för fel i projekteringen.

Närmare överväganden finns i 5.2.6.

12 §

Vid kontroll under utförande ska det kontrolleras att arbetet utförs enligt gällande handlingar.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelsen tydliggör mot vad kontrollen under utförandet ska ske. Syftet med kontrollen är att säkerställa att anläggningen utförs så som projekterats och dokumenterats i gällande handlingar.

Närmare överväganden finns i 5.2.6.

13 §

Byggprodukter och material ska kontrolleras när de tas emot på byggarbetsplatsen. Kontroll ska göras av att byggprodukter och material har förutsatta egenskaper.

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper kan kontrollen inskränkas till identifiering, kontroll av märkning och granskning av dokumentationen av de förhandsbedömda egenskaperna.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att byggprodukter och material vars egenskaper är väsentliga för att uppfylla kraven i denna författning ska kontrolleras vid mottagandet på byggarbetsplatsen. För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper är det tillräckligt att en förenklad kontroll görs, eftersom dessa byggprodukters egenskaper redan är provade och dokumenterade på ett accepterat sätt. Men för byggprodukter som inte har förhandsbedömda egenskaper kan exempelvis provning bli aktuellt.

I de fall befintliga produkter eller material (som inte levereras till arbetsplatsen) används så är denna bestämmelse inte tillämplig. Att de ska ha kända och dokumenterade egenskaper regleras av 7 §.

Närmare överväganden finns i 5.2.6.

14 §

Vid kontroll av den färdiga anläggningen ska kontroll göras genom provning, mätning eller besiktning.

Bestämmelsen är ny. Motsvarande bestämmelse för byggnad finns som allmänt råd i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelsen tydliggör hur kontroller i den färdiga anläggningen ska göras. Om provning och mätning görs ska tillförlitliga metoder användas och metodernas osäkerheter ska beaktas.

Byggherren ska göra en bedömning av vad som är lämpligt för respektive krav för att avgöra hur kontrollerna ska göras.

Närmare överväganden finns i 5.2.6.

2 kap. Tillgänglighet och användbarhet

1 §

När det i detta kapitel ställs krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelseförmåga är följande mått dimensionerande:

1. planmåttet för en rullstol 0,70 x 1,30 meter,
2. vändmåttet av en cirkel med diametern 1,50 meter, och
3. öppningsmåttet för fri passage minst 0,90 meter.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:113 och 3:122 BBR.

Bestämmelsen tydliggör vilka minimimått som behövs för att tillgänglighets- och användbarhetskravet för personer med nedsatt rörelseförmåga ska kunna uppfyllas. Måtten ska användas vid tillämpningen av bestämmelserna i 2 kap. De dimensionerande måtten utgår ifrån användning av en mindre utomhusrullstol, det vill säga en eldriven rullstol för begränsad utomhusanvändning.

En rullstols planmått, enligt punkt 1, utgörs av den area som rullstolen upptar.

Vändmåttet, enligt punkt 2, anges som en cirkel med diameter 1,50 meter och utgör den area som dimensioneringsmässigt behövs för att kunna vända 360°. Det är samma mått som anges i avsnitt 3:113 BBR

Passagemåttet, enligt punkt 3, gäller för en kort, rak passage, till exempel genom öppningar i staket eller häckar. Det är samma mått som anges i allmänt råd till avsnitt 3:122 BBR.

Som stöd i den konkreta utformningen behöver vedertagna och relevanta standarder och handböcker användas.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3.

2 §

En tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska ha gångvägar mellan tillgängliga och användbara entréer till byggnader på tomten och andra tillgängliga och användbara målpunkter på eller i direkt anslutning till tomten.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:122 första stycket BBR.

Syftet med paragrafen är att en tomt som ska vara tillgänglig och användbar ska ha gångvägar och hur sträckningen av dessa gångvägar ska vara. Bestämmelsen innehåller ett funktionskrav som innefattar att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna ta sig fram på tomten, och det ska kunna ske självständigt. Kravet motsvarar delar av det allmänna rådet om utformning av gångvägar, exempelvis breddmått, som finns till avsnitt 3:122 BBR.

Bestämmelsen omfattar vissa gångvägar och är minimikrav. Med målpunkter avses exempelvis entréer, inklusive entréer till bostadskomplement samt parkeringsplatser, angöringsplatser för bilar, friytor, och eventuella allmänna gångvägar i direkt anslutning till tomten.

Andra gångvägar än de som omfattas av bestämmelsen får utformas utan krav på tillgänglighet och användbarhet, exempelvis om tomtens topografi är sådan att den maximala lutningen enligt 3 § inte kan hållas.

Enligt Boverkets föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader gäller för en- och tvåbostadshus att det räcker att det går att ordna en ramp till huvudentrén i efterhand. Det innebär dock inte att entrén är undantagen från kravet på tillgänglighet och användbarhet. Det medger bara att själva utförandet av en ramp kan skjutas upp till senare när behovet uppstår.

Lämpliga mått för att en gångväg ska vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga, till exempel dem som använder rullstol, följer av dimensioneringen enligt 1§.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.4.

3 §

Gångvägar som avses i 2 § ska

1. utformas med hänsyn till den avsedda användningen,
2. vara jämna och fasta,
3. luta högst 1:12, och
4. vara lätta att upptäcka och följa.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:122 andra och tredje stycket, 3:1221, 3:1222, 3:1223 och 3:1224 BBR.

Bestämmelsen anger hur gångvägar enligt 2 § ska utformas för att de ska uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet.

Punkt 1 anger att man i utformningen av gångvägar ska ta hänsyn till den avsedda användningen. Det innebär att utformningen bestäms av exempelvis vilken typ av byggnad tomten hör till. Gångvägen ska disponeras och dimensioneras med hänsyn till exempelvis användningens omfattning. Omfattning avser både hur många personer som rör sig på gångvägen och med vilken frekvens. De dimensionerande måtten enligt 1 § gäller för utformningen av gångvägen.

Kravet motsvarar delar av de allmänna råd som finns i BBR.

Punkt 2 har sin motsvarighet i avsnitt 3:1221 BBR, med den skillnaden att kravet på att en gångväg ska vara halkfri bedömts vara huvudsakligen ett säkerhetskrav och därför tas upp i författningens 4 kap. Kravet i punkt 2 innebär exempelvis att gångtytor ska vara sådana att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan använda gångvägen självständigt. Tvärlutningen behöver beaktas; större lutning än vad som är nödvändig för vattenavrinning kan göra att gångytan inte kan användas självständigt. Om det finns kanter som ska passeras i gångriktningen behöver de vara avfasade för att personer som använder rullstol eller rollator ska kunna passera.

Punkt 3 anger den maximala lutning som en gångväg får ha för att vara tillgänglig och användbar. Den motsvarar kravet i avsnitt 3:122 andra stycket och 3:1222 BBR. Det är avgörande att lutningen inte är brantare för att det ska gå att förflytta sig självständigt på ett användbart och även säkert sätt. Därför har en preciserad tillåten maxlutning angetts som krav. Det gäller oberoende av om gångvägen är en del av markytan eller om lutningen är utförd som en ramp. Därför anges en maximal lutning som gäller generellt för gångvägar. Även längden på den lutande gångvägen behöver beaktas. Den kan även behöva ha vilplan, som regleras i 4 §. För gångvägar mellan entréer och angörings- och parkeringsplatser gäller kravet på balansstöd enligt i 4 kap. 2 §.

Punkt 4 motsvarar avsnitt 3:122 tredje stycket, 3:1223 och 3:1224 BBR. Kravet är ett funktionskrav som innebär att tomten behöver vara disponerad på ett tydligt sätt, så att personer med exempelvis nedsatt syn kan hitta fram. Gångvägar behöver utformas så att tillräcklig kontrast (taktil och visuell) kan uppnås mellan olika ytor på tomten. Taktil kontrast kan uppnås exempelvis genom skillnaden mellan plattor och gräs. Visuell kontrast kan uppnås exempelvis genom ljushetskontrast mellan ytorna. Ledstråk kan utgöras av sammanhängande stråk längs markytor som har visuell och taktil kontrast i förhållande till varandra, men även exempelvis särskilda ledstråksplattor kan användas.

Punkt 4 innebär även att det beroende på tomtens användning kan behövas belysning för att man ska kunna orientera sig på tomter, alltså kunna upptäcka och följa gångvägar.

I BBR gäller kravet i avsnitt 3:1223 även för trappor. Detta har bedömts huvudsakligen vara ett säkerhetskrav och tas därför upp i författningens 4 kap.

Bestämmelsen i avsnitt 3:1225 BBR som preciserar hur orienterande skyltar ska utformas har ingen motsvarighet i förslaget.

Mer detaljerade uppgifter om utformningen i övrigt finns inte i bestämmelsen, utan kan hämtas i vedertagna och relevanta standarder eller handböcker.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.4.

4 §

När gångvägar som avses i 3 § har vilplan för att vara tillgängliga och användbara ska vilplanets längd minst medge plats för en rullstol som manövreras av en hjälpare.

Motsvarande bestämmelse finns i allmänt råd till avsnitt 3:1222 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att ett vilplan kan vara nödvändigt för att en gångväg ska vara tillgänglig och användbar. Ett krav ställs också på längden på vilplanet. Utformningen i övrigt ska uppfylla kraven enligt 3 § eftersom vilplanet utgör en del av gångvägen.

Vilplanets längd ska minst medge plats för en rullstol som manövreras av hjälpare, och det kan både vara en elektrisk rullstol och en manuell rullstol där en person hjälper till bakom. Hur stort vilplanet behöver vara beror även på hur det utformas och disponeras. Det innebär att storleksbehovet påverkas av om man exempelvis behöver ändra förflytningsriktning på vilplanet. Det behöver då finnas plats för att kunna svänga eller vända med en rullstol. De dimensionerande måtten enligt 1 § ska användas i utformningen.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.4.

5 §

På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det finnas minst en angöringsplats för fordon inom 25 meters gångavstånd från en tillgänglig och användbar entré.

Angöringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att använda angöringsplatsen.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:122 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att en tillgänglig och användbar angöringsplats ska finnas inom 25 meter för att en byggnad ska kunna nås på ett tillgängligt och

användbart sätt. För det maximala gångavståndet, 25 meter, är det den faktiska gångvägen som ska mätas. Samma mått finns i avsnitt 3:122 BBR.

Formuleringen med ”i nära anslutning” ger en viss flexibilitet så att det inte behöver tolkas som att angöringsplatsen alltid behöver ligga på eller direkt gränsande till en tomt.

Funktionskravet enligt bestämmelsens andra stycke innebär att utformningen av angöringsplatsen behöver vara sådan att den är tillgänglig och användbar. Det handlar exempelvis om angöringsplatsens mått och marklutning. Om det förekommer kanter behöver de vara avfasade.

Enligt Boverkets föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader gäller för en- och tvåbostadshus att det räcker att det går att ordna en ramp till huvudentrén i efterhand. Det innebär dock inte att entrén är undantagen från kravet på tillgänglighet och användbarhet. Det medger bara att själva utförandet av en ramp kan skjutas upp till senare när behovet uppstår.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.5.

6 §

På eller i nära anslutning till en tomt som ska vara tillgänglig och användbar, ska det kunna ordnas minst en tillgänglig och användbar parkeringsplats för fordon.

Parkeringsplatsen ska utformas och placeras så att det är möjligt för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga att självständigt använda parkeringsplatsen.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:122 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att där det finns parkeringsplatser så ska minst en vara tillgänglig och användbar. Krav på **att** det ska finnas parkeringsplatser regleras i PBL, men **var** och **hur många** det ska vara regleras inte i PBL eller i dessa föreskrifter, utan bestäms exempelvis i kommunala riktlinjer eller andra styrdokument. Formuleringen med ”i nära anslutning” ger en viss flexibilitet så att det inte behöver tolkas som att parkeringsplatsen alltid behöver ligga på eller direkt gränsande till en tomt.

Parkeringsplatsens utformning anges inte mer detaljerat, utan regleras av funktionskravet på att den kan användas självständigt av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det innebär att exempelvis parkeringsplatsens mått och marklutning behöver beaktas och bedömas. Hur en tillgänglig och användbar parkeringsplats kan utformas framgår av exempelvis relevanta och vedertagna standarder eller handböcker.

För parkeringsplatser för rörelsehindrade där särskilt tillstånd krävs för att parkera gäller krav på skyltningen enligt Transportstyrelsens regler.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.5.

3 kap. Framkomlighet för räddningsfordon

1 §

Avståndet från uppställningsplats för räddningsfordon till en byggnads angreppspunkter ska vara längst 50 meter.

Om särskilda skäl föreligger får ett längre avstånd än 50 meter tillämpas. Med särskilda skäl avses skäl som beror på behovet av räddningsinsats utifrån byggnadens ändamål eller svårigheter att komma fram till byggnaden på tomten med räddningsfordon utifrån de geografiska förutsättningarna.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 5:721 BBR.

Bestämmelsen preciserar krav på framkomlighet för räddningsfordon i 8 kap. 9 § första stycket 3 PBL och tillämpas av byggnadsnämnden i prövning och beslut om bygglov.

Bestämmelsens syfte är att precisera minimiavstånd mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och möjligheterna att göra avsteg från avståndskravet utifrån behovet av räddningsinsats och geografiska förutsättningar.

Genom den nya bestämmelsen blir det tidigare allmänna rådet om att avstånd mellan en uppställningsplats för räddningsfordon och de angreppspunkter som ska nås från uppställningsplatsen en föreskrift. Det innebär att avståndet inte får överstiga 50 meter. Det är viktigt att tänka på att avståndet 50 meter enbart rör möjligheten att komma i tillräcklig närhet till byggnadens entréer och andra angreppspunkter med räddningsfordon i allmänhet. Uppställningsplatser och tillhörande räddningsvägar för utrymning med stegutrustning är däremot ett tekniskt egenskapskrav.

Med en byggnads angreppspunkt avses enligt definitionen i 1 kap. 5 § i förslaget till föreskrifter ”byggnaders entréer eller andra ingångar som är avsedda att användas av räddningstjänsten”. Det innebär att en byggnad kan ha flera angreppspunkter som var och en behöver finnas inom 50 meter från en möjlig uppställningsplats. Ett typexempel på det är ett flerbostadshus med olika trappuppgångar som var och en är huvudsaklig insatsväg för räddningstjänsten i respektive del av byggnaden.

Med uppställningsplats avses inte nödvändigtvis en särskilt avsedd markerad och skyltad uppställningsplats. Det räcker att det finns en möjlig plats att stanna och parkera en släckbil eller annat räddningsfordon på väg eller gata utanför tomtgränsen eller inne på tomten. Att brandbilar kan ställas upp inom

50 meter från aktuella angreppspunkter är i normalfallet också tillräckligt för att tillgodose kravet på framkomlighet för ambulanstransporter och andra utryckningsfordon, då dessa inte har samma behov av bärighet och storlek på framkomliga vägar.

Om byggnader är utformade för att kunna utrymmas med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning krävs en särskild analys av framkomligheten till respektive uppställningsplats för stegbil eller bärbar stege (utskjutsstege). Detta regleras i den föreslagna föreskriften om säkerhet i händelse av brand och är bestämmelser som inte tillämpas vid bygglovsprövningen, utan som byggnadsnämnden inför startbesked bedömer om de kan antas komma att uppfyllas.

I bestämmelsen ges en möjlighet att göra undantag från minimikravet på avstånd mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och olika angreppspunkter om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till geografiska förutsättningar. Med sådana särskilda skäl avses exempelvis fjäll-, skärgårdsmiljö, eller annan svårtillgänglig terräng som medför att en närhet på 50 meter eller närmare inte kan uppnås. Svårtillgänglig eller svårframkomlig terräng som begränsar framkomligheten för utryckningsfordon, men som beror på att tomten eller anslutande omgivningar planerats och utformats med hindrande växtlighet eller andra fysiska hinder, kan däremot normalt inte betraktas som sådana geografiska förutsättningar som utgör särskilda skäl för avsteg från kravet på närhet till angreppspunkter.

I bestämmelsen ges även en möjlighet att göra avsteg från minimikravet på avstånd mellan uppställningsplatser för räddningsfordon och olika angreppspunkter om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till behovet av räddningsinsats utifrån byggnadens ändamål. Med sådana särskilda skäl avses exempelvis sido- eller komplementbyggnader i form av mindre förråd, friggebod, sjöbod eller liknande. I de fallen kan ett längre avstånd för exempelvis framdragning av slang och släckningsutrustning accepteras så länge huvudbyggnad är tillgänglig inom 50 meter från uppställningsplats.

I enstaka fall kan det även vara huvudbyggnadens verksamhet eller syfte som är ett sådant ändamål som utgör särskilda skäl för undantag på kravet på närhet till angreppspunkter. Det kan exempelvis handla om platsspecifik turist- eller museiverksamhet, exempelvis naturum och liknande byggnader med sådant specifikt användningsområde.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

2 §

En räddningsväg ska anordnas om ett avstånd på längst 50 meter enligt 1 § första stycket inte är möjligt att uppnå genom uppställningsplats för räddningsfordon inom gatunätet eller motsvarande.

Om ett längre avstånd än 50 meter tillämpas enligt 1 § andra stycket, ska vid behov en räddningsväg anordnas om avståndet inte är möjligt att uppnå genom uppställningsplats för räddningsfordon inom gatunätet eller motsvarande.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 5:721 BBR.

Föreskriften preciserar krav på framkomlighet för räddningsfordon i 8 kap. 9 § första stycket 3 PBL och tillämpas av byggnadsnämnden i prövning och beslut om bygglov.

Bestämmelsen anger att en särskild räddningsväg ska finnas om avståndet från tomtgräns till de angreppspunkter som anges i den föreslagna 3 kap. 1 § är för stort för att kunna möjliggöra erforderliga räddningsinsatser.

Med tillgänglighet inom gatunätet eller motsvarande avses förutom allmänna gator och vägar även torg, parkeringsplatser eller likande som är allmänt tillgängliga för framförande av räddningsfordon.

Kravet på att anordna en räddningsväg på tomten gäller enligt såväl första som andra stycket i 1 §. Om undantag från avståndet på 50 meter föreligger enligt andra stycket behöver dock behovet av räddningsväg och möjligheterna att till skapa en sådan avgöras i det enskilda fallet.

Om skälet till att 50 meter inte har kunnat uppnås är att bebyggelse sker på exempelvis en mindre skärgårdsö som endast är tillgänglig med båt är det sannolikt inte heller rimligt att ha en särskild räddningsväg på tomten. Om det däremot rör sig om ett fritidshus på en bergknalle kan det vara rimligt att en räddningsväg skapas på en del av tomten för att komma i tillräcklig närhet av byggnaden även om det innebär att avståndet utifrån de geografiska förutsättningarna ändå blir över 50 m.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

3 §

Räddningsväg enligt 2 §, inklusive in- och utfart och uppställningsplats för räddningsfordon, ska utformas och dimensioneras så att god framkomlighet uppnås.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 5:721 BBR.

Bestämmelsen anger vilka krav på framkomlighet för räddningsfordon enligt 8 kap. 9 § första stycket 3 PBL som gäller. Bestämmelsen tillämpas av byggnadsnämnden i prövning och beslut om bygglov. Den föreslagna

bestämmelsen uttrycks som ett funktionskrav och innehåller till skillnad mot reglerna i BBR inga allmänna råd, men innebär i princip ingen förändrad kravnivå.

Det krav på skyltning av räddningsväg som finns i avsnitt 5:721 BBR finns inte med i förslaget. Det beror på att det är ett brandtekniskt egenskapskrav som inte ska prövas i bygglov. I de flesta fall behöver det finnas skyltning av räddningsvägar på tomter för att undvika att de blockeras vid förändringar av tomtens användning eller av parkerade fordon. Det kan även behövas för att säkerställa att erforderlig snöröjning sker.

I de fall det krävs en räddningsväg på tomten så ska den medge god framkomlighet. Det innebär att den behöver utformas med hänsyn bland annat till fri höjd, marklutning, bredd, svängradie och bärighet så att större räddningsfordon kan ta sig fram. Lämpliga mått för sådana fordon kan normalt fås via kommunens räddningstjänst och kan även finnas i kommunens handlingsprogram för räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Att det preciseras att även in- och utfarter till en räddningsväg ska utformas och dimensioneras så att god framkomlighet för räddningsfordon uppnås innebär att hänsyn behöver tas till fordonens storlek och svängradier med mera. In- och utfart ska kunna ske på ett lämpligt sätt utan att exempelvis behöva forcera eller flytta på trafikskyltar, korrekt parkerade bilar eller liknande på utanför tomten anslutande gata eller väg.

Att vägar fram till tomten har tillräcklig fri bredd och höjd med mera för räddningsfordon bör däremot ha planerats och säkerställts i tidigare skede av plan- och byggprocessen, dock senast i samband med detaljplan om sådan finns. Finns inte detaljplan behöver lämpligheten för framkomlighet till tomten i stället prövas i samband med bygglov.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

4 kap. Skydd mot olyckor

1 §

Gångvägar mellan entré till byggnad och parkerings- och angöringsplatser ska utformas och dimensioneras för den avsedda användningen så att det går att använda dem på ett säkert sätt.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:91 BBR. Även avsnitten 3:1221 (delvis) motsvaras av denna bestämmelse.

Bestämmelsen reglerar att gångvägar enligt 2 kap. 2 § ska vara säkra att använda. Det kan exempelvis innefatta att gångytan på gångvägen ska vara tillräckligt slät och inte vara glatt, för att undvika risk att snubbla eller halka. Det innebär också att det i gångvägarna kan behövas trappor och ramper för att det ska gå att använda dem på ett säkert sätt.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

2 §

Trappor och ramper på en tomt ska ha balansstöd i form av ledstång, om det behövs för att skydda mot fall.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:91 BBR.

Om det behövs för att skydda mot fall kan trappor och ramper behöva balansstöd i form av ledstång. Utformningen av trappor och ramper, liksom deras lutning, kan påverka behovet av balansstöd.

3 §

Öppningar i mark på en tomt ska ha hållfasta anordningar som skyddar mot fall. På en tomt där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att barn vistas utan ständig tillsyn av vuxna, ska anordningarna utformas så att yngre barn inte kan öppna, lyfta eller på annat sätt ta sig förbi dem.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:92 BBR.

I den föreslagna bestämmelsen har reglerna om inkast för till exempel avfall införts i 5 kap. Vidare har den uppräknade listan av skyddsanordningar som finns i 8:92 BBR ersatts av begreppet hållfasta anordningar. Bestämmelsen innebär inte någon ändring i sak, utan syftar endast till att undvika detaljreglering som skulle kunna tolkas som en uttömmande lista över lämpliga skyddsanordningar. Det innebär även att den i 8:92 BBR förekommande skrivningen att risken för personskador begränsas inte har införts i den föreslagna föreskriften.

Med öppningar i mark avser Boverket vid tillämpningen av bestämmelsen sådana öppningar som någon person på något sätt har anordnat. Det kan handla om till exempel ventilationsbrunnar, ljusschakt eller underjordiska byggnader och andra anläggningar som leder till öppningar. Avsikten är inte att bestämmelsen ska omfatta öppningar på grund av att tomten endast är kuperad med nivåskillnader eller har naturliga bergsskärningar och bergsavsatser.

Yngre barn i förskoleåldern står inte under ständig tillsyn av vuxna och har ännu inte ett tillräckligt väl utvecklat konsekvenstänkande. Detta innebär att

skydden ska utformas så att barn i förskoleåldern inte kan ta sig förbi dem. Detta innebär alltså att bestämmelsen inte omfattar skyddsanordningar i förhållande till alla barn upp till 18 år, utan enbart skydd anpassade med fokus på yngre barn upp till de fyller 6 år.

Med formuleringen ”på en tomt där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att yngre barn vistas” avser Boverket att man i bedömningen bör utgå ifrån att yngre barn förväntas vistas utan ständig tillsyn av vuxna på de flesta tomter som finns i vår miljö. Som till exempel tomter i anslutning till bostadshus och deras komplementbyggnader. Hit räknas även tomter i anslutning till hotell, förskolor, barnavårdscentraler, barnkliniker, bibliotek, köpcentrum och andra liknande byggnader.

Tomter där man kan utgå från att yngre barn inte vistas där utan ständig tillsyn av vuxna kan vara industritomter och liknande verksamheter. Ytterligare tomter där det med hänsyn till användningen kan förväntas inte finnas yngre barn är till exempel vissa verksamheter med tyngre maskiner eller farliga verksamheter, exempelvis godsterminaler i hamnar och på flygplatser. De delar av tomt som hör till passagerarterminaler på i hamnar eller på flygplatser ska dock betraktas som att barn kan vistas där.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

5 kap. Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader

1 §

Öppningar i avfallsanordningar på en tomt ska ha skyddsanordningar. På en tomt där det med hänsyn till den avsedda användningen kan förväntas att yngre barn vistas utan ständig tillsyn av vuxna, ska skyddsanordningarna utformas så att yngre barn inte kan ta sig förbi dem.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:92 BBR.

Bestämmelsen om öppningar för avfall i BBR 8:92 har nu införts i författningens 5 kap. för att tydliggöra att föreskriften handlar om säkerhet vid användning av andra anläggningar än byggnader på tomter. De relateras alltså inte längre till krav på tomter.

Bestämmelsen tydliggör i vilka situationer skyddsanordningar i form av exempelvis luckor, galler eller skyddsräcken eller dylikt behövs vid öppningar i anordningar och när dessa ska utformas så att barn inte kan lyfta eller ta sig förbi dem. Bestämmelsen omfattar också avfallsinkast och liknande öppningar i vägg där det finns risk för fall eller att ett barn fastnar i röret innanför inkastet. Ingen ändring i sak i förhållande till gällande reglering är avsedd.

Med formuleringen ”på tomter där det med hänsyn till användningen kan förväntas att barn vistas” avser Boverket att man i bedömningen bör utgå ifrån att barn förväntas vistas på de flesta tomter som finns i vår miljö. Som till exempel tomter i anslutning till bostadshus och deras komplementbyggnader. Hit räknas även tomter i anslutning till hotell, förskolor, barnavårdscentraler, barnkliniker, bibliotek, köpcentrum och andra liknande byggnader. Med yngre barn avses barn yngre än sex år. Dessa står inte under ständig tillsyn av vuxna och har ännu inte ett tillräckligt väl utvecklat konsekvenstänkande. Detta innebär att skydden ska utformas så att dessa barn inte kan ta sig förbi dem. Detta innebär alltså att bestämmelsen inte omfattar alla barn upp till 18 år, utan enbart de som är under sex år.

Tomter där man kan utgå från att barn inte vistas där kan vara industritomter och liknande verksamheter. Ytterligare tomter där det med hänsyn till användningen kan förväntas finnas yngre barn är till exempel vissa verksamheter med tyngre maskiner eller farliga verksamheter, exempelvis godsterminaler i hamnar och på flygplatser. De delar av tomt som hör till passagerarterminaler i hamnar eller på flygplatser ska dock betraktas som att barn kan vistas där.

Avfallsanordningar definieras i 1 kap. 5 § som ”fast anordning för hantering av avfall”. Detta innebär att anordningen inledningsvis måste vara fast förankrad i mark eller liknande för att den ska omfattas av föreskriften. Lösa behållare omfattas alltså inte. Anordningen kan utformas på flera olika sätt, till exempel i form av en mindre anläggning med lösa behållare i eller en försänkt behållare i marken med öppningsanordningar exempelvis upptill eller på sidan.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.2.

2 §

Fasta lekredskap på en tomt ska utformas och placeras så att risken för personskador begränsas.

Underlaget till fasta lekredskap som kan innebära risk för fall ska vara stötdämpande och i övrigt så utformat att risken för personskador begränsas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:93 BBR.

Bestämmelsen anger funktionskrav på fasta lekredskap och på underlaget till dessa. I BBR är bestämmelsen uttryckt som ett krav på skydd mot olyckor på tomt medan det i förslaget är uttryckt som ett skydd mot olyckor när det gäller vissa andra anläggningar än byggnader på tomt. Bestämmelsen innebär inte någon förändrad kravnivå.

Lekredskap kan exempelvis vara klätterställningar, gungor, balansbrädor och liknande lekredskap som ska användas av barn i de åldrar då det mest vanligt

att använda lekplatser, exempelvis barn mellan ca 3–12 år. Denna paragraf har ingen begränsning till yngre barn, det vill säga barn upp till sex år då det inte handlar om krav på skyddsanordningar utan ska utformas för lek. Lekredskap ska vara fast förankrade och detta innebär att lösa lekredskap inte omfattas av föreskriften.

När det gäller att utformas och placeras så att risken för personskador begränsas, så handlar det om att bedöma hur omgivningen runtomkring ser ut och utifrån förutsättningarna på platsen och att den direkta omgivningen inte är osäker. När det gäller just utrustningsolyckor, det vill säga där barn springer ut i trafiken vid lek, är dessa vanliga. Platser för lek behöver därför vara placerade med det i beaktande.⁵⁹ Det handlar även om att undvika att placera anordningen nära stup och branter eller andra geografiska förutsättningar som kan leda till skador. Det kan till exempel handla om att placera lekredskapen en bit in på tomten eller separera ytor för exempelvis leverans och utrymmen för fordon och transport så att det på så sätt blir säkrare att använda lekredskapen.

Den vanligaste olycksorsaken vid lekredskap är fall²⁷. Av rapporten ”Produktrelaterade olycksfall på lekplatser och skolgårdar” framgår bland annat följande:

”Genom skaderegistreringar på sjukhus i Sverige beräknas att det sker upp till 12 000 skadehändelser på lekplatser varje år, vilket utgör ca 6 % av totala antalet barnolycksfall per år. Tidigare regionala och lokala registreringar visar att olyckor på lekplatser som regel är allvarligare än barnolyckor genomsnittligt. Enligt undersökningen är den viktigaste skadepreventiva åtgärden att utrusta lekplatser med väl stötdämpande underlag och se till att detta bibehålls.”

Exempel på hur fasta lekredskap kan utformas finns i SS-EN 1176–1 och SS-EN 1176–7. Exempel på stötdämpande underlag och provningsmetoder för stötdämpande underlag finns i SS-EN 1177.

När det gäller formuleringen ”och i övrigt så utformat att risken för personskador begränsas” så kan det handla om exempelvis placeringen av de enskilda lekredskapen inom lekplatsen. Det bör finnas tillräckligt utrymme kring exempelvis gungor så att det inte finns risk att gungandet kan skada andra eller att utrymmet vid slutet av en rutschkana på samma sätt inte innebär risk att skada andra.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.3.

3 §

⁵⁹ Boverket (2011): Bygg barnsäkert – i byggnader, på tomter och i utemiljön, s. 62.

Fasta bassänger, avsedda för bad eller simning, på en tomt ska ha skydd mot drunkning. Skydden ska utformas så att yngre barn inte kan ta sig förbi dem.

Motsvarande bestämmelse finns avsnitt 8:951 BBR.

Bestämmelsen innebär en kravskärpning i sak jämfört med reglerna i BBR. Bestämmelsen innebär att kravet på skydd mot drunkning gäller oavsett vattendjup och kravet på skyddsanordningar blir därmed gällande så fort det är en fast bassäng avsedd för bad eller simning på en tomt.

Skrivningen om fast plaskdamm har tagits bort eftersom dessa omfattas av den inledande meningen om fast bassäng. Bestämmelsen gäller endast för pooler och bassänger som är fasta, det vill säga inte för flyttbara bassänger. Bassängerna ska vara avsedda att användas för bad och simning. Bassängerna kan variera i storlek och föreskriften gäller oberoende av detta. Föreskriften gäller inte för bassänger som har uppförts för ett annat syfte än bad eller simning, till exempel för odling av olika slag, för konst- eller prydnadsändamål eller för förflyttning. När det gäller anläggningar som liknar bassänger, exempelvis dammar och behållare med vätska som inte är slutna, så omfattas dessa av en annan bestämmelse.

Skydden som avses i bestämmelsen kan vara av olika slag, exempelvis stängsel, staket, skyddstäckning, skyddsnät och låsbart pooltak. I bestämmelsen anges även att dessa skydd ska specifikt utformas så att yngre barn inte kan ta sig förbi dem. Med yngre barn avses i bestämmelsen barn som är upp till sex år. Denna åldersavgränsning överensstämmer även med det krav som finns när det gäller byggnader, i Boverkets förslag till föreskrifter om säkerhet vid användning av byggnader. För barn är drunkning numera en relativt sällsynt olyckshändelse, men när det gäller olyckor i simbassäng är yngre barn överrepresenterade och bör därför visas mer omsorg från samhällets sida.⁶⁰

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.4.

4 §

Öppningar för utlopp i fasta bassänger, avsedda för bad eller simning, på en tomt ska utformas så att risken för personskador begränsas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:951 BBR.

Bestämmelsen anger att bassängers öppningar för utlopp ska utformas så att risken för personskador begränsas. Den ingen ändring i sak jämfört med reglerna i BBR. Kravet handlar om att installera system för tömning som hindrar olycksfall genom exempelvis insugning. Sätt att uppfylla föreskriften

⁶⁰ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Drunkning i Sverige 1997–2011, s. 54.

kan exempelvis vara att öppningar förses med galler eller liknande anordningar för att hindra skador. Bestämmelsen har fått en annan språklig utformning än motsvarande bestämmelse i BBR. Frasen ”så att risken för olyckor begränsas” har ersatts med ”så att risken för personskador begränsas” för att för att förtydliga att det är skador relaterat till människors användning av bassänger som avses.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.5.

5 §

Dammar, fasta brunnar och fasta behållare på en tomt, som inte är slutna och där vätska förvaras, ska ha skydd som begränsar risken för drunkning. Skydden ska utformas så att de begränsar risken att yngre barn drunknar.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:952 BBR.

Bestämmelsen har omformulerats och omfattar endast det första stycket i motsvarande bestämmelse i BBR. Syftet med paragrafen är att förhindra drunkning och inte allmänt att skydda mot allahanda olyckor som fall eller liknande. En skärpning i sak har genomförts genom att Boverket har gjort det allmänna rådet om utformning av skydd avseende barnolycksfall till föreskrift. Detta på grund av barns risk för drunkning och att det i föreskriften redan i dag finns ett krav på att det ska finnas skydd. Denna kravhöljning är även en precisering att skydden ska utformas så att risken att yngre barn drunknar begränsas. Detta innebär alltså att bestämmelsen inte omfattar alla barn upp till 18 år, utan enbart barn upp till sex år.

Bestämmelsen innehåller ett funktionskrav och anger att föreskriften är tillämplig när det gäller dammar, fasta brunnar och fasta behållare som inte är slutna och där vatten eller annan vätska förvaras. Boverket gör en ändring från den tidigare formulering och väljer att enbart skriva där ”vätska förvaras”. Ordet vatten tas alltså bort, då även detta är en vätska. Det väsentliga är att det är någon form av vätska som förvaras behållaren.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.6.

6 §

Skydd i form av lock och galler på brunnar och fasta behållare ska

1. ha betryggande hållfasthet, och
2. utformas så att de begränsar risken för olyckor för yngre barn.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 8:952 BBR.

Bestämmelsen har omformulerats och omfattar endast det andra stycket i motsvarande bestämmelse i BBR och tar upp skydd i form av lock och galler på brunnar.

Punkt 1 innebär krav på betryggande hållfasthet när det gäller skydd i form av lock och galler på brunnar. Detta innebär att skydden med dess fyllningar och infästningar, ska tåla dynamisk påverkan av en människa, det vill säga de krafter som uppkommer av personer i snabb, kraftig rörelse som hopp, språng, fall eller liknande. Det ska noteras att denna del av funktionskravet inte är begränsat endast till yngre barn, utan avser alla människor, barn som vuxna.

Punkt 2 anger att skydd i form av lock och galler på brunnar ska utformas så att yngre barn inte kan skadas, exempelvis genom att storleken på eventuella öppningar anpassas så att barn inte fastnar, eller andra liknande hänsynstaganden gällande utformningen. Precisering att till yngre barn innebär att bestämmelsen inte omfattar alla barn upp till 18 år, utan enbart barn upp till sex år.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.6.6.

11 Källförteckning

11.1 Tryckta källor

Boverket (2011): Bygg barnsäkert – i byggnader, på tomter och i utemiljön.

Boverket (2020): Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler, (rapport 2020:31).

Byggkonkurrensutredningen (SOU 2015:105), Plats för fler som bygger mer.

Kommittén för modernare byggregler, SOU 2019:68, Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat.

Byggföretagen, Byggkonjunkturen 2022:2.

Bättre konsekvensutredningar, Ds 2022:22.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Ds 2008:23.

Kommittén för modernare byggregler (SOU 2018:51), Resurseffektiv användning av byggmaterial.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2013): Drunkning i Sverige 1997–2011 En sammanställning och granskning av uppgifter från dödsorsaksregistret.

Svensk försäkring, Försäkringar i Sverige 2013–2022.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2014): Skador bland äldre.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2019): Stärkt arbete mot hem- och fritidsolyckor.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2010): Varför drunknar barn? En retrospektiv studie över barn som drunknat i Sverige 1998–2007.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2022): Samhällets kostnader för drunkningsolyckor år 2020.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2014): Skador bland äldre.

Nilsson, J.E, Nyström, J., & J. Salomonsson (2019), Produktivitet i bygg- och anläggningssektorn, SBUF 13606.

Konsumentverket, Produktrelaterade olycksfall på lekplatser och skolgårdar – analys av EHLASS-data 1998–1999. Konsumentverket rapport 2001:12.

Socialstyrelsen (2018): Öppna jämförelser 2017: *En god vård?* Övergripande uppföljning utifrån sex frågor om hälso- och sjukvårdens resultat.

Författningar och andra rättsakter

Författningssamlingsförordningen (1976:725).

Proposition 2009/10:170, En enklare plan- och bygglag.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/42/EG av den 17 maj 2006 om maskiner och om ändring av direktiv 95/16/EG.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

EUT L 218, 13.8.2008, Celex document 32008R0765.

Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

Förordningen (1994:2029) om tekniska regler.

Kommerskollegiums föreskrifter (KFS 2020:1) om tekniska regler.

11.2 Webbkällor

Boverket, [Startsidan - Boverket](#)

Boverket, plan- och byggenkäten,
<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/plan--och-byggenkaten/>

Socialstyrelsens statistikdatabas, [Statistikdatabas för dödsorsaker](#).

Statistiska centralbyrån, [Statistikdatabasen - Välj tabell \(scb.se\)](#)

Sveriges kommuner och regioner, [Sveriges Kommuner och Regioner \(SKR\)](#).

Sveriges kommuner och regioner,
<https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/planeringbyggandebostad/taxor/taxaplanochbygglov/tidsuppskattningarfranandrakommuner/tidsuppskattningarstatistik.66583.html>.

Boverkets vägledning om återbruk av bärverksdelar,
<https://www.boverket.se/sv/byggande/cirkular-ekonomi/vagledning/barverksdelar/>, hämtad 2024-06-12.

Trä- och Möbelföretagen,
<https://www.tmf.se/bransch-naringspolitik/branschutveckling/statistik/trahus/smahus/>.

Bilaga 1 – Jämförelsetabeller

Förkortningar

I denna bilaga används följande förkortning:

BBR; Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

Jämförelsetabeller mellan krav på tomter m.m. och BBR

I förslaget till föreskrifter om krav på tomter m.m. har motsvarigheter till bestämmelser i BBR förts in. I nedanstående tabeller finns bestämmelserna i författningen krav på tomter m.m. uppräknade (en tabell för varje kapitel) med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i BBR. För en beskrivning av ändringarna i förhållande till reglerna i BBR hänvisas till författningskommentaren för respektive paragraf.

Tabell 4. Jämförelsetabell mellan 1 kap. krav på tomter m.m. och BBR

Krav på tomter m.m.	BBR
1 kap. Övergripande bestämmelser	Avsnitten: 1 Inledning 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga 5 Brandskydd 8 Säkerhet vid användning
1 §	1:1, 3, 5, 8
2 §	1:2
3 §	1:21
4 §	1:6
5 §	3:411, 3:112
6 §	1:4
7 §	1:4, 2:1
8 §	2:31
9 §	2:31
10 §	2:32
11 §	2:322
12 §	2:322
13 §	2:322
14 §	2:32, 2:321

Tabell 5. Jämförelsetabell mellan 2 kap. krav på tomter m.m. och BBR

Krav på tomter m.m.	BBR
2 kap. Tillgänglighet och användbarhet	Avsnitt 3: Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga
1 §	3:113, 3:122
2 §	3:122
3 §	3:122, 3:1221, 3:1222, 3:1223,3:1224
4 §	3:1222
5 §	3:122
6 §	3:122

Tabell 6. Jämförelsetabell mellan 3 kap. krav på tomter m.m. och BBR

Krav på tomter m.m.	BBR
3 kap. Framkomlighet för räddningsfordon	Avsnitt 5 Brandskydd
1 §	5:721
2 §	5:721
3 §	5:721

Tabell 7. Jämförelsetabell mellan 4 kap. krav på tomter m.m. och BBR

Krav på tomter m.m.	BBR
4 kap. Skydd mot olyckor	Avsnitt 8 Säkerhet vid användning
1 §	8:91, 3:1221
2 §	8:91
3 §	8:92

Tabell 8. Jämförelsetabell mellan 5 kap. krav på tomter m.m. och BBR

Krav på tomter m.m.	BBR
5 kap. Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader	Avsnitt 8 Säkerhet vid användning
1 §	8:92
2 §	8:93
3 §	8:951
4 §	8:951
5 §	8:952
6 §	8:952

Jämförelsetabeller mellan BBR och krav på tomter m.m.

I nedanstående tabeller finns bestämmelserna i BBR uppräknade (en tabell för varje aktuellt avsnitt) med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i författningsförslaget krav på tomter m.m..

Tabell 9. Jämförelsetabell mellan avsnitt 1 BBR och krav på tomter m.m.

BBR	Krav på tomter m.m.
Avsnitt 1 Inledning	1 kap. Övergripande bestämmelser
1:1	1 kap. 1 §
1:2	1 kap. 2 §
1:21	1 kap. 3 §
1:3	-
1:4	1 kap. 6 §
1:41	-
1:42	-
1:6	1 kap. 4 §
1:7	-

Tabell 10. Jämförelsetabell mellan avsnitt 2 BBR och krav på tomter m.m.

BBR	Krav på tomter m.m.
Avsnitt 2 Allmänna regler	1 kap. Övergripande bestämmelser
2	-
2:1	1 kap. 7 §
2:2	-
2:3	-
2:31	1 kap. 8–9 §§
2:32	1 kap. 10 och 14 §§
2:321	1 kap. 14 §
2:322	1 kap. 11–13 §§
2:4	-
2:5	-
2:51	-

Tabell 11. Jämförelsetabell mellan avsnitt 3 BBR och krav på tomter m.m.

BBR	Krav på tomter m.m.
Avsnitt 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga	1 kap. Övergripande bestämmelser 2 kap. Tillgänglighet och användbarhet
3:1	1 kap. 2 §
3:11	-
3:111	-
3:112	1 kap. 5 §

BBR	Krav på tomter m.m.
3:113	2 kap. 1 §
3:12	2 kap.
3:121	-
3:122	1 kap. 5 §, 2 kap. 1, 2, 3, 5 och 6 §§
3:1221	2 kap. 3 §
3:1222	2 kap. 3–4 §§
3:1223	2 kap. 3 §
3:1224	-
3:1225	-
3:514	-

Tabell 12. Jämförelsetabell mellan avsnitt 5 BBR och krav på tomter m.m.

BBR	Krav på tomter m.m.
Avsnitt 5 Brandskydd	3 kap. Framkomlighet för räddningsfordon
5	1 kap. 2 §
5:721	3 kap. 1–3 §§

Tabell 13. Jämförelsetabell mellan avsnitt 8 BBR och krav på tomter m.m.

BBR	Krav på tomter m.m.
Avsnitt 8 Säkerhet vid användning	4 kap. Skydd mot olyckor 5 kap. Säkerhet vid användning vid uppförande av vissa andra anläggningar än byggnader
8:1	-
8:11	1 kap. 2 §
8:91	4 kap. 1–2 §§
8:92	4 kap. 3 §, 5 kap. 1 §
8:93	5 kap. 2 §
8:94	-
8:95	-
8:951	5 kap. 3–4 §§
8:952	5 kap. 5–6 §§

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende